

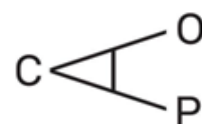
Huiswerkbegeleiding voor alle leerlingen in het voortgezet onderwijs?

IJsbrand Jepma, Carlijn Waaijer (Sardes) &
Jordi Vermeulen, Robin Wisse (CAOP)

Verkennend onderzoek
naar laagdrempelige
huiswerkbegeleiding aan
vo-leerlingen in Den Haag

juli 2023

 SARDES

Huiswerkbegeleiding voor alle leerlingen in het voortgezet onderwijs?

Onderzoek naar laagdrempelige huiswerkbegeleiding aan vo-leerlingen in Den Haag

Inhoud

Managementsamenvatting	6
1. Inleiding	11
Achtergrond en aanleiding	11
Doelen van het onderzoek	13
2. Onderzoeksopzet	16
2.1 Type onderzoek	16
2.2 Fase 1: verkenning van het aanbod en de aanbieders	16
2.3 Fase 2: actorenanalyse	17
2.4 Fase 3: perspectiefsessie	19
2.5 Analyse en synthese van de gegevens	19
3. Resultaten fase 1: verkenning van de aanbieders en het aanbod van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen	21
3.1 Inventarisatie van het aanbod en spreiding door de stad	21
3.2 Wie vulden de vragenlijst in?	22
3.3 Aanbod	22
3.4 Capaciteit, vraag en gebruik	25
3.5 Doelgroep	26
3.6 Huiswerkbegeleiders	26
3.7 Samenwerking met ouders, school en andere organisaties	27
3.8 Financiering	29
4. Resultaten fase 2: actorenanalyse	32
4.1 Beschrijving van bevindingen uit de wetenschap	32
4.2 Beschrijving van de bevindingen van de groepsgesprekken en interviews met diverse actoren	40
5. Resultaten fase 3: perspectiefsessie	53
5.1 Meervoudige perspectieven	53
5.2 Toekomstgerichte scenario's	56
5.3 SWOT-analyse van de scenario's	58
6. Conclusies en aanbevelingen	62
6.1 Conclusies	62
6.2 Aanbevelingen	63

Bijlage 1: (online) vragenlijst aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding vo-leerlingen	65
Bijlage 2: overzicht onderwerpen en vragen fase 2	70
Bijlage 3: checklists met onderwerpen en vragen groepsgesprekken en interviews binnen Den Haag	72
Bijlage 4: overzicht van de deelnemers aan de groepsgesprekken en interviews	76
Bijlage 5: lijst met deelnemende organisaties aan de perspectiefsessie	77

Managementsamenvatting

Achtergrond en aanleiding

Den Haag heeft de intentie om alle leerlingen uit het voortgezet onderwijs (vo; 12-18 jaar) de kans te bieden om hun talenten optimaal te ontwikkelen en een goede schoolcarrière te doorlopen. Daarvoor wil ze onder meer leerlingen ondersteunen die thuis beperkt of geen mogelijkheid hebben om na schooltijd te leren of huiswerk te maken, door ruimte te geven aan plekken waar ze terecht kunnen voor hulp bij het maken van huiswerk. Dit is afgesproken in de *Haagse Educatieve Agenda (2023-2026)* en bekrachtigd in het coalitieakkoord. Den Haag voert momenteel een zogeheten ‘tweesporenbeleid’ bij het bieden van laagdrempelige huiswerkbegeleiding. Aan de ene kant ontvangt de Bibliotheek Den Haag hiervoor financiële middelen. Aan de andere kant kunnen vo-scholen (brede) subsidie aanvragen voor bijvoorbeeld het mogelijk maken van laagdrempelige huiswerkbegeleiding.

Centrale onderzoeksvragen

- *Hoe ziet het laagdrempelig buitenschools aanbod van buitenschoolse huiswerkplekken en -begeleiding aan vo-leerlingen eruit in Den Haag?*
- *Welke perspectieven en behoeften zijn er bij de vo-leerlingen, hun ouders, vo-scholen en aanbieders als het gaat om huiswerkplekken en -begeleiding?*
- *Wat kan de gemeente Den Haag kan doen om de initiatieven te ondersteunen die een huiswerkplek en -begeleiding bieden aan vo-leerlingen?*

Aanpak

In **fase 1** is een vragenlijst uitgezet onder 37 aanbieder van laagdrempelige huiswerkbegeleiding in Den Haag.¹ In totaal hebben 20 aanbieders de vragenlijst ingevuld, een respons van 54%.

In **fase 2** zijn (online) interviews en groepsgesprekken gehouden met de volgende actoren:

- 7 vertegenwoordigers van vo-scholen in Den Haag
- 7 ouders wiens kinderen gebruikmaken van laagdrempelige huiswerkbegeleiding
- 8 aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding
- 3 onderzoekers en wetenschappers
- 3 (beleids)medewerkers uit Amsterdam, Purmerend en Zaanstad.

In **fase 3** is een **interactieve perspectiefsessie** belegd met de gemeente Den Haag en diverse vertegenwoordigers uit het veld van vo-scholen en aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding.

Het aanbod van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen in Den Haag

Aanbod van laagdrempelige huiswerkbegeleiding

Bijna alle aanbieders (90%) bieden kosteloos huiswerkbegeleiding. Een meerderheid (70%) biedt leerlingen een rustige plek om huiswerk te maken of te leren voor school, en verzorgt persoonlijke begeleiding, bijvoorbeeld door een luisterend oor, coaching, positieve rolmodellen, omgaan met faalangst en stress,

¹ ‘Laagdrempelig’ is hier opgevat als een aanbod dat kosteloos is, of dat deelnemers een *geringe* vergoeding betalen, anders dus dan bij commerciële aanbieders. De geringe vergoeding bedraagt maximaal € 10 per persoon per uur.

zelfredzaamheid, contact buiten de begeleiding om (85%). De verschillen tussen de aanbieders zijn groot vanwege verschillen in omvang. Dit werkt door in vrijwel alle resultaten van de aanbieders. Veruit de meeste aanbieders (70%) hebben een aanbod voor alle vo-leerlingen, een minderheid (30%) hanteert toelatingsvoorwaarden die vooral te maken hebben met de wijk waar leerlingen wonen of naar school gaan. De meeste aanbieders (70%) stellen opleidings- of kwalificatie-eisen aan de huiswerkbegeleiders die zij inzetten.

Gemiddeld is er 2 of 3 dagen in de week een aanbod voor in totaal 11 uren in de week. Aanbieders hebben gemiddeld plek voor 74 leerlingen per week en zijn gemiddeld 43 weken per jaar open.

Samenwerken

Er wordt op grote schaal en op veel verschillende manieren samengewerkt met de ouders van de deelnemende leerlingen. Zo voert een meerderheid (78%) een intakegesprek voor de start van een huiswerkbegeleidingstraject. Met de vo-scholen wordt minder vaak samengewerkt, dit wordt in 17% van de gevallen op structurele basis gedaan en in 50% van de gevallen op incidentele basis. 33% van de aanbieders werkt in het geheel niet samen met de vo-scholen. Ruim driekwart van de aanbieders (78%) van huiswerkbegeleiding werkt samen met andere organisaties, meestal met wijkcentra, sociale wijkteams of buurtteams (79%) en jongerenwerk (72%). Nagenoeg twee derde van de aanbieders (62%) ontvangt middelen van de gemeente om hun aanbod te realiseren; de rest wendt hiervoor eigen middelen aan. Het aanbieden van huiswerkbegeleiding is in de meeste gevallen (71%) een eigen initiatief. De huiswerkbegeleiders die worden ingezet door de aanbieders worden in bijna de helft van de gevallen (44%) betaald.

Wetenschappelijk perspectief

Zelf de regie houden over onderwijs en huiswerkbegeleiding

Alles wat leerlingen nodig hebben om onderwijs met succes te kunnen volgen en een schooldiploma te halen zou ten principale geborgd moet zijn in het onderwijs zelf. Scholen zouden in theorie en vanuit overtuiging zelf de (naschoolse) huiswerkbegeleiding moeten kunnen verzorgen die hun leerlingen nodig hebben. Indien nodig en gewenst kunnen maatschappelijk georiënteerde (not-for-profit) bedrijven, organisaties en/of gemeenten scholen de helpende hand bieden. Er is een groeiende vraag naar huiswerkbegeleiding op landelijk niveau, die ook in Den Haag wordt gesignaleerd. De oorzaak hiervan is meerledig, maar zorgen over de kwaliteit van het onderwijs en ambities van ouders spelen hierin zeker een rol.

Relatie huiswerkbegeleiding en kansengelijkheid

Huiswerkbegeleiding kan de kansengelijkheid onder druk zetten: beter gesitueerde ouders kopen in toenemende mate vakinhoudelijke bijles, huiswerkbegeleiding, examentraining e.d. (diverse vormen van 'aanvullend onderwijs') voor hun kinderen in, terwijl kinderen uit minder gesitueerde gezinnen zijn aangewezen op laagdrempelige huiswerkbegeleiding. Huiswerkbegeleiding kan ook een onwenselijke dynamiek binnen de scholen aanzwengelen waarin scholen en docenten de regie over het eigen onderwijsaanbod en vakdidactische en pedagogische hulp aan hun leerlingen kwijtraken. Dit kan vooral het geval zijn als vo-scholen met commerciële aanbieders zaken doen die ook vakinhoudelijke ondersteuning (bijles, examentraining e.d.) bieden. Dit wordt vanuit het landelijke beleid en de wetenschap afgeraden. Er is veel aan gelegen om juist de basis, de kern van het onderwijs op orde te brengen: voldoende en vakbekwame docenten die hoog effectief onderwijs in de basisvakken verzorgen, waarbij gebruik wordt gemaakt van kennis en inzichten uit wetenschappelijk onderzoek (evidence-informed).

Effecten van huiswerkbegeleiding

Over de effecten van huiswerkbegeleiding voor leerlingen bestaat onduidelijkheid. Standaard huiswerk maken na schooltijd loont in de meeste gevallen. De effecten van deelname aan laagdrempelige huiswerkbegeleiding door vrijwilligers is minder duidelijk. Huiswerkbegeleiding is vaak pas effectief als er sprake is van samenwerking tussen school en huiswerkbegeleiding, continuïteit in de huiswerkbegeleider en een vorm van geschiktheid/bevoegdheid van de begeleiders is gegarandeerd.

Rol van gemeente

Wil de gemeente een rol spelen in het bieden van laagdrempelige huiswerkbegeleiding dan is het zaak hier een duidelijke visie, missie en doelen voor te formuleren. De gemeente kan vo-scholen aanmoedigen om (standaard) huiswerkbegeleiding binnen de scholen aan te bieden op basis van de basisbekostiging en landelijke of lokale subsidiemogelijkheden. Hierover zouden afspraken kunnen worden gemaakt. Ze kan ook not-for-profit organisaties in en rond het onderwijs helpen (financieel en/of in natura) om laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen te verzorgen.

Perspectief van scholen, aanbieders en ouders

Vraag naar laagdrempelige huiswerkbegeleiding

De vraag naar laagdrempelige huiswerkbegeleiding is groot, volgens zowel de vo-scholen als ouders van leerlingen als aanbieders. Ouders kunnen leerlingen niet altijd voorzien van een rustige plek en ondersteuning, en sommige ouders zoeken aanvullende begeleiding buiten het schoolse aanbod.

Wat is laagdrempelig aanbod?

Alle betrokkenen benadrukken het belang van laagdrempelig aanbod. Dit houdt in elk geval in dat het aanbod kosteloos of tegen een kleine vergoeding wordt aangeboden. De locatie moet uitnodigend, veilig, vertrouwd, en gemakkelijk te bereiken zijn. Andere factoren die huiswerkbegeleiding laagdrempelig kunnen maken zijn directe beschikbaarheid (geen wachtlijsten), vrij uit te proberen, begeleiders uit eigen wijk, geen toegangseisen, en aanmelding via school. Over nut en noodzaak van aanmelding en intake verschillen de meningen: het kan helpen met de betrokkenheid van leerlingen en ouders, maar kan ook een drempel opwerpen.

Begeleiding op of buiten school

Hiernaast is er zowel vraag naar huiswerkbegeleiding op de schoollocatie als buiten school. Sommige leerlingen geven de voorkeur aan buitenschoolse begeleiding. Zij raken op school gemakkelijk afgeleid door vrienden of werken lastig in de schoolse setting. Ook biedt buitenschoolse huiswerkbegeleiding afstand en autonomie van de schoolse setting, en voelen sommige leerlingen zich er meer thuis. Hiernaast voldoet het begeleidingsaanbod van scholen niet altijd aan de wensen wat betreft frequentie, tijdstip, duur en persoonlijke begeleiding. Andere leerlingen geven de voorkeur aan begeleiding op school. Het is voor hen praktisch omdat zij sowieso al op school zijn en dat school een vertrouwde omgeving is. Dingen worden op de juiste manier aangeleerd en de lijnen met mentoren en docenten zijn kort.

Samenwerken

Er is weinig contact tussen scholen en aanbieders. Sommigen vinden dit wel wenselijk. Scholen willen leerlingen graag kunnen doorverwijzen, aanbieders horen graag van school welke stof leerlingen moeten kennen, en ook ouders vinden het een goed idee als docenten begeleiders informeren waar een leerling precies hulp bij kan gebruiken. Sommige scholen houden graag zicht op de begeleiding die hun leerlingen krijgen en hoe het gaat bij huiswerkbegeleiding. Andere scholen hebben minder behoefte aan informatie

over buitenschoolse huiswerkbegeleiding omdat ze geen tijd hebben om hier iets mee te kunnen doen en omdat het buiten hun kerntaak valt.

Doelgroep en aanbod

Aanbieders slagen er doorgaans goed in om ouders van leerlingen die mogelijk baat hebben bij laagdrempelige begeleiding te bereiken. Ouders zijn doorgaans tevreden over de geboden begeleiding. Ze doelen daarbij niet alleen om begeleiding bij huiswerk, maar om ondersteuning in brede zin, die ze hun kind zelf niet altijd kunnen bieden. Scholen constateren wel dat commerciële aanbieders meer expertise in huis hebben en daardoor beter vakinhoudelijke ondersteuning kunnen bieden. Volgens aanbieders zijn een huiswerkplek en huiswerkbegeleiding in de praktijk lastig te scheiden van inhoudelijke begeleiding en begeleiding bij persoonlijke ontwikkeling.

Rol van gemeente

Scholen, ouders en aanbieders staan positief tegenover ondersteuning van buitenschoolse laagdrempelige huiswerkbegeleiding door de gemeente. Financiële ondersteuning en het beschikbaar stellen van een ruimte met voldoende laptops of tablets zou bijdragen aan voldoende aanbod, toegankelijk aanbod, en een kwalitatief beter aanbod. Ook hebben betrokkenen behoefte aan een overzicht van laagdrempelige aanbieders. Aanbieders hebben hiernaast grote behoefte aan facilitering door de gemeente van meer samenwerking en kennisuitwisseling tussen aanbieders onderling. Scholen zien een taak voor de gemeente omdat zij zelf niet voldoende capaciteit hebben en het onwenselijk vinden dat voor begeleiding commerciële partijen worden ingehuurd.

Scenario's

Op basis van het onderzoek en de perspectiefsessie zijn 7 scenario's opgesteld:

- **Scenario 0 'scholen verzorgen zelf huiswerkbegeleiding, zonder gemeentesteun'**: Scholen zijn zelf aan zet om hun eigen onderwijsaanbod te versterken, zodat mogelijk de behoefte aan laagdrempelige huiswerkbegeleiding onder de leerlingen afneemt, en laagdrempelige huiswerkbegeleiding vooral aan de markt van vraag en aanbod wordt overgelaten. De gemeente heeft hierbij een bescheiden rol.
- **Scenario 1 'aparte subsidieregeling voor vo-scholen'**: De gemeente kan er voor kiezen om een aparte, doelgerichte subsidieregeling te ontwerpen die vo-scholen kunnen aanvragen waarmee het mogelijk wordt om laagdrempelige huiswerkbegeleiding (door not-for-profit aanbieders) in of rondom de school mogelijk te maken.
- **Scenario 2 'doelgroepgerichte inzet'**: De gemeente ondersteunt een aantal welgekozen scholen en aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding (financieel en/of in natura).
- **Scenario 3 'stadsbrede uitrol via scholen'**: De gemeente ondersteunt alle vo-scholen (die dat willen) bij laagdrempelige huiswerkbegeleiding.
- **Scenario 4 'gericht stimuleren en ondersteunen van aanbieders' (a. smal of b. breed)**: De gemeente ondersteunt een welgekozen en select aantal niet-commerciële aanbieders in het bieden van laagdrempelige huiswerkbegeleiding, overal in de stad, of doelgericht op of rond bepaalde scholen en/of wijken.
- **Scenario 5 'individuele subsidieregeling voor de doelgroep'**: Ouders die aan de doelgroepcriteria voldoen kunnen met deze regeling laagdrempelige huiswerkbegeleiding 'inkopen' bij een zelfgekozen aanbieder.
- **Scenario 6 'wijkgericht aanbod voor alle Haagse burgers'**: In dit scenario krijgt elke wijk een 'hot spot' voor 'levenslang leren en ontwikkelen' voor alle burgers van 10-99 jaar (vanaf groep 7 en 8

van het primair onderwijs) waar veel partijen bij betrokken kunnen worden (not-for-profit aanbieders van huiswerkbegeleiding, maar ook opleidingsinstituten). Dit scenario is geïnspireerd op 'Haags Ontmoeten'. In het scenario wordt uitgegaan van het aantrekken van nieuwe groepen vrijwilligers/professionals die huiswerkbegeleiding kunnen geven (zo mogelijk ook vakinhoudelijke bijles e.d.) en een minimum aan kwaliteitseisen. Dit vraagt om een grotere rol van de gemeente dan nu het geval is.

De 7 scenario's zijn geconfronteerd met een SWOT-analyse waarin de sterkten, zwakheden, kansen en bedreigingen kernachtig zijn weergegeven. Alles overziend lijken een combinatie van scenario 2 en 4b (gericht scholen stimuleren en breed stimuleren aanbieders) en (op langere termijn) scenario 6 (wijkgericht aanbod voor alle Haagse burgers) de meeste kans van slagen.

Conclusies

Op basis van het onderzoek en de perspectiefsessie komen we tot de volgende conclusies:

1. Er (groot) belang is bij het organiseren van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen.
2. Er is behoefte aan samenwerking en ontschotting.
3. Er is behoefte is om de huidige aanpak van laagdrempelige huiswerkbegeleiding over een andere boeg te gooien.
4. De stakeholders verwachten hierbij een (blijvend) actieve rol van de gemeente.

Aanbevelingen

Een eerste aanbeveling is dat de gemeente wordt geadviseerd om de vo-scholen in de basis te ondersteunen, bij a) kwaliteit van onderwijs, b) lerarentekort (en werkdruk) en c) zelf naschoolse (vakgerichte) huiswerkbegeleiding aanbieden. Mogelijk kan hierdoor de vraag naar laagdrempelige huiswerkbegeleiding worden beteugeld.

De tweede aanbeveling gaat over het kiezen van een (voorkeurs)scenario, een combinatie van scenario 2 en 4b (gericht scholen stimuleren en breed stimuleren aanbieders) of (op langere termijn) scenario 6 (wijkgericht aanbod voor alle Haagse burgers), omdat deze op draagvlak kunnen rekenen. Let hierbij op de a) haalbaarheid, b) uitvoerbaarheid en ook c) betaalbaarheid van het scenario, om geen valse verwachtingen in het veld te wekken.

Aanbeveling 3 vraagt om een concrete uitwerking van het voorkeursscenario op vitale onderdelen, uitmondend in een concreet plan van aanpak. Denk hierbij onder meer aan: a) organisatie, b) toegankelijkheid, c) doelgroep en bereik, d) aanbod, e) personeel/vrijwilligers, f) kwaliteit, g) samenwerking en afstemming met partijen, h) informatievoorziening en communicatie, i) werkingsduur/looptijd, j) (meerjarige) financiering/subsidiëring, k) aansturing/structuur/coördinatie en l) rol van de gemeente. Dit plan zal in een ambtelijk en politiek traject moeten worden afgestemd en vastgesteld.

De vierde en tevens laatste aanbeveling stelt dat het scenario in uitvoering wordt gebracht en vervolgens in de praktijk wordt gemonitord en geëvalueerd.

1. Inleiding

In dit inleidende hoofdstuk wordt begonnen met een schets van de achtergrond en aanleiding van het onderhavige onderzoek naar laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor alle leerlingen uit het voortgezet onderwijs (vo) in de gemeente Den Haag, meteen gevolgd door de doelen die met dit onderzoek worden nagestreefd. Vervolgens komen de centrale onderzoeksvragen aan bod en worden de deelvragen geformuleerd. Dit hoofdstuk sluit af met een leeswijzer voor de rest van deze rapportage.

Achtergrond en aanleiding

In Den Haag wonen redelijk veel leerlingen uit het vo die thuis beperkt of geen mogelijkheid hebben om na schooltijd te leren of schoolwerk te maken. Tegelijkertijd neemt het aantal leerlingen dat private huiswerkbegeleiding volgt toe² en is het bedrag dat huishoudens besteden aan privaat onderwijs de afgelopen jaren verdubbeld.³ Lang niet iedere ouder/verzorger kan zich de kosten voor private huiswerkbegeleiding voor hun kind(eren) veroorloven. Dit vergroot de kansongelijkheid in het onderwijs.⁴ Daar komt bij dat maatregelen om de verdere verspreiding van COVID-19 te voorkomen, zoals de tijdelijke schoolsluitingen, de verschillen in onderwijsprestaties tussen groepen leerlingen met diverse achtergronden de afgelopen jaren nog verder hebben vergroot.⁵

Het is goed om op te merken dat de landelijke overheid momenteel een stevige meerjarige beleidsagenda voert om de vier basisvaardigheden (taal, rekenen en wiskunde, burgerschap en digitale geletterdheid) in het funderend onderwijs te verbeteren met het *Masterplan basisvaardigheden (2022 t/m 2026)*. Dit wordt gedaan omdat de onderwijsprestaties van leerlingen in het po en vo al jarenlang onder druk staan, blijkend uit landelijke peilingen en internationale vergelijkingen.⁶ Scholen kunnen in drie tranches subsidie aanvragen voor het versterken van hun onderwijs in de basisvaardigheden, waarbij wordt ingezet op evidence-informed werken en gebruikmaking van wetenschappelijke kennis en inzichten. Een beter onderwijsaanbod, hoog effectieve pedagogisch-didactische praktijken van goed toegeruste docenten kan de vraag naar huiswerkbegeleiding temperen, zo mag worden verwacht.

Voor wat betreft aanvullend onderwijs neemt de overheid stelling.⁷ Huiswerkbegeleiding is één van de zes vormen van aanvullend onderwijs die kan worden onderscheiden. De overige vijf vormen van aanvullend onderwijs zijn: bijles (vakspecifiek), examentraining, extra ondersteuning bij bepaalde onderwijsbehoeften als dyslexie en hoogbegaafdheid, studievaardigheidstraining en extra oefenen buiten schooltijd. Daarnaast zijn er ook digitale vormen van aanvullend onderwijs, zoals Squla et cetera. Kort en krachtig: de taken van

² Onderwijsraad (2021). *Publiek karakter voorop*. Den Haag: Onderwijsraad.

³ www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2020/04/uitgaven-van-huishoudens-aan-onderwijsondersteuning

⁴ Onderwijsraad (2021). *Publiek karakter voorop*. Den Haag: Onderwijsraad.

⁵ www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/corona-onderzoeken/gevolgen-van-16-maanden-corona-voor-het-onderwijs/gevolgen-voortgezet-onderwijs/gevolgen-voor-leerlingen-ongelijk-verdeeld

⁶ <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-87e80b67638eac706986d2467ba0dbc854000ea7/pdf>

⁷ Brief aan de Tweede Kamer, *Reactie op rapport Onderwijsraad "Publiek karakter voorop"*, 24 februari 2022.

Brief aan de Tweede Kamer, *Uitvoering moties aangaande aanvullend onderwijs*, 22 juni 2022.

Brief aan de Tweede Kamer, *Voortgang moties aanvullend onderwijs*, 1 juni 2023.

het publieke onderwijs, zoals onderwijs in de basisvaardigheden en de eventuele extra huiswerkbegeleiding daarbij, dienen bij de scholen zelf te blijven. En het publieke onderwijs moet kansen voor iedereen bieden. De overheid wil afspraken maken met de sector om het gebruik van private aanbieders van betaalde bijlessen, huiswerkbegeleiding en examentraining te ontmoedigen, ze wil geen reclame voor externe aanbieders via scholen, ze wil een VOG (Verklaring Omtrent Gedrag) verplicht stellen voor personeel van private onderwijsaanbieders en ze wil de gemeenten betrekken bij de afspraken in de sector. De inzet is dat gemeenten idealiter geen commerciële bureaus faciliteren, financieel of in natura.

Zeer recent heeft de landelijke overheid op structurele basis € 105 miljoen uitgetrokken voor de scholen voor voortgezet onderwijs.⁸ Dit bedrag komt bovenop de € 52 miljoen die de scholen voor voortgezet onderwijs nu jaarlijks krijgen (zogenoeten 'leerplusarrangementen'). De scholen krijgen de opdracht het extra geld in te zetten waar leerlingen dit nodig hebben, bijvoorbeeld voor praktijk- of technieklessen, kleinere klassen of extra huiswerkbegeleiding. Daarnaast is in 2022/2023 het driejarige programma School & Omgeving gestart om leerlingen extra goed klaar te stomen voor de toekomst. Op en rond veel scholen worden na schooltijd extra activiteiten georganiseerd zodat alle leerlingen het optimale uit zichzelf kunnen halen. Leerlingen kunnen zo een verlengde schooldag, huiswerkbegeleiding of praktijkles bij een ondernemer krijgen.⁹

Tegen deze achtergrond wil de gemeente Den Haag alle leerlingen in het voortgezet onderwijs de kans bieden hun talenten optimaal te ontwikkelen en een goede schoolcarrière te doorlopen, dus ook zij die thuis beperkt of geen mogelijkheid hebben om na schooltijd te leren of huiswerk te maken. In de beleidsdoelstellingen van de dienst OCW, de Haagse Educatieve Agenda 2023-2026¹⁰, heeft de gemeente opgenomen dat ze deze leerlingen wil ondersteunen door ruimte te geven aan plekken waar ze terecht kunnen voor hulp bij het maken van huiswerk. In het recent gesloten coalitieakkoord¹¹ is dit nog eens bekrachtigd. De gemeente zorgt samen met de bibliotheken voor huiswerkfaciliteiten: een werkplek voor vo-leerlingen waar ze hun huiswerk kunnen maken en waarbij ze ondersteund worden door (vrijwillige) huiswerkbegeleiders. Hiermee is jaarlijks een bedrag van om en nabij € 400.000 gemoeid. Scholen in het vo kunnen subsidie aanvragen bij de gemeente waarmee ze bijvoorbeeld laagdrempelige huiswerkbegeleiding mogelijk kunnen maken.

Gezien het belang van laagdrempelige huiswerkplekken en -begeleiding voor het bieden van gelijke onderwijskansen in het voortgezet onderwijs, wil de gemeente Den Haag zicht krijgen op het huidige aanbod. Bekend is dat de bibliotheek dit soort 'gratis' plekken en begeleiding op verschillende van haar locaties in de stad en in enkele buurthuizen verzorgt.¹² De bibliotheek is echter niet de enige organisatie die kosteloos deze dienstverlening aanbiedt. Naast de organisaties en bedrijven die betaalde huiswerkplekken en -begeleiding aanbieden, zijn er tal van andere laagdrempelige initiatieven in de stad. De gemeente Den

⁸ www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/03/09/%E2%82%AC105-miljoen-extra-om-het-maximale-uit-alle-leerlingen-te-halen

⁹ www.gelijke-kansen.nl/rijke-schooldag

¹⁰ www.denhaag.nl/nl/in-de-stad/onderwijs-en-studeren/haagse-educatieve-agenda-2022-2026-ontwikkel-kansen-in-den-haag-.htm

¹¹ www.denhaag.nl/nl/bestuur-en-organisatie/college-van-burgemeester-en-wethouders/formatie-college/investeren-in-een-stad-die-tegen-een-stootje-kan.htm

¹² www.bibliotheekdenhaag.nl/over-bibliotheek-den-haag/pers/persberichten/gratis-huiswerkbegeleiding-voor-middelbare-scholieren-.html

Haag heeft behoefte aan een inventarisatie van dit specifieke aanbod. Een eerdere inventarisatie van enkele jaren terug moet worden geactualiseerd en verbreed.¹³

Deze nieuwe inventarisatie levert een bijdrage aan een verkenning van de handelingsperspectieven voor de aankomende jaren aangaande laagdrempelige huiswerkplekken en -begeleiding. Mogelijk kan op grond van de bevindingen worden bepaald waar de grootste ondersteuningsbehoeften zitten, welke plekken/buurtten eventueel extra aandacht verdienen en welke rol de gemeente Den Haag mogelijk kan vervullen in het ondersteunen van de verschillende initiatieven.

Doelen van het onderzoek

De gemeente Den Haag heeft de volgende doelen voor het onderzoek geformuleerd:

- inzicht verkrijgen in het aanbod van laagdrempelige huiswerkplekken en -begeleiding in de stad Den Haag aan vo-scholieren en
- concrete handelingsperspectieven verkrijgen voor hoe de gemeente deze initiatieven kan ondersteunen, zodat
- zoveel mogelijk scholieren in het vo die na schooltijd thuis niet of beperkt de mogelijkheid hebben om aan school te werken, toch optimaal hun talenten kunnen ontplooiën.

Binnen het onderzoek wordt onder laagdrempelige huiswerkbegeleiding het volgende verstaan:

- de begeleiding is gericht op leerlingen in het voortgezet onderwijs;
- de begeleiding vindt plaats in een (groeps)ruimte buitenshuis en buiten school.
- de begeleiding bestaat uit leren leren, plannen, ondersteuning bij computergebruik, brononderzoek en dergelijke. Het gaat nadrukkelijk niet om vakinhoudelijke ondersteuning en;
- deelname aan de begeleiding is kosteloos ('gratis') óf laagdrempelig. "Laagdrempelig" heeft meerdere componenten in zich: een fysieke component (dekkingsgraad, nabij, bekendheid, bereikbaarheid, vertrouwdheid e.d.), maar ook een financiële component (lage of geen kosten voor ouders bij gebruik).

Centrale onderzoeksvragen en deelvragen

Het onderzoek spitst zich toe op de volgende vier hoofdvragen:

1. *Welke organisaties in Den Haag voorzien buiten school en buitenshuis laagdrempelig in een huiswerkplek en -begeleiding aan vo-scholieren en op welke locaties gebeurt dat?*
2. *Op welke doelgroep(en) richten deze organisaties zich?*
3. *Welke behoeften aan huiswerkplek en -begeleiding bestaan er bij de vo-leerlingen en hun ouders, vo-scholen en aanbieders, en in hoeverre past het aanbod hierbij?*
4. *Hoe kan de gemeente Den Haag initiatieven ondersteunen die een huiswerkplek en -begeleiding bieden aan vo-scholieren?*

¹³ Van Walstijn, D., Beek, S., Romijn, A. & Busstra, F. (2017). *Rapportage gemeentelijk onderzoek naar huiswerkbegeleiding en examentraining*.

Deze hoofdvragen worden beantwoord aan de hand van verschillende deelvragen. Deze bevinden zich op verschillende niveaus, te weten:

Aanbieders

- *Wat is het doel van de organisaties die laagdrempelige huiswerkbegeleiding aanbieden?*
- *Wat is het aanbod dat deze partijen bieden en voor welke doelgroep is dit aanbod? Stellen zij bijvoorbeeld (selectie)eisen?*
- *Hoe groot is de capaciteit, de behoefte en het gebruik?*
- *Wie zijn de initiatiefnemers?*
- *Wie werken er (opleidingsniveau, kwalificatie e.d.) op welke basis (betaald, vrijwilligers e.d.) bij de organisaties?*
- *Hoe worden de huiswerkplekken en -begeleiding gefinancierd?*
- *Hoe werken de organisaties samen en stemmen ze af met andere relevante organisaties?*
- *In hoeverre werken de initiatiefnemers en uitvoerders samen met het onderwijsveld?*
- *Hoe worden de werkwijze en de activiteiten geborgd?*
- *Welke succeselementen, knelpunten en wensen leven er onder aanbieders? En wat kan de gemeente hier volgens hen in betekenen?*

Deelnemers

- *Wie zijn de deelnemers?*
- *In hoeverre sluit het huidige aanbod aan bij de behoeften van de deelnemers?*
- *Welke wensen hebben deelnemers betreffende het aanbod?*

Ouders

- *In hoeverre zijn de ouders bij het aanbod van de organisaties betrokken?*
- *Welke wensen of behoeften leven er bij ouders betreffende het aanbod?*

Leeswijzer

Dit rapport over laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor alle jongeren in Den Haag heeft de volgende opbouw.

Allereerst komt in hoofdstuk 2 de opzet van het onderzoek voorbij. Het onderzoek valt uiteen in drie fasen. Fase 1 biedt een verkenning van het aanbod en de aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding. In fase 2 zijn de ideeën, meningen, percepties en opvattingen over laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor alle jongeren vanuit het perspectief van diverse actorengroepen beschreven. In fase 3 is nieuwe informatie opgehaald met een perspectiefsessie binnen de gemeente Den Haag. In drie inhoudelijke hoofdstukken worden de resultaten gepresenteerd.

In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de resultaten van de verkennende studie naar het aanbod van de aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding in Den Haag.

Hoofdstuk 4 biedt de resultaten van de groepsgesprekken en interviews met de diverse actoren. Ook worden enkele veelbelovende praktijkvoorbeelden beschreven.

Hoofdstuk 5 gaat verder met de beschrijving van de resultaten van de gemeentelijke perspectiefsessie.

Slofhoofdstuk 6 trekt de belangrijkste conclusies en formuleert enkele aanbevelingen voor de gemeente Den Haag.

Er zitten vijf bijlagen bij dit rapport. Bijlage 1 bevat de (online) vragenlijst die naar alle aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen in Den Haag is gestuurd. Bijlage 2 bevat een overzicht van de onderwerpen en vragen die aan beleidsmedewerkers van gemeenten en/of initiatieven van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen en wetenschappers/onderzoekers zijn gebruikt. In bijlage 3 staan de checklists met onderwerpen en vragen die bij de groepsgesprekken en interviews met de verschillende actoren zijn gebruikt. Bijlage 4 bevat een overzicht van de organisaties waarmee is gesproken. In bijlage 5 staan de organisaties die hebben meegedaan aan de afsluitende perspectiefsessie.

2. Onderzoeksopzet

Hoofdstuk 2 start met een beschrijving van het type onderzoek (paragraaf 2.1). In paragraaf 2.2 wordt uitgelegd hoe fase 1 van het onderzoek is vormgegeven. Paragraaf 2.3 zoomt in op de uitwerking van de actorenanalyse in fase 2. Hoe de perspectiefsessie is aangepakt staat in paragraaf 2.4. Slotparagraaf 2.5 gaat in op de analyse en synthese die is uitgevoerd op alle cijfermatige (kwantitatieve) en talige (kwalitatieve) gegevens die dit onderzoek heeft opgeleverd.

2.1 Type onderzoek

Voor de beantwoording van de centrale onderzoeksvragen en deelvragen is gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmethoden: literatuurresearch, consultatie, deskresearch, vragenlijst en (groeps- en één-op-één) interview. Er zijn perspectieven opgehaald bij diverse actoren:

- aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen, beleidsmedewerkers/initiatiefnemers uit andere gemeenten,
- wetenschappers/onderzoekers,
- ouders van vo-leerlingen die (al dan niet) gebruik maken van laagdrempelige huiswerkbegeleiding en
- professionals van vo-scholen.

Deze gecombineerde inzet van onderzoeksmethoden ('mixed research design') en actoren draagt bij aan de kwaliteit van het onderzoek, omdat hiermee zowel cijfermatige (kwantitatieve) als talige (kwalitatieve) gegevens zijn verkregen en meerdere perspectieven op een en dezelfde thematiek (laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor alle leerlingen in het vo) kunnen worden meegenomen.

2.2 Fase 1: verkenning van het aanbod en de aanbieders

In de eerste fase van het onderzoek brengen we de aanbieders in beeld die in de gemeente Den Haag laagdrempelige huiswerkbegeleiding verzorgen aan leerlingen in het vo. Deze verkennende fase bestaat uit drie onderdelen.

A. Deskresearch

Op basis van informatie van de gemeente en een internetsearch is een eerste inventarisatie gemaakt van het aanbod van laagdrempelige huiswerkbegeleiding. Met relevante zoektermen op internet is achterhaald welke organisaties in Den Haag laagdrempelige huiswerkbegeleiding aanbieden aan scholen in het vo. Om ook initiatieven met een informeel karakter mee te kunnen nemen is ook Facebook gebruikt als platform. In het zoeken zijn ook enkele termen in het Arabisch gebruikt, zowel in het Latijns schrift als in het Arabisch schrift. De vertaalde termen die zijn ingezet: 'gratis'/kosteloos, huiswerk, huiswerkbegeleiding, huiswerkhulp, huiswerkklas, studeerhulp en studiehulp. Ook zijn eerdere onderzoeken naar

huiswerkbegeleiding binnen Den Haag geraadpleegd en is gebruik gemaakt van online overzichten van organisaties die huiswerkbegeleiding aanbieden, zoals de Sociale Kaart Den Haag.¹⁴

Op basis van deze informatie is nagegaan of de laagdrempelige huiswerkbegeleiding/-plekken aan de criteria van dit onderzoek voldoen (in Den Haag, buiten school en huis, voor vo-leerlingen, kosteloos of laagdrempelig¹⁵, niet alleen een studieplek maar ook begeleiding, geen vakinhoudelijke ondersteuning). Als deze informatie niet op websites was terug te vinden, is contact gelegd met de aanbieder (zie ook onderdeel B).

B. E-mailconsultatie, of telefonische consultatie

Vervolgens zijn verschillende organisaties benaderd met de vraag met welke aanbieders van laagdrempelige huiswerkplekken- en begeleiding in Den Haag zij bekend zijn. Hiervoor is niet alleen contact opgenomen met de gemeente Den Haag, de bibliotheek Den Haag en met andere aanbieders die bij de deskresearch naar voren zijn gekomen, maar ook met organisaties die zich richten op kinderen en jongeren die opgroeien in armoede en op kansengelijkheid in het onderwijs, zoals buurthuizen, buurtteams, buurtcoaches, scholen met een hoge achterstandsscore.¹⁶ Door contactpersonen en organisaties te benaderen die op verschillende manieren en op verschillende plekken werken met de doelgroep, zijn ook meer informele netwerken benut en daarmee wordt het beeld zo compleet mogelijk gemaakt. Tenslotte is in de vragenlijst onder aanbieders gevraagd of zij met andere organisaties of initiatieven rondom laagdrempelige huiswerkbegeleiding bekend zijn.

C. Vragenlijst onder de aanbieders

Nadat we een overzicht hebben gemaakt van de aanbieders, hebben we ze benaderd met de vraag een (online) vragenlijst in te vullen. De vragenlijst bestaat uit 27 vragen, onderverdeeld in diverse onderwerpen. Om zoveel mogelijk respons te realiseren is ervoor gekozen geen verplichte vragen op te nemen in de vragenlijst: respondenten konden bepaalde vragen overslaan indien zij het antwoord niet wisten. Dit heeft niet geleid tot relevante gaten in de data, maar maakt het lastiger om respondenten te identificeren.

Er zijn 37 aanbieders benaderd. Daarvan hebben er 20 gereageerd en de vragenlijst in ieder geval gedeeltelijk ingevuld. De vragenlijst is naar een online gevonden of middels telefonisch contact verkregen e-mailadres verstuurd. Hier is eenmaal een herinneringsmail naar verzonden en vervolgens is er een belronde geweest waarbij telefonisch is geprobeerd contact te leggen en de vragenlijst bij aanbieders onder de aandacht te brengen. De respons is 54%. De vragenlijst is in bijlage 1 opgenomen.

2.3 Fase 2: actorenanalyse

Nadat fase 1 een zo volledig mogelijke inventarisatie heeft opgeleverd van de aanbieders en hun aanbod van laagdrempelige huiswerkbegeleiding aan vo-leerlingen, zijn in fase 2 de perspectieven van

¹⁴ Zie bijvoorbeeld <https://socialekaartdenhaag.nl/ak-assistance/huiswerkbegeleiding-en-bijles/>) en dit onderzoek uit 2017 : https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/6051045/1/RIS297542_Bijlage_Rapportage_gemeentelijk_onderzoek_naar_huiswerkbegeleiding_en_examentraining.

Van der kamp, S. (2019). *Inventarisatie HWB stadsdelen en wijken*.

¹⁵ Initiatieven met een kostprijs van € 10 per uur per persoon of meer vielen op voorhand af.

¹⁶ <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2022/14/achterstandsscores-nationaal-programma-onderwijs-vo-schoolvestiging-2021>.

verschillende actoren van buiten en binnen Den Haag in kaart gebracht. De informatie die deze fase is verzameld, heeft input opgeleverd voor het verkennen van de verschillende handelingsperspectieven van de gemeente Den Haag (zie fase 3).

A. Online interviews buiten Den Haag

Er is buiten de gemeentegrenzen gekeken om te leren van al bestaande kennis, ervaring en beleid op het gebied van laagdrempelige huiswerkbegeleiding in het kader van het bevorderen van kansengelijkheid. Het gaat hierbij zowel om het bestuderen van vakliteratuur als het voeren van interviews met diverse actoren: onderzoekers/wetenschappers en (beleids)medewerkers van gemeenten/initiatieven van laagdrempelige huiswerkbegeleiding.

Voor de interviews is per actor een checklist van onderwerpen en vragen gemaakt, welke in bijlage 2 is opgenomen.

Concreet betreft het (online) interviews met de volgende actoren van buiten Den Haag:

- **onderzoekers/wetenschappers.** Er is gesproken met dr. K. Westerbeek en dr. M. Braaksma van de Onderwijsraad en dr. D. Jansen¹⁷ van de Universiteit van Amsterdam. Wat weten we uit (inter)nationaal onderzoek over de effecten en succesfactoren van laagdrempelige huiswerkbegeleiding in het vo, ook wat betreft de ondersteuning door (lokale) overheden als gemeenten of andere betrokken organisaties?
- **(beleids)medewerkers** van drie gemeenten/initiatieven uit diverse gemeenten die ervaring hebben met en succesvol zijn in het ondersteunen van aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding in het vo: welke lessen kunnen zij delen? Hoe bereiken zij de meest kwetsbare groepen die het meest kunnen profiteren maar mogelijk het moeilijkst te bereiken zijn? De selectie en benadering van deze gemeenten/initiatieven is in goed overleg met de opdrachtgever gedaan. Er is met 10+ gemeenten contact gelegd, maar slechts een klein aantal gemeenten reageerde positief op ons verzoek. Vak bleek ook dat de gemeente (nog) geen actief beleid inzake huiswerkbegeleiding had, en daardoor ongeschikt was voor deelname aan voorliggend onderzoek. Uiteindelijk is er contact geweest met een Programmamaker Jeugd & Jongeren van de Openbare Bibliotheken Amsterdam te Amsterdam, een beleidsadviseur van de gemeente Zaanstad over Studiezalen en een coördinerend jeugdwerker van de HuiswerkClub in Purmerend. Van de betrokken gemeenten/initiatieven zijn de belangrijkste beleidsdocumenten (plannen, informatie op websites e.d.) opgevraagd en bestudeerd om het interview gericht te kunnen voeren.

B. Groepsgesprekken en interviews binnen Den Haag

Hiernaast zijn groepsgesprekken en interviews georganiseerd met diverse actoren binnen Den Haag. Als het organisatorisch niet lukte om personen in groepsverband te spreken, is gekozen voor een één-op-één interview. Het gaat hierbij om gesprekken met:

- een **groepsgesprek met diverse actoren** van zeven **vo-scholen**, zoals een rector, teamleider en schoolgebonden huiswerkbegeleider: hoe en met welk aanbod kunnen de leerlingen en hun ouders het beste benaderd worden? Wat vinden zij van het aanbod dat er nu is? Hoe ervaren zij de noodzaak voor laagdrempelige huiswerkbegeleiding? Hoe kan samenwerking met scholen tot stand

¹⁷ Deze expert is naar voren geschoven door prof. dr. L. Elffers van de UvA, die we hiervoor aanvankelijk hadden benaderd. Elffers was niet beschikbaar voor een interview wegens drukte.

worden gebracht? Daartoe is een aantal vo-scholen benaderd, door de stedelijke vo-coördinator, door de gemeente en direct door de onderzoekers. Gestreefd is naar een variatie naar schooltype, schoolpopulatie en schoolgrootte, omdat de wensen en behoeften van de scholen en hun leerlingpopulatie mogelijk samenhangen met deze achtergrondkenmerken.

- zeven **ouders**. Zes van hen hebben kinderen die gebruik maken van laagdrempelige buitenschoolse huiswerkbegeleiding, een ouder/verzorger heeft een kind dat gebruik maakt van begeleiding op school. We hebben ons op de ouders gericht in plaats van op leerlingen, omdat zij vaak een belangrijke rol spelen bij de keuze het kind aan huiswerkbegeleiding te laten deelnemen. Voor de selectie en benadering van de ouders is de medewerking van de aanbieders en van scholen gevraagd. Zij hebben geschikte kandidaten benaderd. We hebben de aanbieders met klem verzocht een diverse groep ouders te vragen, omdat het in het belang van de kwaliteit van het onderzoek was om een groep gevarieerde groep ouders in te sluiten (naar achtergrond, onderwijstype, onderwijsniveau en leeftijd van kind). De ouders die deelnamen spreken Nederlands of Engels, ouders die dat niet doen zijn niet bij dit onderzoek betrokken.
- zes **aanbieders** van laagdrempelige huiswerkplekken en begeleiding: aan welke ondersteuning hebben zij behoefte, met welke belemmerende factoren hebben zij te maken, en welke succesfactoren ervaren zij? Bij de selectie en benadering van de aanbieders die naar voren zijn gekomen uit fase 1 is gelet op het verkrijgen van een dwarsdoorsnede van de doelpopulatie aanbieders in de gemeente Den Haag.

De groepsgesprekken en interviews met de diverse actoren zijn gevoerd aan de hand van actorspecifieke checklists met onderwerpen en vragen. U vindt deze in bijlage 3. In bijlage 4 staat een overzicht van de deelnemers waarmee is gesproken.

2.4 Fase 3: perspectiefsessie

Op basis van alle bevindingen uit de fasen 1 en 2 samen is een fysieke perspectiefsessie met de gemeente Den Haag belegd. De gemeente heeft bepaald wie er aan de perspectiefsessie mochten deelnemen. Deze perspectiefsessie is samen voorbereid en inhoudelijk vormgegeven. Doel, inhoud en werkvorm(en) zijn in overleg met de gemeente bepaald. Er zijn diverse perspectieven vanuit onderzoek/wetenschap, vo-scholen, ouders (en hun kinderen), aanbieders en gemeente zelf ingebracht. Vervolgens zijn er meerdere scenario's voorgelegd en besproken. Aan de hand van een SWOT-analyse is daarna nagegaan wat de sterke en zwakke punten van elk scenario zijn, en ook de kansen en bedreigingen zijn uitgedacht. Hierbij is teruggegrepen op de kennis en inzichten die zijn opgedaan in de eerdere fasen van het onderzoek. De opbrengsten van de perspectiefsessie zijn gebruikt voor het formuleren van de toekomstige vormgeving van beleid en praktijk van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor leerlingen uit het voortgezet onderwijs en de gewenste rol van de gemeente hierbij.

Bijlage 5 bevat de lijst met deelnemende organisaties aan de afsluitende perspectiefsessie.

2.5 Analyse en synthese van de gegevens

Met dit verkennende onderzoek zijn zowel cijfermatige (kwantitatieve) als talige (kwalitatieve) gegevens verkregen over laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen in Den Haag. De cijfermatige inventarisatie van het aanbod van de aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen in fase 1 en de perspectieven van de verschillende actoren van buiten en binnen Den Haag uit fase 2 zijn met groepsgesprekken en interviews in kaart gebracht, teneinde zich te krijgen op de handelingsperspectieven van de gemeente in fase 3.

De opbrengsten zijn samengevat op relevantie, schematisch geordend en inhoudelijk beschreven naar thema's en perspectieven vanuit de diverse actorgroepen. Wat zijn de overeenkomsten en verschillen? Welke bevindingen springen in het oog, wat valt er op en hoe kan dit worden geïnterpreteerd? Op deze wijze worden de centrale onderzoeksvragen en deelvragen systematisch beantwoord, waaronder ook de afstemming van het huidige aanbod en de behoeften van vo-leerlingen en hun ouders, vo-scholen en aanbieders.

3. Resultaten fase 1: verkenning van de aanbieders en het aanbod van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen

In dit hoofdstuk bieden we een overzicht van de huidige stand van zaken wat betreft het aanbod van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen. Eerst wordt de inventarisatie van het aanbod in de stad toegelicht. Daarna worden verschillende aspecten van huiswerkbegeleiding die in de vragenlijst uitgevraagd zijn verder uitgediept. Denk aan capaciteit, vraag en gebruik, doelgroep, onderlinge samenwerking en financiën.

3.1 Inventarisatie van het aanbod en spreiding door de stad

De inventarisatie, zoals beschreven in Hoofdstuk 2.2, heeft geleid tot een lijst met 37 aanbieders die binnen alle criteria vallen (zie Tabel 3.1). Daarnaast bleken 19 initiatieven niet aan de criteria te voldoen. De meeste van deze aanbieders voldeden niet aan de voorwaarde dat de huiswerkbegeleiding 'gratis'/kosteloos of ten minste laagdrempelig moet zijn. Enkele andere aanbieders hadden aanbod wat sterk aan een school verbonden was, waardoor het niet openbaar toegankelijk is. Tenslotte hadden enkele initiatieven na navraag enkel betrekking op leerlingen in het primair onderwijs.

De spreiding van de aanbieders over de verschillende stadsdelen en wijken wordt in onderstaande tabel weergegeven. Hierbij zijn alleen de stadsdelen en wijken opgenomen die voorkomen in de inventarisatie.

Tabel 3.1: Spreiding aanbieders laagdrempelige huiswerkbegeleiding over stadsdelen en wijken

Stadsdeel	Aantal aanbieders	Spreiding over wijken binnen stadsdeel
Centrum	12	Centrum: 2 Schilderswijk: 7 Transvaal: 3
Escamp	11	Bouwlust en Vrederust: 4 Moerwijk: 4 Morgenstond: 3
Laak	8	Laakkwartier en Spoorwijk: 6 Schipperkwartier: 2
Haagse Hout	2	Mariahoeve: 2
Scheveningen	2	Geuzen en Statenkwartier: 1 Scheveningen Dorp: 1
Leidschenveen-Ypenburg	2	Leidschenveen: 2
Loosduinen	1	Ockenburg: 1

Een belangrijke kanttekening bij de inventarisatie is dat het aanbod van huiswerkbegeleiding, zeker 'gratis' of laagdrempelig, weinig georganiseerd is. Tevens zijn er veel verschillende soorten organisaties die zich in het veld begeven. Dit betekent ook dat het lastig is een concrete inschatting te maken van de mate waarin

de inventarisatie compleet is. Middels de verschillende zoekstrategieën is geprobeerd zoveel mogelijk kanalen aan te boren en initiatieven in beeld te brengen. De inventarisatie zal echter niet uitputtend zijn.

3.2 Wie vulden de vragenlijst in?

Alle 37 aanbieders ontvingen per mail een vragenlijst en indien nodig een herinneringsmail. Na ook een belronde hebben 20 aanbieders de vragenlijst ingevuld. Dit is een positieve respons van 54%, wat voor onderzoek een vrij hoog responspercentage is. Meestal ligt de respons rond de 30% bij vragenlijstonderzoek. Dit toont ons dat veel aanbieders betrokken zijn bij het onderwerp van studie. Er kan hiermee een redelijk goed beeld worden verkregen van het volledige aanbod in de stad.

De aanbieders die de vragenlijst hebben ingevuld hebben aangegeven in welke wijken zij actief zijn. Zij konden hier meerdere wijken kiezen als ze op meer dan één locatie huiswerkbegeleiding aanbieden. In onderstaande tabel 3.2 is te zien in welke wijken de aanbieders die de vragenlijst invulden actief zijn. Ook in deze tabel komen de wijken die in de stadsdelen Centrum, Escamp en Laak liggen het vaakst terug. De aanbieders lijken daarmee over het algemene een goede afspiegeling te zijn van het aanbod zoals uit de inventarisatie naar voren kwam.

Tabel 3.2: Spreiding respondenten vragenlijst over wijken

Wijk	Aantal aanbieders	Percentage
Moerwijk	7	30%
Schilderswijk	5	22%
Centrum	4	17%
Laakkwartier en Spoorwijk	4	17%
Bouwlust en Vrederust	4	17%
Leidschenveen	3	13%
Scheveningen Dorp	2	9%
Transvaal	2	9%
Duindorp	1	4%
Geuzen- en Statenkwartier	1	4%
Loosduinen	1	4%
Morgenstond	1	4%

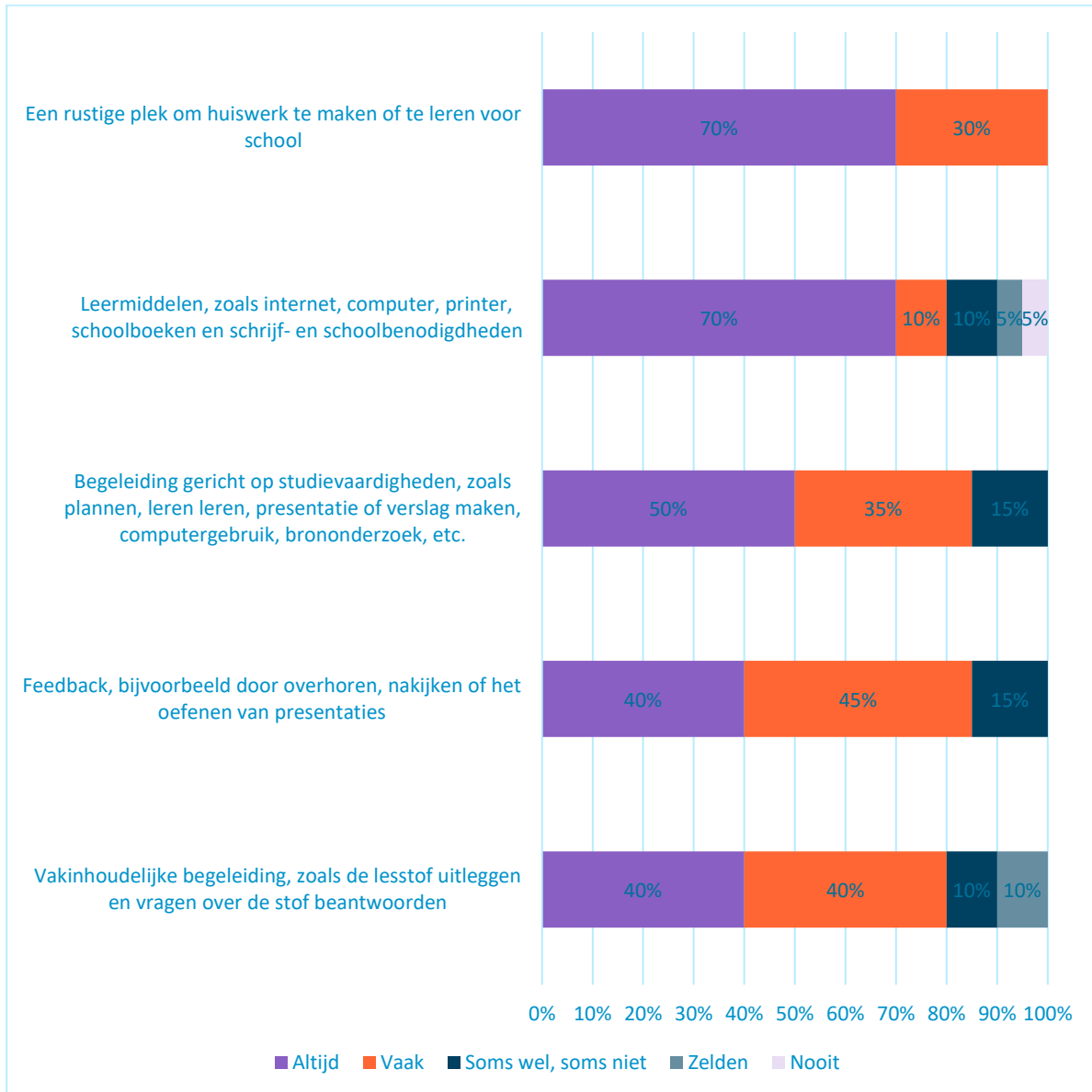
In verband met anonimiteit van de antwoorden is niet volledig te achterhalen welke organisaties wel en niet de vragenlijst hebben ingevuld. Er kan echter wel gesteld worden dat de spreiding over de wijken van Den Haag in de vragenlijst vergelijkbaar is met die van de gehele inventarisatie. In het bijzonder zijn er veel bibliotheeklocaties die in Den Haag 'gratis' huiswerkbegeleiding bieden. Ook op dit vlak zijn er geen aanwijzingen dat de antwoorden gekleurd zijn door de mate waarin bibliotheken de vragenlijst hebben ingevuld. Met enige voorzichtigheid kan daarom aangenomen worden dat de antwoorden een representatief beeld scheppen.

3.3 Aanbod

Hoe ziet het aanbod van huiswerkbegeleiding er binnen de aanbieders uit? Alle aanbieders bieden altijd (70%) of vaak (30%) een rustige plek om huiswerk te maken (zie Figuur 3.1). Bij een groot deel van hen

(70%) zijn ook leermiddelen aanwezig. De helft van de aanbieders biedt altijd begeleiding bij het maken van huiswerk en 40% biedt altijd feedback en vakinhoudelijke begeleiding. In ieder geval blijkt dat aanbieders van huiswerkbegeleiding jongeren bijna altijd meer bieden dan enkel een plek om huiswerk te maken en op meerdere vlakken ondersteuning bieden.

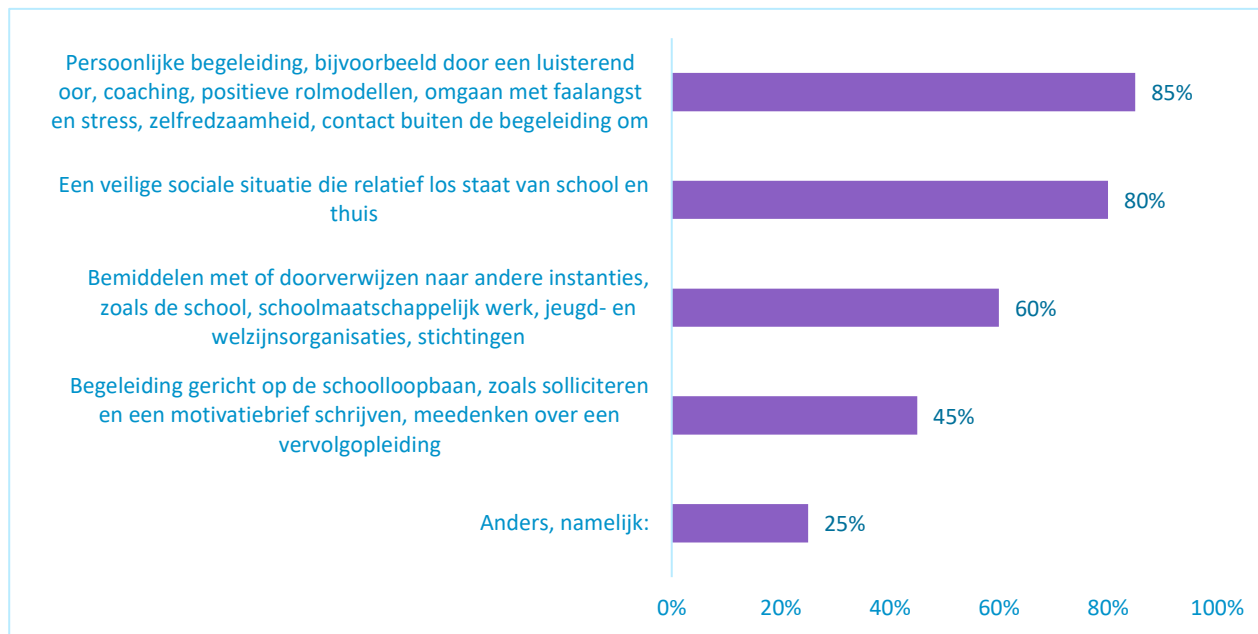
Figuur 3.1: Hoe ziet het aanbod van huiswerkbegeleiding eruit? (N=20)

Vervolgens is aanbieders gevraagd of zij hiernaast andere vormen van ondersteuning voor deelnemende leerlingen bieden (weergegeven in Figuur 3.2). De meerderheid van de aanbieders (85%) biedt persoonlijke begeleiding, zoals een luisterend oor, positieve rolmodellen of ondersteuning bij omgaan met faalangst en stress. Ook het bieden van een veilige sociale situatie wordt door 80% van de aanbieders aangegeven. Bij 'anders' worden onder meer de volgende zaken genoemd:

- "Ouders bewust maken van hun betrokkenheid vanuit huis."
- "Talentontwikkeling en leerlingen de mogelijkheid bieden om maatschappelijk relevante ervaring op te doen door het aanbieden van projecten waaraan ze kunnen deelnemen."
- "Wij bieden ook activiteiten die gericht zijn op ontmoeten, vermaak of talent ontdekken en ontplooien (...)."
- "Sport."

Figuur 3.2: Biedt uw organisatie hiernaast andere vormen van ondersteuning voor deelnemende leerlingen? (N=20)

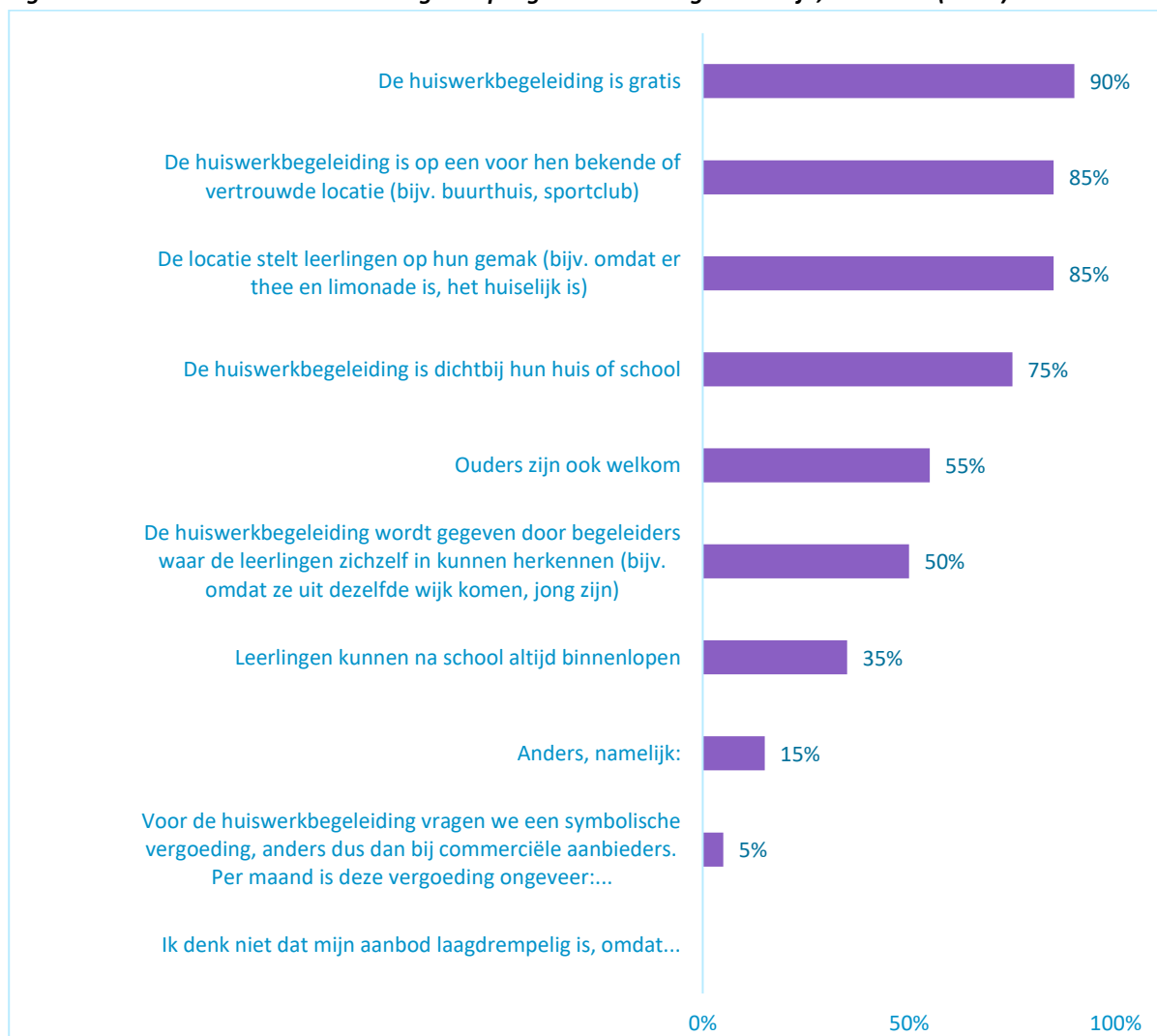

Denken aanbieders dat hun aanbod laagdrempelig is voor leerlingen? En zo ja, waar komt dat door? Alle aanbieders zijn van mening dat hun aanbod toegankelijk is (Figuur 3.3) en zij geven in grote mate aan dat dit te maken heeft met zowel een financiële als fysieke component: 90% zegt dat dit komt doordat het aanbod 'gratis'/kosteloos is en 85% doordat de huiswerkbegeleiding plaatsvindt op een bekende of vertrouwde locatie. Ook het op het gemak stellen van leerlingen door het creëren van een huiselijke omgeving (85%) en een plek nabij huis of school (75%) worden veel genoemd.

Bij 'anders' wordt benoemd dat *“omdat we allerlei activiteiten ondernemen in de wijken met onze jongeren”* en *“omdat de betaalde werker bekend is op school en de vrijwilligers zijn bekend van de activiteiten.”*

Eén van de aanbieders (5%) vraagt een symbolische vergoeding van € 8,00 per keer.

Figuur 3.3: Denkt u dat uw aanbod laagdrempelig is voor leerlingen en zo ja, waarom? (N=20)

3.4 Capaciteit, vraag en gebruik

In de vragenlijst is er ook aandacht voor de capaciteit die de aanbieders hebben en hoeveel gebruik er van hun aanbod wordt gemaakt. Zo is de aanbieders gevraagd hoeveel dagen in de week, uren per week en weken per jaar zij huiswerkbegeleiding aanbieden. De antwoorden hierop worden weergegeven in Tabel 3.3. Gemiddeld bieden de aanbieders elf uur huiswerkbegeleiding aan per week, verspreid over gemiddeld twee tot drie dagen. Gemiddeld bieden zij 43 weken per jaar huiswerkbegeleiding aan. Ook is gevraagd hoeveel leerlingen er per week huiswerkbegeleiding kunnen krijgen. Dat zijn er gemiddeld 74.

Tabel 3.3: Hoeveel huiswerkbegeleiding biedt uw organisatie aan en hoeveel leerlingen kunnen er per week huiswerkbegeleiding krijgen? (N=20)

	Gemiddeld	Minimum	Maximum
Aantal dagen in de week	2,7	1	7
Aantal uren per week	11	1,5	70
Aantal weken per jaar	43	38	52
Aantal leerlingplekken per week	74,2	7	600

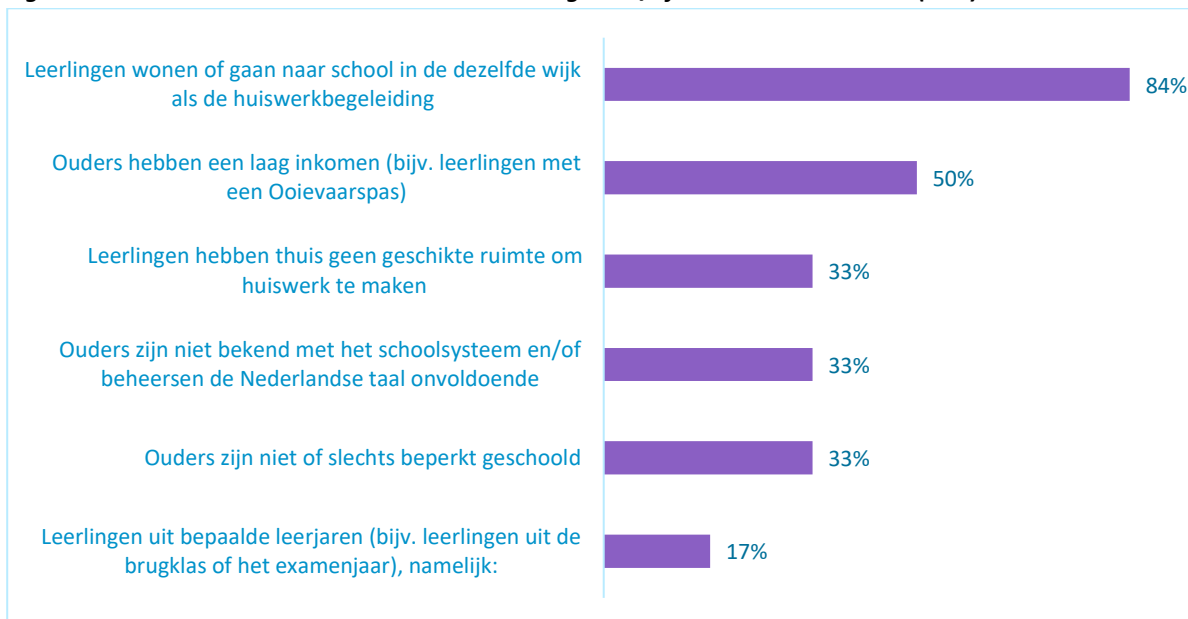
De aanbieders geven aan dat gemiddeld 67% van de begeleidingsplekken bezet is (N=20, Min=1, Max=100). De meeste aanbieders hanteren dan ook geen wachtlijst, slechts 20% van de aanbieders doet dit wel (N=20). Op deze wachtlijst staan gemiddeld 28 leerlingen (N=4, Min=0, Max=60).

3.5 Doelgroep

Bij het grootste deel (70%, N=20) van de aanbieders van huiswerkbegeleiding kunnen alle vo-leerlingen in Den Haag gebruik maken van het aanbod. De aanbieders waarbij wel toelatingsvoorwaarden gelden, geven in de meeste gevallen (84%) aan dat dit te maken heeft met de wijk waar leerlingen wonen of naar school gaan (zie Figuur 3.4). Ook het inkomen van de ouders is voor de helft van deze aanbieders een voorwaarde. Eén aanbieder die wel toelatingsvoorwaarden hanteert maakte duidelijk alleen leerlingen uit bepaalde leerjaren huiswerkbegeleiding te bieden, waarbij het gaat om leerlingen tot en met maximaal 16 jaar oud.

Zaken die bij geen enkele aanbieder een voorwaarde zijn, zijn aanmelding/doorverwijzing door school of een andere organisatie, het schoolniveau of de schoolsoort van de leerling of (afwezigheid van) extra ondersteuningsbehoeften (op fysiek, verstandelijk of gedragsmatig vlak).

Figuur 3.4: Aan welke voorwaarden moeten leerlingen en/of hun ouders voldoen? (N=6)

3.6 Huiswerkbegeleiders

De meeste aanbieders stellen opleidings- of kwalificatie-eisen aan de huiswerkbegeleiders die zij inzetten (70%, N=20). Deze opleidingseisen zijn wisselend en worden weergegeven in Figuur 3.5: 40% van de aanbieders hanteert een opleidingseis van minimaal mbo-niveau 3 of 4 en nog eens 40% legt deze grens op hbo-niveau. Slechts bij één aanbieder dienen huiswerkbegeleiders minimaal wo-geschoold te zijn. Eén aanbieder zegt bij 'anders': *“Wisselend, onze werknemers hebben in principe minimaal een hbo-diploma en wij hebben stagiaires en vrijwilligers van alle niveaus. Wij kijken naar de leerbehoefte van het kind.”*

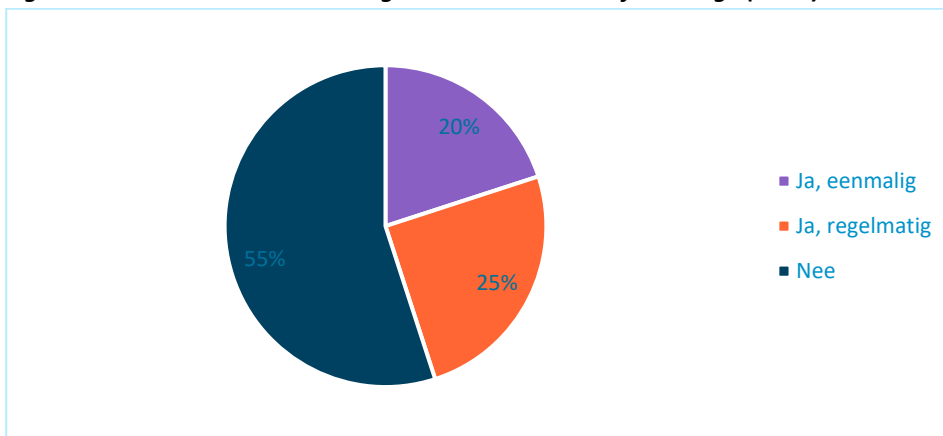
Figuur 3.5: Welke opleidings- of kwalificatie-eisen hanteert uw organisatie? (N=13)

Naast opleidingsniveau is ook uitgevraagd of aanbieders van huiswerkbegeleiding een leeftijdsgrens hanteren voor hun huiswerkbegeleiders. De helft van de aanbieders hanteert geen leeftijdsgrens. De andere helft hanteert een minimale leeftijdsgrens en geen enkele aanbieder werkt met een maximale leeftijd. De gemiddelde leeftijd die als minimale grens wordt gebruikt is 21 jaar (N=10, Min=18, Max=30).

Bieden aanbieders van huiswerkbegeleiding hun huiswerkbegeleiders een cursus of scholing? Dat is wisselend. Ruim de helft van de aanbieders doet dit niet (55%) (zie Figuur 3.6). In een vijfde van de gevallen wordt er eenmalig een cursus of scholing aangeboden en in een kwart van de gevallen gebeurt dit op regelmatige basis. Bij de aanbieders die een cursus of scholing aanbieden is dit bij bijna twee derde (63%) verplicht (N=8).

Figuur 3.6: Biedt u uw huiswerkbegeleiders een cursus of scholing? (N=20)

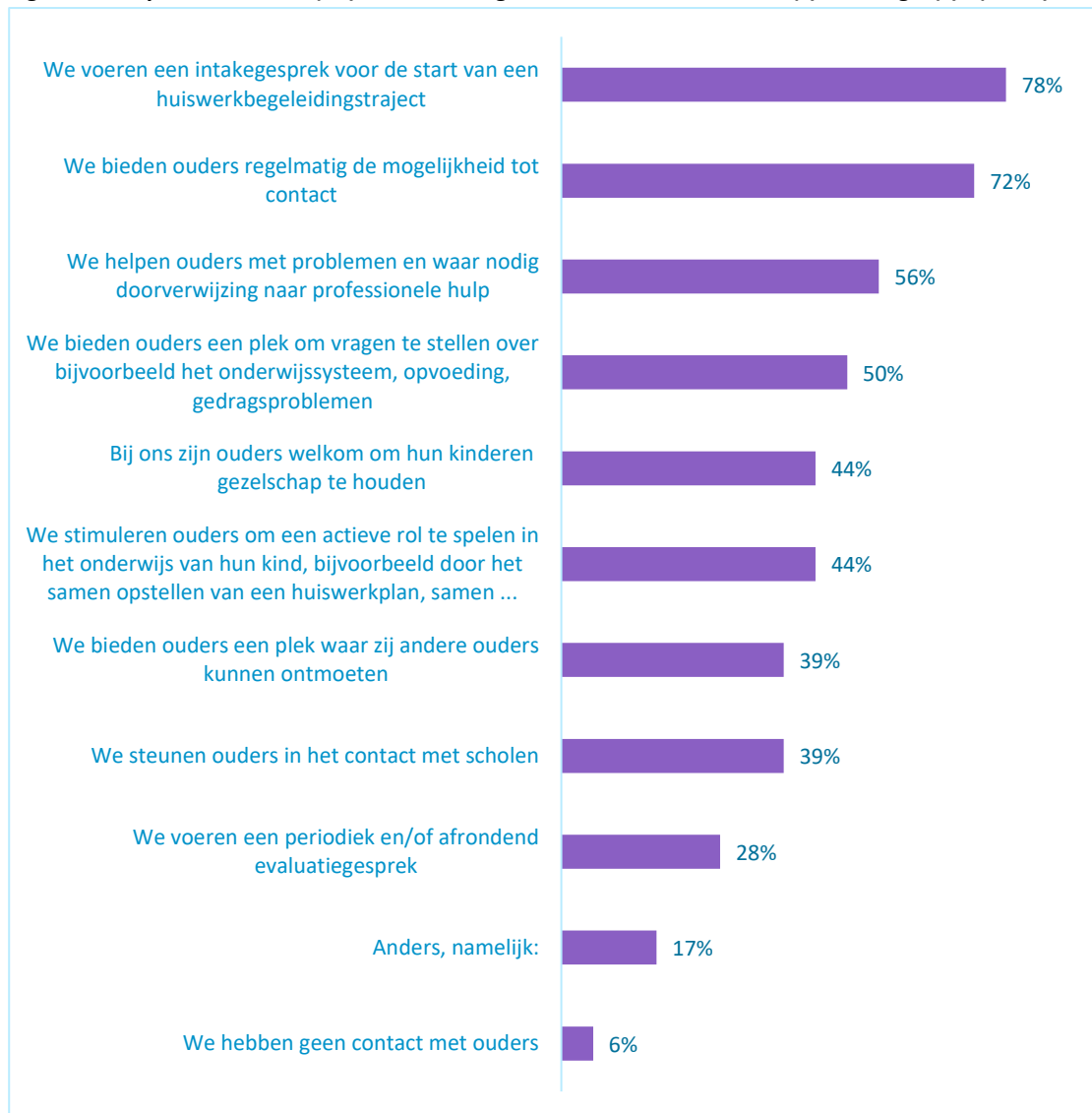

3.7 Samenwerking met ouders, school en andere organisaties

Werken aanbieders van huiswerkbegeleiding samen met ouders? Bijna alle aanbieders doen dit op minstens één manier (zie Figuur 3.7). Ouders worden het vaakst betrokken aan de hand van een intakegesprek voor de start van een traject (78%) en door regelmatig contact met hen te hebben (72%). Verder komt naar voren dat organisaties veel verschillende initiatieven inzetten om samenwerking met en betrokkenheid van ouders te vergroten. Bij de optie 'anders' wordt onder andere toegelicht:

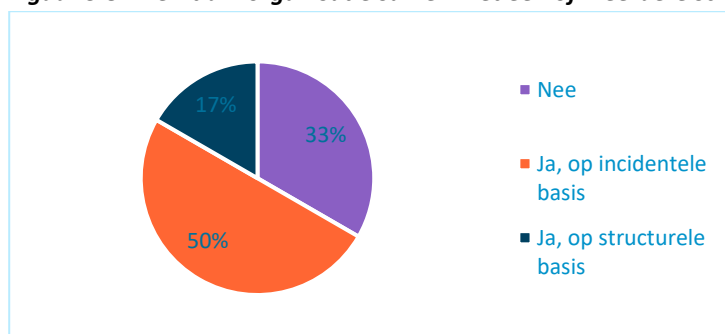
- *“Met name ouders van jonge kinderen kennen ons. Aangezien (bijna) al onze activiteiten voor kinderen zijn, zien we ouders wat minder. Wel kunnen ouders altijd bij ons binnen stappen en allerlei vragen stellen als dat gewent is.”*
- *“We bieden elke drie maanden een informatieavond voor ouders over het onderwijssysteem.”*

Figuur 3.7: Op welke manier(en) werkt uw organisatie samen met ouder(s)/verzorger(s)? (N=18)

Met de scholen voor voortgezet onderwijs wordt minder vaak samengewerkt, zoals weergegeven in Figuur 3.8. Een derde van de aanbieders (33%) werkt niet samen met één of meerdere vo-scholen. De helft (50%) van de aanbieders doet dit op incidentele basis en 17% doet dit op structurele basis.

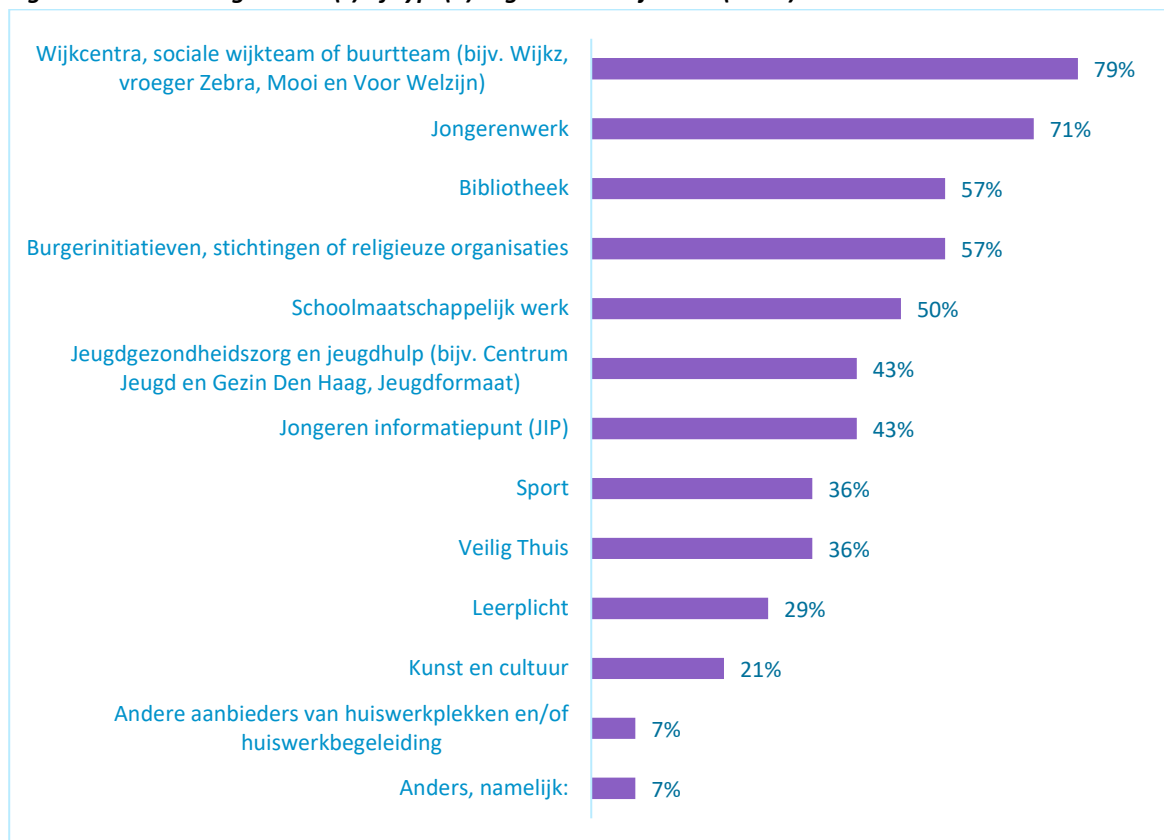
Figuur 3.8: Werkt uw organisatie samen met een of meerdere scholen voor voortgezet onderwijs? (N=18)

Ruim driekwart van de aanbieders van huiswerkbegeleiding werkt samen met andere organisaties (78%, N=18; zie Figuur 3.9). Dit gebeurt voornamelijk met wijkcentra, het sociale wijkteam of het buurtteam

(79%) en het jongerenwerk (71%). Verder laat onderstaande figuur zien dat er een grote verscheidenheid aan samenwerkingspartners is. Bij 'anders' beschrijft één aanbieder dat de organisatie, naast vo-scholen, ook samenwerkt basisscholen.

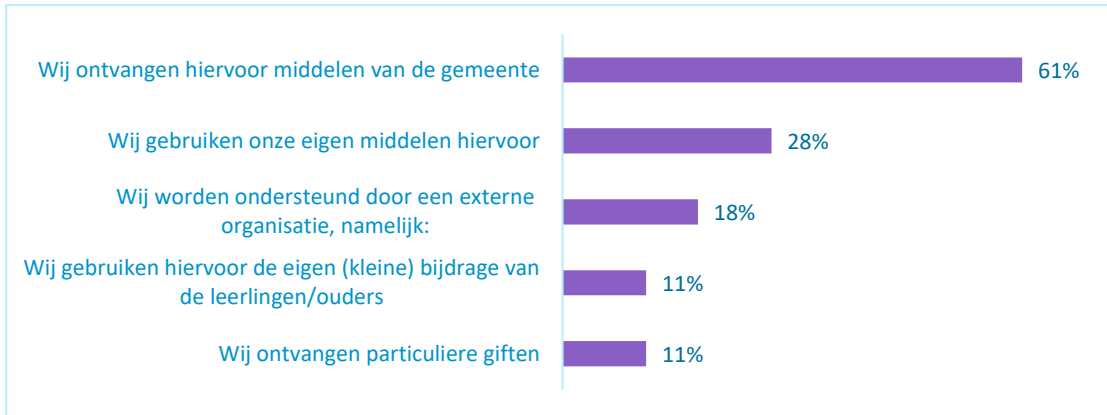
Figuur 3.9: Welke organisatie(s) of type(n) organisaties zijn dat? (N=14)

3.8 Financiering

Tenslotte was er in de vragenlijst aandacht voor de financiering van het aanbod aan huiswerkbegeleiding. Bijna twee derde van de aanbieders ontvangt middelen van de gemeente om hun aanbod te realiseren (61%; zie Figuur 3.10). Externe organisaties die worden genoemd zijn: "Fonds1818" en "Boschuysen", "samenwerking met de bibliotheek" en "particuliere fondsen". Slechts 11% maakt gebruik van een eigen bijdrage van leerlingen en ouders. De hoogte van deze bedragen blijkt niet uit de vragenlijst, maar is tijdens de gesprekken met aanbieders en ouders aan bod gekomen. Daarvoor wordt daarom verwezen naar hoofdstuk 4.2.

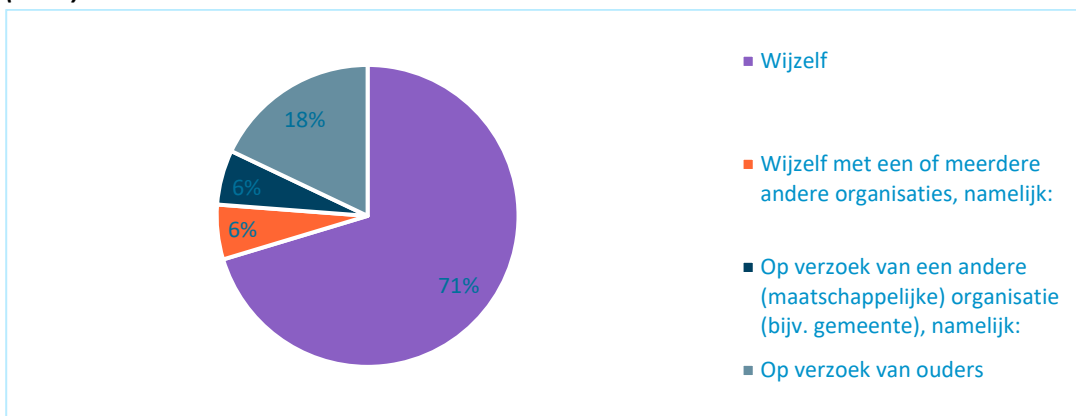
Figuur 3.10: Op welke manier(en) worden de huiswerkplekken en -begeleiding binnen uw organisatie gefinancierd? (N=18)

In de meeste gevallen kwam het initiatief tot het aanbieden van huiswerkbegeleiding vanuit de organisatie zelf (71%). Dit is te zien in Figuur 3.11. Eén aanbieder geeft aan dat het verzoek vanuit de gemeente kwam en een aanbieder die koos voor ‘op verzoek van ouders’ licht toe:

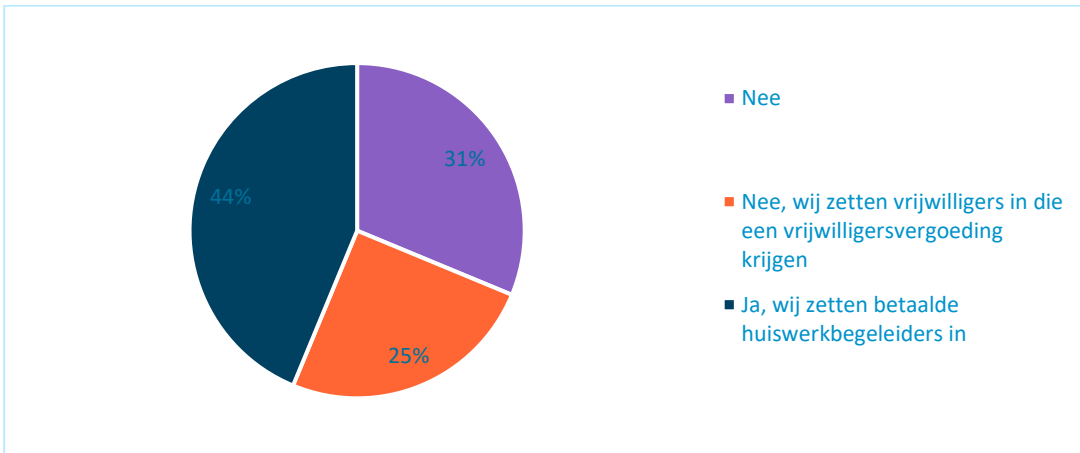
“We zijn gestart op verzoek van ouders in de wijk, de moskee heeft het eerste jaar meegeholpen met dit initiatief.”

Figuur 3.11: Wie heeft het initiatief genomen tot het aanbieden van huiswerkbegeleiding door jullie organisatie? (N=17)

De huiswerkbegeleiders die worden ingezet door de aanbieders worden in bijna de helft van de gevallen betaald (44%; zie Figuur 3.12). Ongeveer een derde van de aanbieders zet geen betaalde begeleiders in en bij een kwart van de aanbieders wordt gewerkt met vrijwilligers die een vrijwilligersvergoeding ontvangen.

Figuur 3.12: Zet uw organisatie betaalde begeleiders in? (N=16)

4. Resultaten fase 2: actorenanalyse

Hoofdstuk 4 biedt allereerst verdiepend inzicht in wat er uit onderzoek bekend is over laagdrempelige huiswerkbegeleiding in het vo en hoe wetenschappers/onderzoekers ernaar kijken (paragraaf 4.1). Hierin zijn ook enkele veelbelovende praktijkvoorbeelden van initiatieven van laagdrempelige huiswerkbegeleiding uit andere gemeenten verwerkt. In paragraaf 4.2 wordt verslag gedaan van de groeps gesprekken en interviews met de diverse actoren. Hoe kijken de aanbieders in Den Haag aan tegen laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen, wat vinden de ouders van leerlingen en het personeel van de vo-scholen? Welke rol zien de actoren weggelegd voor de gemeente?

4.1 Beschrijving van bevindingen uit de wetenschap¹⁸

‘Alles wat nodig is’ borgen binnen het onderwijs

De Onderwijsraad stelt zich in zijn advies *Publiek karakter voorop*¹⁹ op het standpunt dat het onderwijs op school – onder reguliere onderwijstijd, en wellicht met een beetje huiswerkbegeleiding op school (vanuit de school verzorgd) na schooltijd – in principe voldoende moet zijn om voldoende schoolcijfers en een diploma te halen binnen de daarvoor geldende tijd. Dit behoort simpelweg tot de primaire taak van school: voor alle leerlingen een kwaliteitsvol en kosteloos (algemeen toegankelijk) onderwijsaanbod arrangeren waar de professionele zeggenschap over het onderwijs bij de leraren ligt. Anders gezegd: ‘Wat nodig is’ dient binnen het regulier onderwijs te worden vormgegeven. Hiervoor draagt de school de volledige verantwoordelijkheid.

Scholen kunnen zelf huiswerkbegeleiding verzorgen voor alle leerlingen

Zoals gezegd zouden scholen ter aanvulling op het onderwijsprogramma een rustige ruimte (‘huiswerkkamer’) met internetverbinding, laptop, printer, toezicht en eventueel vakinhoudelijke begeleiding kunnen regelen om de leerlingen te helpen die het thuis lastig vinden en/of geen eigen werkplek hebben om huiswerk te doen. Sommige scholen in Nederland profileren zich in dit verband ook als een zogeheten ‘huiswerkvrije’ school. Deze scholen vinden dat al het nodige werk op school gedaan moet kunnen worden, en faciliteert dit na schooltijd in een speciale ruimte (bijv. in de aula of een huiswerkkamer) met leraren die de nodige hulp kunnen bieden. Programma’s als ‘School & Omgeving’ (ook wel bekend als de ‘Rijke Schooldag’) kunnen een structuur bieden waarbinnen deze (kosteloze) naschoolse huiswerkbegeleiding plaats heeft. In diverse gemeenten en vo-scholen wordt dit bijvoorbeeld op deze manier georganiseerd.²⁰

¹⁸ Dit overzicht is gemaakt aan de hand van een korte literatuurstudie en interviews met dr. Karin Westerbeek en dr. Martine Braaksma, senior raadsadviseurs bij de Onderwijsraad en dr. Daury Jansen, onderzoeker bij de Universiteit van Amsterdam.

¹⁹ Onderwijsraad (2021). *Publiek karakter voorop*. Den Haag: Onderwijsraad.

²⁰ www.gelijke-kansen.nl/voorlopers

Bedrijven, organisaties en/of gemeenten kunnen scholen helpende hand bieden

Als huiswerkbegeleiding binnen de schoolmuren niet lukt, dan zou een vorm van algemeen toegankelijke (kosteloze) huiswerkbegeleiding (rustige ruimte, voorzieningen om met laptop te werken, toezicht e.d.) kunnen worden geboden binnen bibliotheken of andere publiek gefinancierde organisaties, zo stellen de wetenschappers waarmee is gesproken. Aan school gebonden huiswerkbegeleiding blijft idealiter binnen het publieke domein, omdat dan ook de regie en verantwoordelijkheid voor het leren en ontwikkelen van de leerlingen bij de school blijft. Desondanks kunnen bedrijven en (private) organisaties, maar ook gemeenten, huiswerkbegeleiding binnen de muren van het voortgezet onderwijs of de bibliotheek ondernemen of ondersteunen. Ze kunnen ook kosteloos aanvullend onderwijs verzorgen of hier financieel aan bijdragen, vanuit ideële motieven of maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Huiswerk- en studiebegeleiding bij de OBA (Openbare Bibliotheken Amsterdam)

Deze vorm van huiswerk- en studiebegeleiding wordt door een viertal partnerorganisaties (Combiwel, Vooruit, Studiezalen en Diversity Talks) verzorgd in verschillende OBA-vestigingen in Amsterdam. De belangrijkste doelstelling van het programma is bijdragen aan kansengelijkheid door huiswerk- en studiebegeleiding toegankelijk te maken voor kinderen en jongeren die vanwege minder gunstige sociaaleconomische omstandigheden geen toegang hebben tot particuliere huiswerkbegeleiding.

Een nevendoelestelling is om deze kinderen en jongeren kennis te laten maken met het aanbod en de mogelijkheden van de bibliotheek, zodat verdere ontwikkeling mogelijk is.

Het initiatief komt voort uit behoeften van de stad en diverse wijken.

Deze samenwerking gaat met gesloten beurs, waarbij de OBA kosteloos de ruimte en communicatiemiddelen inzet en de partner kosteloos de begeleiding biedt aan kinderen en jongeren binnen de doelgroep.

De OBA is geen gemeentelijke bibliotheek en de rol van de gemeente beperkt zich hier tot die van subsidieverstrekker van een aantal partnerorganisaties. Er zijn echter ook organisaties die de financiering anders organiseren. Dat is aan hen, de OBA is hier geen partij in.

Het aanbod is voornamelijk gericht op de begeleiding bij leren leren, deels materiaal (pc's en wifi) en soms ook hulp bij vakken als hiervoor de juiste huiswerkbegeleiders beschikbaar zijn. Dit is afhankelijk van de partnerorganisatie waarmee wordt samengewerkt. In aanvulling daarop organiseren de partnerorganisaties diverse activiteiten zoals bijvoorbeeld studiekeuze informatieavonden, maar ook netwerkbijeenkomsten en sociale activiteiten.

Het aantal leerlingen per bijeenkomst verschilt per netwerkpartner. De meeste partners ontvangen groepjes van tussen de 10 en 20 leerlingen uit po en vo per bijeenkomst. Bij studiebegeleiding voor het middelbaar en hoger onderwijs zijn de groepen vaak groter, daar gaat het om 30 tot 70 deelnemers per avond. Hier ligt de nadruk ook meer op peer-peer coaching en netwerken dan op begeleiding. Ook het aantal bijeenkomsten per week verschilt. De begeleiding van de kleinere groepjes wordt een tot twee keer per week georganiseerd. De studiebegeleiding van de grotere groepen is zeven dagen in de week beschikbaar.

De OBA is tevreden over de aantallen deelnemers. Kinderen en jongeren weten de huiswerk- en studiebegeleiding te vinden. Er is voldoende capaciteit. Incidenteel zijn er wachtlijsten (vooral in coronatijd), maar nadien nauwelijks meer. Hierbij is het belangrijk dat de partners waarmee wordt samengewerkt een goed netwerk hebben in de betreffende wijken.

Meer informatie

Dit portret is tot stand gekomen met behulp van de programmamaker Jeugd & Jongeren van de OBA te Amsterdam.

Zie voor meer informatie: www.oba.nl/leren/hulp-bij-huiswerk-en-studeren.html

Groeiende vraag naar huiswerkbegeleiding

Er lijkt sprake van een onomkeerbare beweging waarin er (bij ouders) zorgen zijn over de kwaliteit en opbrengsten van het onderwijs voor hun kinderen, die ook wordt bevestigd in de interviews met de ouders verderop. Dit wordt ingegeven door een uiterst complexe combinatie van op elkaar inwerkende factoren, gelegen op diverse niveaus²¹: de uitbraak van het coronavirus, het onderwijsstelsel met vroegtijdige selectie ('tracking'), de personeelskrapte, de grote klassen, werkdruk en lesuitval op scholen, maar ook de profileringsdrang en concurrentiestrijd tussen de scholen, de leer- en ontwikkelachterstanden, de problemen met motivatie en werkhouding van vo-leerlingen en de zorgen van ouders bij het behalen van een zo hoog mogelijk diploma met het oog op de doorwerking in de toekomst op (vervolg)studie, werk, welzijn, welvaart, inkomen, maatschappelijke positie en gezondheid. Ook de drukke banen van ouders en het hectische gezinsleven draagt eraan bij dat ouders nauwelijks tijd hebben om hun kinderen te helpen bij het maken van huiswerk of het leren van een toets.²² Zo geredeneerd kan het inkopen van huiswerkbegeleiding buitenshuis ook worden beschouwd als een vorm van verlengde buitenschoolse opvang.²³

Kansengelijkheid onder druk

Beter gesitueerde ouders kopen in toenemende mate (private) huiswerkbegeleiding, bijles, examentraining ('aanvullend onderwijs' of 'schaduwonderwijs') in voor hun kinderen. Ze maken daarbij ook vaker gebruik van (duurder) betaalde en intensievere vormen van schaduwonderwijs. Inmiddels krijgt één op de drie tot vier leerlingen in het voortgezet onderwijs een vorm van ondersteuning buiten het onderwijs.²⁴ Dit kan het bieden van kansengelijkheid geen goed doen, omdat de financiële drempel verhindert dat alle ouders hier

²¹ Brummer, E.C. (2017). *De toename van het schaduwonderwijs in de 21ste eeuw. Wie wint en wie verliest*. Bachelorscriptie.

Elffers, L. (2018). *De bijlesgeneratie*. Amsterdam University Press.

Elffers, L., & Jansen, D. (2019). *De opkomst van schaduwonderwijs in Nederland: wat weten we en welke vragen liggen nog open?* Universiteit van Amsterdam.

Elffers, L., Fukkink, R., Jansen, D., Helms, R., Timmerman, G., Fix, M., & Lusse, M. (2019). *Aanvullend onderwijs: leren en ontwikkelen naast de school. Een verkennende schets van het landschap van aanvullend onderwijs in Nederland*. Nationale Wetenschapsagenda.

²² De Geus, W., & Bisschop, P. (2017). *Licht op schaduwonderwijs: Onderzoek naar deelname aan en uitgaven voor schaduwonderwijs*. Oberon/SEO Economisch Onderzoek.

²³ Elffers, L., & Jansen, D. (2019). *De opkomst van schaduwonderwijs in Nederland: wat weten we en welke vragen liggen nog open?* Universiteit van Amsterdam.

²⁴ Bisschop, P., Van den Berg, E., Van der Ven, K., De Geus, W., & Kooij, D. (2019). *Aanvullend en particulier onderwijs. Onderzoek naar de verschijningsvormen en omvang van aanvullend en particulier onderwijs en motieven voor deelname*. SEO Economisch Onderzoek/Oberon.

gebruik van (kunnen) maken. Goede cijfers en een schooldiploma worden voor de ene leerling (mét draagkrachtige ouders) gemakkelijker te behalen dan voor de andere (zonder draagkrachtige ouders). De groep praktisch opgeleide ouders maken voor hun kinderen vaker gebruik van een kosteloos aanbod, zoals huiswerkklassen die de school zelf organiseert, of begeleiding die door externe partijen zonder winstoogmerk worden aangeboden. Onbekend is of de kwaliteit en opbrengsten van betaalde huiswerkbegeleiding anders is dan die van kosteloze vormen van huiswerkbegeleiding. Dat vraagt om verdiepend onderzoek.

Onwenselijke dynamiek binnen scholen: gevaar van uitholling van onderwijs dreigt

Tegelijkertijd kan hierdoor binnen de scholen een onwenselijke dynamiek ontstaan. Onderdeel hiervan is dat een deel van de leerlingen op school niet meer zijn best doet, omdat er tijdens de naschoolse huiswerkbegeleiding geleerd en huiswerk gemaakt kan worden. De school en de lessen worden hierdoor minder relevant en krijgen minder waarde voor de leerlingen. Waarom je inspannen onder schooltijd als je na schooltijd nog adequate hulp kan krijgen? Ook kunnen andere ouders druk ervaren om hun kinderen ook (betaald) aanvullend onderwijs te laten volgen. Private huiswerkinstituten leggen doorgaans contact met de scholen van wie ze leerlingen begeleiden en nemen sluipenderwijs onderdelen van het curriculum uit handen, waardoor er een verwatering of uitholling plaatsvindt van het onderwijs. Soms worden er met goedvinden van de school tijdens de naschoolse huiswerkbegeleiding schooltoetsen gemaakt, omdat de leerlingen zich daar beter kunnen concentreren (bijv. vanwege een kleine groep t.o.v. een drukke schoolklas). De buitenschoolse huiswerkbegeleiding vervangt zo cruciale onderdelen van het regulier onderwijs. Dit vindt de Onderwijsraad een kwalijke ontwikkeling. Een ander aandachtspunt is dat de huiswerkbegeleiders het uitleggen anders doen dan de leraren op school. Verschillen in didactiek, instructie en uitleg kunnen het leren en ontwikkelen van de leerlingen op school verstoren, zoals ook uit de interviews met de ouders blijkt (paragraaf 4.2).

Er lijkt sprake van een 'ratrace' waarbij de leerlingen die gebruik maken van betaalde huiswerkbegeleiding steeds jonger worden (ook al in de basisschoolleeftijd). Zo bestaan er commerciële trainingen voor de Eindtoets Basisonderwijs. Het is lastig om 'de geest weer in de fles te krijgen'. We dreigen volgens de Onderwijsraad naar een situatie te gaan waarin het de normaalste zaak van de wereld is om na schooltijd betaalde huiswerkbegeleiding te krijgen, maar dit zou eigenlijk niet genormaliseerd moeten worden.

De HuiswerkClup in Purmerend

De HuiswerkClup op locatie Bibliotheek Waterland bestaat al heel wat jaren in Purmerend.

Bij de HuiswerkClup kun je:

- Alleen of in een groepje huiswerk maken.
- Afspreken met klasgenoten om een werkstuk af te maken.
- Andere jonge mensen ontmoeten.
- De (Nederlandse) taal oefenen.
- Werken in een rustige omgeving.
- Gebruik maken van de boeken, computers en printers van de bibliotheek.

De HuiswerkClup is twee avonden in de week van 18.00 tot 20.00 uur geopend. Er zijn geen kosten aan verbonden.

Voorheen werkten ze met docenten die daarvoor ook geld kregen, het was meer een bijles. Inmiddels is dit verschoven naar het ondersteunen van kinderen bij het maken van hun huiswerk. Dit doen ze omdat ze zien dat ouders dit niet redden vanwege hun eigen praktische opleidingsniveau of te kort schietende taalniveau. De activiteit wordt nu ondersteund door vrijwilligers en stagiaires.

Omdat ze als welzijnsorganisatie werken vanuit de opdracht van Purmerend valt de activiteit binnen de opdracht die ze van de gemeente krijgen. In de breedste zin van het woord zijn ze er om mensen mee te laten doen, en daarbij te doen wat nodig is. Ze stimuleren bewoners om elkaar te helpen. Zo kun je ook kijken naar de HuiswerkClup. Wat in andere gezinnen als vanzelfsprekend door ouders/kennissen wordt gedaan, wordt nu gedaan door andere bewoners en stagiaires.

Meer informatie

Dit portret is gemaakt in het contact met coördinerend jeugdwerker van de HuiswerkClup.

Zie voor meer informatie: www.bibliotheekwaterland.nl/speciaal-voor/bijles4you.html

Vooral in het voortgezet onderwijs is aanvullend onderwijs sterk vervlochten met het regulier aanbod. Twee derde van de vo-scholen biedt een vorm van huiswerkbegeleiding aan, iets meer dan de helft examentraining en de helft bijles. Mogelijk dragen de (tijdelijke) NP Onderwijsmiddelen (Nationaal Programma Onderwijs) hieraan bij. Bij het wegvallen van deze middelen bestaat het gevaar dat een deel van de vo-scholen hiermee stopt. Bij huiswerkbegeleiding en examentraining is dikwijls een externe partij betrokken en de kosten van huiswerkbegeleiding zijn veelal voor de ouders. Scholen willen hiermee de eigen leraren ontlasten. Als een huiswerkbegeleidingsinstituut eenmaal samenwerkt met een publiek bekostigde school, verlaagt dit de drempel voor de school om ook andere (betaalde) diensten bij deze aanbieder af te nemen.²⁵

Er zijn scholen die een contract sluiten met een privaat huiswerkinstituut, dat diensten uitvoert voor de school in ruil voor gratis huisvesting en promotie van de commerciële dienstverlening. Maar dat is volgens de Onderwijsraad niet de oplossing. De Onderwijsraad is er fel op tegen dat scholen commerciële partijen naar binnen halen en zou dit het liefst willen verbieden. Een groot nadeel hiervan is namelijk dat het niet algemeen toegankelijk (kosteloos) is en de school geen goed zicht en grip heeft op de kwaliteit van de huiswerkbegeleiding. Scholen en hun leerlingen moeten voor het ervaren van schoolsucces en het behalen van een diploma niet afhankelijk zijn of worden van (private) bijlessen, huiswerkbegeleiding of examentrainingen.

De (tijdelijke) middelen vanuit het NP Onderwijs waarover de scholen beschikking hebben, hebben er mede voor gezorgd dat vo-scholen banden zijn aangegaan met (commerciële) huiswerkaanbieders. De Onderwijsraad had liever gezien dat de scholen de extra middelen aanwenden voor het versterken van het fundament van het eigen onderwijs.

Private huiswerkinstituten hanteren soms agressieve praktijken om bij scholen binnen te komen. Sommige organisaties als het Nederlands Mathematisch Instituut hanteren een narratief waarin wordt gezegd dat leerlingen nauwelijks meer iets leren op school en dat alleen met hulp van buiten (van het NMI) kinderen

²⁵ Bisschop, P., Van den Berg, E., Van der Ven, K., De Geus, W., & Kooij, D. (2019). *Aanvullend en particulier onderwijs. Onderzoek naar de verschijningsvormen en omvang van aanvullend en particulier onderwijs en motieven voor deelname*. SEO Economisch Onderzoek/Oberon.

foutloos rekenen kan worden geleerd. Het is in de ogen van de Onderwijsraad zaak om hier als school en gemeente niet in mee te gaan.

Onduidelijke effecten van huiswerkbegeleiding

Het maken van standaard huiswerk in de thuissituatie zorgt er in algemene zin voor dat leerlingen in het voortgezet onderwijs betere cijfers halen, zowel op rapportcijfers als op gestandaardiseerde toetsen.²⁶ Hoe meer tijd leerlingen besteden aan het maken van huiswerk, des te hoger de leerprestaties. Huiswerk zorgt ervoor dat leerlingen de leerstof beter onthouden en begrijpen, doordat ze hun kennis en vaardigheden verfijnen en uitbreiden. Oudere leerlingen profiteren meer van het maken van huiswerk dan jongere leerlingen, waarschijnlijk omdat jongere leerlingen onvoldoende studievaardigheden hebben ontwikkeld en ze hun aandacht nog niet kunnen focussen op huiswerk. De feedback van de docent heeft invloed op het effect van huiswerk. Huiswerk heeft meer effect als het wordt nabesproken. Het effect stijgt als er een cijfer aan gekoppeld wordt en huiswerk heeft het grootste effect als de leraar er commentaar op geeft. Feedback van de leraar werkt stimulerend en zorgt ervoor dat leerprestaties verbeteren.

De effecten van het volgen van aanvullend onderwijs, schaduwonderwijs, waaronder laagdrempelige huiswerkbegeleiding (door vrijwilligers), zijn onduidelijker. Uit een internationaal onderzoek blijkt dat er kleine of gemengde effecten zijn van het gebruik van schaduwonderwijs op schoolprestaties.²⁷ Vooral in de Verenigde Staten van Amerika en ook Zweden bestaan 'after-school programs' met vormen van huiswerkbegeleiding. Toch zijn er hoopgevende resultaten te melden op basis van enkele meta-analyses.²⁸ Ritter et al. (2009) vond bijvoorbeeld op basis van 21 kwalitatief goede studies positieve effecten van tutoring door vrijwilligers na schooltijd voor leerlingen in het vo in termen van schoolprestaties (betere toetsscores). Een andere meta-analyse²⁹ naar het bevorderen van persoonlijke en sociale vaardigheden met 'after-school programs' laat zien dat deelnemende leerlingen een verbetering laten zien in zelfpercepties, binding met de school, positief gedrag en schoolcijfers. Tegelijk neemt hun probleemgedrag af. Wil huiswerkbegeleiding effect hebben dan is het hierbij belangrijk dat er continuïteit is in de huiswerkbegeleider (geen voortdurend wisselende begeleiders) en een vorm van geschiktheid/bevoegdheid van de begeleider wordt eveneens aanbevolen.

Voor Nederland zijn er nauwelijks resultaten bekend. Critici stellen zich op het standpunt dat van een uurtje bijles per week geen wonderen mogen verwacht.³⁰ Voor een leerling die flink achterloopt met schoolwerk kan deelname aan schaduwonderwijs wellicht een duidelijker effect hebben op zijn prestaties, dan wanneer een goed presterende leerling voor de zekerheid nog wat extra bijles of examentraining volgt. De effectiviteit hangt daarmee niet alleen af van de aard en kwaliteit van het schaduwonderwijs, maar ook van het prestatieniveau van de leerling en het doel waarmee het schaduwonderwijs wordt ingezet.

²⁶ Kennisrotonde (2016). *Wat is het effect van huiswerk op het leerrendement en de schoolprestaties van de leerling?* Kennisrotonde.

²⁷ Elffers, L., & Jansen, D. (2019). *De opkomst van schaduwonderwijs in Nederland: wat weten we en welke vragen liggen nog open?* Universiteit van Amsterdam.

²⁸ Ritter, G. W., Barnett, J. H., Denny, G. S., & Albin, G. R. (2009). The Effectiveness of Volunteer Tutoring Programs for Elementary and Middle School Students: A Meta-Analysis. *Review of Educational Research*, 79(1), 3–38.

²⁹ Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Pachan, M. (2010). A meta-analysis of after-school programs that seek to promote personal and social skills in children and adolescents. *American Journal Community Psychology*, 45(3-4), 294-309.

³⁰ Fairley, K. (2023). Van een luttele bijles per week ga je niet beter presteren, NRC, 17 april.

<https://www.nrc.nl/nieuws/2023/04/17/van-eeen-luttele-bijles-per-week-ga-je-niet-beter-presteren-a4162282>

Rol van de gemeente

Idealiter opereert de gemeente vanuit een breed gedragen (gemeenschappelijke) visie op het bieden van kansengelijkheid³¹ en de doelen die kunnen worden nagestreefd met het bieden van laagdrempelige huiswerkbegeleiding daarbij. Wil de gemeente compensatie bieden aan leerlingen uit minder gunstige sociale, culturele en/of economische omstandigheden, wil de gemeente kwetsbare ouders ontlasten (verlengde opvang), wil de gemeente bepaalde vo-scholen of schooltypen in aandachtwijken te hulp schieten of wil de gemeente een gelijk aanbod ('level playing field') voor alle leerlingen bieden?

Er zijn verschillende perspectieven mogelijk op kansengelijkheid. Het is zaak dat aanbieders, scholen en ouders van leerlingen duidelijk is wat de gemeente voor ogen heeft. Want de verwachtingen van de genoemde stakeholders vallen mogelijk niet altijd volledig samen. De laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen richt zich in tegenstelling tot het aanbod van de private huiswerkbegeleiders vaker op niet-inhoudelijke ondersteuning (planning maken, agenda beheren, fijne studieplek faciliteren, zelfvertrouwen kweken, sociaal-emotionele ondersteuning bieden), terwijl de private aanbieders zich ook (en vooral) vakinhoudelijk (cognitief) laten gelden (bijles op specifieke moeilijke vakken als wiskunde, natuurkunde, examentraining e.d.).

Volgens wetenschappers kan de gemeente de vo-scholen aanmoedigen om (standaard) huiswerkbegeleiding binnen de scholen aan te bieden op basis van de behoefte van de leerlingen. Daartoe kunnen eigen middelen van de school (het 'leerplusarrangement') of alternatieve financiën (ook op Rijksniveau, zoals NP Onderwijs, programma School & Omgeving/Rijke Schooldag, subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden', Gelijke Kansen Alliantie) worden aangewend. En ook de gemeentelijke initiatieven op het gebied van laagdrempelige huiswerkbegeleiding kan de gemeente ondersteunen, bijvoorbeeld bij het verbinden van relevante partijen aan elkaar (bijv. een vrijwilligersorganisatie en een uitvoeringsorganisatie), bij het organiseren (geschikte ruimtes 'om niet' beschikbaar stellen), bij het samenwerken en afstemmen tussen organisaties (bijv. benutten van bestaande structuren en nieuwe initiatieven) en ook in financieel opzicht (het aanboren van eigen middelen of het verwerven van andere middelen) kan de gemeente een rol pakken, om zo laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor alle leerlingen mogelijk te maken.³²

Studiezalens in Zaanstad

Zaanstad Oost is één van de 20 landelijke aandachtsgebieden in Nederland, verenigd in Pact Zaandam Oost. In Zaanstad Oost staat een school voor praktijkonderwijs, twee vmbo-scholen en een havo. Omdat Zaanstad Oost een aandachtsgebied is, wordt er intensief samengewerkt met allerlei organisaties om de toekomst van de jeugd te verbeteren. Zo ook op het gebied van laagdrempelige huiswerkbegeleiding, omdat hier een duidelijke behoefte in wordt gesignaleerd. Het is superbelangrijk om hiervoor alle netwerkorganisaties, inclusief het onderwijs, met de neus dezelfde kant op te krijgen en een gedeelde visie en missie te formuleren en actief uit te dragen. Dit vraagt om gemeentelijke coördinatie.

³¹ Elffers, L. (2022). *Onderwijs maakt het verschil. Kansengelijkheid in het Nederlandse onderwijs*. Walburg Pers.

³² Zie ook: Verwey-Jonker Instituut (2021). *Het verankeren van initiatieven voor aanvullend leren. Afstemming met regulier onderwijs en gemeenten*.

Studiezalen, al wat langer actief in Amsterdam, is ooit met financiële middelen vanuit de Gelijke Kansen Alliantie op één van de vmbo-scholen in Zaandam Oost begonnen. Later is er vanuit de gemeente een uitvoeringsovereenkomst gesloten met Studiezalen. Nu is er sprake van een jaarlijkse subsidie van € 100.000 per jaar. Studiezalen verantwoordt zich tegenover de gemeente voor hun inspanningen. Voor twee vmbo-scholen in Zaanstad Oost bekostigt de gemeente één middag Studiezalen. Met de NP Onderwijsmiddelen hebben allebei de vmbo-scholen een extra middag Studiezalen ingezet. Omdat de NP Onderwijsmiddelen tijdelijk zijn, worden er met de scholen gesprekken gevoerd over verduurzaming.

Op dit moment is Studiezalen actief op drie vmbo-scholen in Zaanstad. Op een andere school is Studiezalen onlangs ook gestart. Per school bereiken zij per middag 40 leerlingen met hun huiswerkbegeleiding en life coaching. Voornaamste doel is verbeteren van de schoolprestaties en voorkomen van schooluitval. Sommige leerlingen komen twee middagen in de week. Er is geen wachtlijst, de huidige capaciteit is voldoende. In principe zijn de middagen ook toegankelijk voor leerlingen van andere scholen. In de praktijk zijn het vooral de leerlingen van de school die er gebruik van maken. Er zitten voor- en nadelen aan huisvesting in school. Een neutrale plek onafhankelijk van de school trekt mogelijk leerlingen uit de hele wijk aan. Afgesproken is dat 76% van de leerlingen dat gebruik maakt van Studiezalen op deze vmbo-scholen uit de wijk moet komen. Er wordt ingezet op het bereiken van de leerlingen die deze vorm van huiswerkbegeleiding het hardst nodig hebben. Studiezalen en scholen zijn hier actief mee bezig, de mentoren van leerlingen vanuit de scholen zijn hier ook bij betrokken.

Studiezalen is aansluitend op het lesprogramma van circa 16.00 tot 19.00 uur. De vmbo-scholen nemen hierbij eventueel extra kosten voor hun rekening, zoals langere inzet van een conciërge.

Studiezalen heeft onlangs een feedbackrode gehouden onder de scholen. Docenten zijn enthousiast. Ze merken bijvoorbeeld dat de leerlingen die dreigen zitten te blijven met inspanningen toch overgaan. De medewerkers van Studiezalen 'levelen' goed met de leerlingen van de school. Ze zijn jong (veelal hbo-stagiaires Pedagogiek of aanverwante studie) en delen vaak dezelfde culturele achtergrond (bijv. Nederlands-Turkse achtergrond).

Voor leerlingen uit groep 7 en 8 wordt er ook laagdrempelige huiswerkbegeleiding geboden, net als in het algehele voortgezet onderwijs in Zaandam. Hierbij is het jongerenwerk betrokken. Dat richt zich bijvoorbeeld ook op activiteitenbegeleiding en digitale weerbaarheid.

Meer informatie

Dit portret is opgesteld in samenwerking met de beleidsadviseur van Zaanstad.

Zie voor meer informatie: <https://studiezalen.com/>

www.ovo-zaanstad.nl/begeleiding-voor-zaanse-middelbare-scholieren-door-studiezalen/

4.2 Beschrijving van de bevindingen van de groepsgesprekken en interviews met diverse actoren

De uitkomsten van de gesprekken met de vo-scholen, ouders van leerlingen en aanbieders van buitenschoolse huiswerkbegeleiding, bespreken we aan de hand van de volgende onderwerpen:

- vraag naar en doelen van laagdrempelige huiswerkbegeleiding
- huiswerkbegeleiding door vo-scholen
- de ideale huiswerkbegeleiding
- laagdrempeligheid van het buitenschoolse aanbod
- het bereiken van de doelgroep
- buitenschoolse laagdrempelige aanbieders - bekendheid met en kwaliteit van het aanbod
- samenwerking
- samenwerking school en buitenschoolse huiswerkbegeleiders
- betrokkenheid ouders bij buitenschoolse huiswerkbegeleiding
- samenwerking buitenschoolse huiswerkbegeleiders met andere organisaties
- ondersteuning van buitenschoolse laagdrempelige huiswerkbegeleiding door de gemeente

Per onderwerp geven we de perspectieven weer van de vo-scholen, ouders van leerlingen en aanbieders. Sommige onderwerpen zijn omwille van relevantie niet met alle actoren besproken. In dat geval is dus het perspectief van slechts één of twee actoren weergegeven.

Voor een overzicht van de vo-scholen en aanbieders van huiswerkbegeleiding waarmee is gesproken, verwijzen we naar bijlage 4. Namen van ouders zijn om privacy-redenen niet in dit overzicht opgenomen.

4.2.1 Vraag naar en doel(en) van laagdrempelige huiswerkbegeleiding

De vraag naar laagdrempelige huiswerkbegeleiding is groot volgens zowel de vo-scholen, ouders van leerlingen als aanbieders, ongeacht of het op school of daarbuiten wordt aangeboden. Aanbod dat kosteloos is of in ieder geval betaalbaar voor de minst draagkrachtige groep draagt bij aan kansengelijkheid, mits het een zekere kwaliteit heeft. Op individueel niveau voorziet het in behoeftes als een rustige, stimulerende plek, toegang tot een computer, gezelschap, hulp bij plannen, omgaan met stress en uitleg van de lesstof. Ouders kunnen zelf niet altijd in deze behoeften voorzien. Naar laagdrempelige begeleiding op school en buiten school is veel vraag, zo geven vo-scholen en ouders aan. Sommige leerlingen geven de voorkeur aan buitenschoolse begeleiding, bijvoorbeeld omdat school geen stimulerende of zelfs een afleidende plek voor ze is. Ook voldoet het begeleidingsaanbod van scholen niet altijd aan de wensen wat betreft frequentie, tijdstip en duur. Of het is te grootschalig. De voorkeur voor begeleiding op school komt voort uit het feit dat het praktisch is dat leerlingen sowieso al op school zijn, dat het een vertrouwde omgeving is, dat dingen niet verkeerd worden aangeleerd, en de lijnen met mentoren en docenten kort zijn.

Scholen

Scholen geven aan dat de vraag naar laagdrempelige huiswerkbegeleiding groot is, los van of die nu op school of daarbuiten wordt geboden (de behoefte aan specifiek buitenschoolse begeleiding komt verderop aan bod). Voor de vraag naar huiswerkbegeleiding maakt het niet uit of de leerling vmbo, havo of vwo

doet. Havo- en vwo-leerlingen krijgen doorgaans meer huiswerk, voor vmbo-leerlingen is ondersteuning vanuit huis minder vaak vanzelfsprekend.

Als de begeleiding voldoende kwaliteit heeft draagt deze volgens scholen bij aan meer kansengelijkheid, aangezien het commerciële aanbod alleen voor leerlingen met meer draagkrachtige ouders is weggelegd. Er wordt nog een reden genoemd waarom het aanbod de kansenongelijkheid vermindert. De redenering is als volgt: een groot deel van de groep ouders die zich de commerciële begeleiding niet kan permitteren is praktisch opgeleid. Zij kunnen hun leerlingen doorgaans minder ondersteuning bieden bij schoolwerk dan de groep theoretisch opgeleide ouders. De kinderen van de eerstgenoemde groep ouders heeft begeleiding doorgaans het hardst nodig, maar een deel heeft er zonder laagdrempelig aanbod geen toegang toe. Veel scholen hebben een 'dubbel gevoel' bij het bestaan van het laagdrempelige aanbod. Afgezien van een groepje leerlingen dat thuis geen rustige plek heeft om huiswerk te maken, menen zij dat de mogelijkheden op school voor het maken van huiswerk voor het gros van de leerlingen voldoende zou moeten zijn. Het laagdrempelige aanbod beschouwen ze als een (welkome) reactie op een fenomeen dat ze als ongewenst zien maar helaas tevens als een gegeven: commercieel aanbod dat alleen voor welgestelde ouders is weggelegd. Niet alle scholen hebben overigens een dubbel gevoel bij buitenschools aanbod: zij benadrukken dat laagdrempelig aanbod buiten school voor een bepaalde groep de voorkeur heeft boven begeleiding op school (hierover zometeen meer).

Wat moet begeleiding precies opleveren volgens de scholen? Begeleiding vermindert uitval en vergroot de kans op het behalen van het schooldiploma. Begeleiding voorziet volgens scholen in verschillende behoeftes:

- *een rustige, veilige plek om huiswerk te maken.* Thuis is die plek er niet altijd door krappe behuizing, de aanwezigheid van te veel bewoners in dezelfde ruimte of spanning.
- *gezelschap.* Thuis is niet altijd een ouder aanwezig terwijl leerlingen dat wel prettig vinden of zelfs nodig hebben om aan het werk te gaan en te blijven.
- *hulp bij plannen, structuur aanbrengen, bij het leren en als ze lesstof of opdrachten niet begrijpen.* Door inhoudelijke ondersteuning kunnen ze verder met hun huiswerk, in plaats van dat ze vastlopen. Sommige ouders kunnen niet helpen of de leerling veronderstelt al dan niet terecht dat ouders niet kunnen helpen.
- *een plek waar leerlingen gestimuleerd worden om aan de slag te gaan.* Leerlingen zien op tegen het huiswerk, voelen de rust niet er aan te werken, de discipline ontbreekt om op eigen houtje aan de slag te gaan en hebben behoefte aan een motiverend praatje. Voor leerlingen met zware gedragsproblemen geldt dat ouders vaak niet weten hoe zij hun kind thuis aan het werk krijgen.

Sommige leerlingen prefereren buitenschoolse huiswerkbegeleiding boven begeleiding op school. Los van 'positieve' redenen zoals meer nabijheid van de buitenschoolse locatie tot het thuisadres geven scholen de volgende verklaringen: sommige leerlingen willen zelfredzaam zijn en geen hulp van school, ze schamen zich tegenover klasgenoten dat ze gebruik maken van huiswerkbegeleiding, ze zitten liever bij vrienden die naar andere scholen gaan, op school ervaren ze afleiding of er is sprake van negatieve beïnvloeding door klasgenoten. Ook is school een plek waar voor sommige leerlingen "veel speelt"; het is dan prettiger om op een andere locatie huiswerk te maken. Ook werkt op school de "disciplinerende band" tussen begeleidende docenten of onderwijsassistenten en de leerlingen niet altijd motiverend.

Hoewel alle scholen zich dus kunnen vinden in laagdrempelig buitenschools aanbod, wijzen ze er op dat huiswerkbegeleiding op school een aantal voordelen biedt:

- Door korte lijnen is er beter zicht op wat een leerling doet, wat het toetsweekrooster is en wat er vanuit school wordt verwacht van leerlingen. Huiswerkbegeleiders en mentoren kunnen gemakkelijk contact met elkaar opnemen als een leerling absent is.
- Als leerlingen de school verlaten is hun werk voor school af. De leerling hoeft niet nog eens naar andere locatie te reizen en de rest van de dag is er ruimte voor andere, niet-schoolgebonden activiteiten.
- Mocht er inhoudelijke ondersteuning nodig zijn, dan is op school de expertise aanwezig. Bij buitenschoolse huiswerkbegeleiding is dat lang niet altijd het geval en worden dingen soms verkeerd aangeleerd. Scholen zien dit als risico van buitenschoolse begeleiding.

Ouders

Laagdrempelig aanbod is voor ouders een alternatief voor commercieel aanbod dat zij niet kunnen of willen betalen. Ze kiezen voor huiswerkbegeleiding omdat ze menen dat hun kind extra ondersteuning nodig heeft. Onder huiswerkbegeleiding verstaan ze zonder uitzondering een combinatie van begeleiding (bij plannen, leren en omgaan met stress) en waar nodig vakinhoudelijke uitleg. De behoefte is er bijvoorbeeld vanwege concentratieproblemen, dyslexie, autisme, of een taalbarrière, maar de hulpvraag is er ook zonder dat deze problemen spelen. De begeleiding moet er volgens de ouders vooral toe leiden dat hun kind achterstanden inloopt, betere resultaten haalt op school, niet (onnodig) blijft zitten en zich in brede zin beter ontwikkelt. Begeleiding draagt daar niet alleen aan bij doordat huiswerk wél gemaakt wordt en lesstof door extra uitleg wél wordt begrepen, maar ook doordat kinderen beter leren plannen, leren omgaan met stress, en hulp krijgen bij het omgaan met vervelende situaties in de klas en op school. Sommige ouders geven aan dat ze hetgeen bij huiswerkbegeleiding geboden wordt zelf niet kunnen bieden. Het ontbreekt ze aan kennis van bepaalde schoolvakken, ze hebben onvoldoende ervaring met zaken als het maken van een planning en omgaan met stress bij toetsweken, of ze hebben er niet de tijd of het geduld voor.

De vraag van ouders naar begeleiding heeft er ook mee te maken dat thuis niet altijd een computer of laptop aanwezig is, of dat er niet voor ieder kind een device beschikbaar is. Verder vinden sommige ouders het een prettig idee dat hun kind bij huiswerkbegeleiding samen met anderen huiswerk maakt, in plaats van thuis alleen.

Sommige ouders prefereren buitenschoolse huiswerkbegeleiding boven begeleiding op school. Zij die kiezen voor buitenschoolse begeleiding doen dat omdat de begeleiding die school biedt te duur is, niet voldoende beschikbaar is (te weinig uren of momenten) of omdat de opzet niet bevalt. Zo moeten op sommige scholen leerlingen de volle twee begeleidingsuren uitzitten en sluiten de begeleidingstijden niet goed aan op het rooster (lange tijd te overbruggen tussen de laatste les en de begeleiding). Bij sommige ouders speelt ook ontevredenheid over de school mee, er wordt volgens hen te weinig pro-actief opgetreden bij tegenvallende resultaten en er is te weinig individuele aandacht voor kinderen. In een enkel geval is er zelfs sprake van wantrouwen richting de school. Dat wantrouwen is ontstaan door een slechte ervaring met de school. Voor één ouder met een migratieachtergrond speelde mee dat haar kind op een voornamelijk witte school zit en zich daar niet welkom geheten voelde.

Voordeel van begeleiding buiten school is volgens de ouders ook het verlaten van de eigen bubbel, contact opdoen met kinderen van andere scholen en meer aandacht voor de kinderen als individu. Ook wijzen ze erop dat uitleg door een andere persoon dan de docent op school gegeven wordt en dus op een andere manier. Dit kan ervoor zorgen dat de stof nu wel begrepen wordt.

Bij een gewijzigde opzet op school (meer begeleidingsuren, beter aansluitend op het rooster, eerder weg mogen) heeft begeleiding op school bij sommige ouders de voorkeur. Zij ervaren namelijk dat er bij hun kinderen soms toch een drempel is om na school nog naar een andere locatie te gaan (*“Ik ben nu thuis, ik wil niet meer met school bezig zijn”*).

Er zijn ook scholen met leerwegondersteunend onderwijs waar alle leerlingen huiswerkbegeleiding krijgen. Voor ouders en leerlingen voelt de begeleiding dan niet als apart onderdeel van school, maar als *“één pakket”*. Andere voordelen volgens de ouders: de begeleiders zijn vertrouwd voor de leerlingen, andersom weten de begeleiders waar de leerling moeite mee heeft, en de begeleiding is ingepland in het rooster van de leerling.

Aanbieders

Alle buitenschoolse aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding waarmee is gesproken geven de voorkeur aan begeleiding buiten school. Die begeleiding heeft volgens een aanbieder als voordeel dat het *“iets met de mindset doet, kinderen zijn scherper”*. De omgeving buiten school zou voor sommige kinderen stimulerender zijn dan wanneer ze op school huiswerk maken. Ook wordt er meer geleerd dan uitsluitend cognitieve zaken, zoals het omgaan met verschillen.

4.2.2 Huiswerkbegeleiding door vo-scholen

Scholen bieden zelf in het eigen schoolgebouw laagdrempelige huiswerkbegeleiding aan omdat er veel vraag naar is en ze de ervaring hebben dat het leidt tot minder uitval en betere resultaten. Ze zetten er docenten en onderwijsassistenten voor in en/of maken - dankzij tijdelijke NP Onderwijsmiddelen - gebruik van de diensten van een commerciële organisatie.

Scholen

De scholen waar mee is gesproken bieden zelf op school in de mediatheek, aula en in leslokalen huiswerkbegeleiding aan of zijn bezig om dat op te zetten. Voor de begeleiding op school zetten ze eigen personeel in, zoals onderwijsassistenten en docenten, en/of een externe (commerciële) partij. Dat laatste gebeurt vaak met NP Onderwijsgelden die eindig zijn, dus dan is er geen sprake van structureel aanbod.

De begeleiding vindt meestal plaats aan het einde van de dag, soms ook het 1^e lesuur en varieert van een enkele dag per week tot elke schooldag. Een enkele school biedt het (alleen) aan in het weekend, op zaterdag tussen 9.00 en 13.00 uur.

De belangrijkste reden voor scholen om zelf begeleiding aan te bieden, is de grote vraag en hun ervaring dat het leidt tot minder uitval en tot het eerder behalen van het diploma. Een school legt uit dat de keuze om eigen personeel in te zetten voor de begeleiding een *“erekwestie”* is. Door uitbesteden zou het beeld ontstaan dat de school het zelf niet goed genoeg doet of kan. Tevens is het een principekwestie om de begeleiding niet door een commerciële partij te laten verzorgen.

4.2.3 De ideale huiswerkbegeleiding

In gesprekken is gevraagd hoe huiswerkbegeleiding er in de ideale wereld zou uitzien. Het aspect 'laagdrempeligheid' komt bij alle actoren terug. Omdat dit onderzoek zicht richt op laagdrempelig aanbod, behandelen we dat aspect apart. Eerst worden de andere wensen weergegeven.

Ideaal aanbod is in ieder geval laagdrempelig aanbod. Welke factoren precies zorgen voor laagdrempeligheid volgt in 4.2.4.

Andere wensen, los van laagdrempeligheid:

Scholen: aanbod op school en daarbuiten, begeleiding gecombineerd met vakinhoudelijke ondersteuning, huiselijke sfeer, fysiek, meerdere begeleiders op een groep, minimaal hbo-opgeleid.

Ouders: frequent, overdag en 's avonds, doordeweeks en in het weekend, begeleiding gecombineerd met vakinhoudelijke ondersteuning, begeleiders bekend met eisen vanuit school

Aanbieders: buiten school, in nauw contact met scholen en andere aanbieders, begeleiding gecombineerd met vakinhoudelijke ondersteuning.

Scholen

In de ideale situatie is er aanbod zowel op school als daarbuiten. Daarmee worden verschillende doelgroepen met verschillende behoeften bediend. Daarnaast zijn scholen voorstander van een zo breed mogelijk aanbod omdat de capaciteit op school beperkt is (*"wij kunnen op school niet alles oplossen"*). Bij capaciteit gaat het niet alleen om beschikbare lokalen en begeleiders maar ook om voldoende momenten waarop er begeleiding geboden wordt.

Tegelijk maken scholen de kanttekening dat er wel een minimum aan kwaliteit buiten school geboden moet worden en daar wringt het volgens de scholen. Geschikte begeleiders moeten eigenlijk op school aan de slag, in plaats van bij externe huiswerkbegeleidingsorganisaties.

Wat locatie betreft, noemen scholen de volgende zaken wenselijk:

- Een rustige plek om huiswerk te maken zonder fysieke of emotionele onrust. Een huiselijke, warme sfeer (*"thuisgevoel"*), een begeleider die bij ontvangst een *"kletspraatje"* maakt, de aanwezigheid van eten (fruit) en drinken (thee) en toegang tot een pc of laptop. Voor leerlingen met gedragsproblemen (vso cluster 4) is een kleine ruimte wenselijk, de locatie van de Bibliotheek Den Haag is bijvoorbeeld te groot.

Wat de begeleiding betreft noemen scholen de volgende zaken wenselijk:

- Begeleiders bieden ondersteuning op het gebied van studievaardigheden en plannen en organiseren, maar hebben ook de expertise om stof (extra) uit te leggen, te overhoren, te checken of leerlingen inderdaad goed voorbereid zijn op een toets. Leerlingen hebben namelijk niet alleen behoefte aan een rustige, veilige, stimulerende plek en hulp bij plannen en leren, maar komen niet aan hun huiswerk toe als ze vastlopen op de inhoud. Hoewel een combinatie dus wenselijk is, zijn scholen het er wel over eens dat vakinhoudelijke ondersteuning geen vereiste is; zonder vakinhoudelijke ondersteuning is het aanbod ook waardevol.
- Begeleiders zijn in staat om te gaan met jongeren met verschillende behoeften, zoals leerlingen die blijvend bij de les gehouden moeten worden of die men moet blijven stimuleren. Begeleiders *"moeten er lol in hebben, er iets van kunnen maken."*

- Fysiek, niet online (voor de meeste leerlingen). Voor de groep leerlingen die thuis geen rustige plek heeft, is online begeleiding geen optie.
- Meerdere begeleiders op een groep, waardoor er relatief veel aandacht is voor individuele leerlingen. Voor leerlingen met gedragsproblemen zouden de groepjes moeten bestaan uit maximaal zes leerlingen. Hier zien scholen de voornaamste concurrentie van commerciële aanbieders die in tegenstelling tot scholen, begeleiding kunnen bieden aan kleine groepjes. Dit vraagt van de scholen veel personele inzet die er niet is.
- Personeel bezit een VOG (Verklaring Omtrent Gedrag), beschikt over pedagogische competenties en heeft minimaal een hbo-opleiding, in elk geval begeleiders van havo en vwo-leerlingen.

Ouders

Ook ouders hebben een beeld van de ideale huiswerkbegeleiding. Zij noemen de volgende zaken wenselijk:

- Minimaal twee keer per week, liefst vijf keer.
- Zowel doordeweeks als in het weekend, overdag en 's avonds, om tegemoet te komen aan de verschillende werktijden van ouders.
- In kleine groepjes zodat er veel persoonlijke aandacht is; meerdere begeleiders aanwezig.
- Structurele (langdurige) begeleiding.
- Begeleiders die met pubers kunnen omgaan, en vakkennis bezitten zodat ze ook inhoudelijke ondersteuning kunnen bieden. *“Pubers hebben er behoefte aan om direct uitleg te krijgen als ze vastlopen.”*
- Begeleiders kennen de eisen vanuit school en kunnen daaraan voldoen.

Aanbieders

Alle aanbieders waarmee is gesproken geven, zoals reeds gezegd, de voorkeur aan buitenschoolse begeleiding, maar wel in nauw contact met scholen en met andere aanbieders.

Ideaal is een combinatie van huiswerkbegeleiding en bijles. Als een kind erg worstelt met een onderdeel willen begeleiders dat graag uitleggen. Daar is vraag naar, vanuit ouders, vooral bij exacte vakken en Nederlands. Volgens aanbieders geven ze jongeren ook zelfvertrouwen door de stof inhoudelijk met ze door te nemen.

4.2.4 Laagdrempeligheid van het buitenschoolse aanbod

Scholen, ouders van leerlingen en aanbieders geven aan welke factoren bijdragen aan laagdrempeligheid van het buitenschoolse aanbod van organisaties. Een greep: een uitnodigende, veilige, vertrouwde locatie die kosteloos en snel bereikbaar is, begeleiding die direct beschikbaar en kosteloos is - in ieder geval voor mensen die geen vergoeding kunnen betalen, vrij uit te proberen, aanmelding via school, begeleiders uit de eigen wijk, voor alle vo-scholieren in Den Haag toegankelijk, vraaggericht, groepen ingedeeld op leeftijd. Over nut en noodzaak van aanmelding en intake verschillen de meningen.

Aanbieders, scholen en ouders hechten veel belang aan *laagdrempeligheid* van buitenschoolse huiswerkbegeleiding. We geven aan wat de verschillende actoren hier precies onder verstaan.

Scholen

Voor laagdrempeligheid van het buitenschoolse aanbod is volgens scholen de locatie van groot belang. Die locatie is:

- Lopend, fietsend of met het openbaar vervoer goed bereikbaar, dicht bij het woonadres van de leerling.
- Vertrouwd, bijvoorbeeld doordat leerlingen er al vaak komen, denk aan een buurthuis.
- Veilig, goed verlicht, *“niet in een duister zijstraatje.”*
- Uitnodigend, ingericht met mooie spullen en met voldoende fietsplekken voor de ingang. Een school geeft aan: *“Je moet als bezoeker aan de locatie niet kunnen aflezen in welke wijk je je bevindt.”*

Verder:

- Direct beschikbaar, dus geen wachtlijst.
- Toegang voor iedereen, dus ongeacht op welke school de leerling zit en waar hij woont.
- Kosteloos gebruik kunnen maken van begeleiding en een computer of tablet, in ieder geval door gezinnen die het niet breed hebben, bijvoorbeeld via de Ooievaarspas. Voor andere groepen is een inkomensafhankelijke bijdrage een optie. Een school is tegen een eigen bijdrage omdat deze school verwacht dat ouders dan misschien bepaalde resultaten verwachten en eisen gaan stellen: *“daar wil ik uitblijven.”*
- Gemakkelijke aanmeldprocedure, weinig of geen formulieren.
- De mogelijkheid om zonder intake te kunnen uitproberen. Volgens sommige scholen is een intake hierna wel nodig om verwachtingen uit te spreken en een plan op te stellen. Anderen pleiten voor deelname zonder intake, zie volgende punt.
- Geen aanmelding en geen intake, aldus sommige scholen. De intrinsieke motivatie van de leerling is dan hoger. Bij een aanmelding door bijvoorbeeld een ouder is het risico dat het kind de begeleiding niet nodig heeft of er niet in is geïnteresseerd.
- Aanmelding moet ook mogelijk zijn via de school, dat neemt een drempel weg voor ouders en leerling en school heeft bovendien goed zicht op de behoefte.

Aanbieders

- Aanbod dat kosteloos is, of waarvoor slechts een geringe vergoeding wordt gevraagd. Sommige aanbieders pleiten ervoor om het woord ‘gratis’ te vermijden, omdat dat de associatie wekt dat het aanbod niet goed is. Beter is het om te spreken over *“aanbod zonder kosten”* of *“kosteloos aanbod”*. Anderen pleiten voor een geringe vergoeding om daarmee de vrijblijvendheid weg te halen.
- De inzet van rolmodellen uit de eigen wijk als begeleider. Bijvoorbeeld studenten die zelf ook scholier waren in dezelfde wijk. Anderen doen dit juist niet omdat ze de ervaring hebben dat bekendheid met de begeleiders eerder afleidend werkt.
- Andere manieren om te zorgen voor laagdrempeligheid; zo veel mogelijk ‘open’ zijn, na school eerst een sportactiviteit aanbieden en daarna pas starten met de begeleiding, de ruimte zo inrichten dat het lijkt op een buurthuis, leerlingen van dezelfde leeftijd bij elkaar zetten.

Ouders

- Fijn als het in eigen wijk is, en leerlingen geen (OV)kosten hoeven te maken om er te komen.
- Kosteloos of tegen een geringe bijdrage, waarbij gedacht wordt aan 5 tot 10 euro per kind per maand.
- Huiselijke sfeer.
- Begeleiding vanuit de vraag van de leerling.
- Indien gewenst eerder weg kunnen, aangezien niet ieder kind dezelfde spanningsboog heeft.

4.2.5 Het bereiken van de doelgroep

Aanbieders, scholen en ouders slagen er doorgaans goed in om ouders te bereiken van leerlingen die mogelijk baat hebben bij laagdrempelige begeleiding. Suggesties die gedaan worden om zoveel mogelijk mensen uit de doelgroep te informeren: laat de voorlichting via scholen verlopen, gebruik simpele taal, communiceer ook in andere taal dan uitsluitend Nederlands, maak gebruik van het adressenbestand van Stichting Leergeld Den Haag.

Scholen

Scholen slagen er ook goed in om leerlingen en hun ouders te bereiken. Ze opperen om de communicatie, voorlichting en eventueel ook de aanmelding via scholen te laten lopen, op voorwaarde dat dit ze niet te veel extra werk oplevert. Scholen kunnen leerlingen direct aanspreken en ook de ouders bereiken zij doorgaans goed. Mentoren hebben doorgaans een redelijk beeld van de thuissituatie van de leerling.

Bij de groep ouders die - ook door scholen - niet goed te bereiken is gaat het om ouders die om uiteenlopende redenen moeite hebben om hun eigen leven georganiseerd te krijgen, en daarnaast spelen taalbarrières en onbekendheid met het Nederlandse schoolsysteem een rol. Ook hebben sommige ouders geen mailadres, nemen ze de telefoon niet op, reageren ze niet op brieven en verschijnen ze zelden of nooit op school. In die situaties vallen scholen terug op contact met de leerlingen, of proberen ze via andere familieleden dan de ouders contact te krijgen. Scholen bevelen aan om in communicatie naar ouders de taal simpel te houden en ook in andere talen te communiceren.

Ouders

Ouders vinden dat ze goed worden bereikt, vooral via via. Een kanttekening hierbij is dat het bij dit onderzoek niet gelukt is om te spreken met ouders die geen gebruik maken van laagdrempelige huiswerkbegeleiding (begeleiding op school of daarbuiten). Ouders opperen om via het adressenbestand van Stichting Leergeld Den Haag ouders te informeren over het laagdrempelige aanbod.

Aanbieders

Aanbieders zeggen zelf dat ze geen moeite hebben om de doelgroep te bereiken. Ze maken gebruik van mond-tot-mondreclame door leerlingen en door hun ouders. Ze bereiken hun doelgroep door flyers te verspreiden, via posters, social media, mails aan scholen, kerken en moskeeën en via andere activiteiten die hun organisatie aanbiedt. Een enkele aanbieder heeft een wachtlijst en werft daardoor niet actief.

4.2.6 Buitenschoolse laagdrempelige aanbieders - bekendheid met en kwaliteit van het aanbod

Scholen hebben weinig zicht op wat voor begeleiding er buiten school precies geboden wordt. Ze constateren wel dat commerciële aanbieders meer expertise in huis hebben en daardoor beter vakinhoudelijke ondersteuning kunnen bieden.

Aanbieders en scholen zijn niet goed op de hoogte van het totale aanbod aan laagdrempelige buitenschoolse huiswerkbegeleiding in Den Haag. Enkele aanbieders zien wat de kwaliteit en motivatie van de eigen begeleiders betreft veel ruimte voor verbetering.

Ouders zijn doorgaans tevreden over de geboden begeleiding. Ze doelen daarbij niet alleen om hulp bij huiswerk, maar om ondersteuning in brede zin, die ze hun kind zelf niet altijd kunnen bieden.

Scholen

Scholen geven aan dat zij geen goed beeld hebben van het laagdrempelige aanbod buiten school. Ze hebben dus ook geen zicht op de kwaliteit. Een enkele school kent alleen het aanbod van commerciële instituten, de meeste scholen zijn op de hoogte van begeleiding door de bibliotheek, en kunnen daarnaast één of twee andere laagdrempelige aanbieders noemen. Ze hebben behoefte aan een overzicht, zodat ze leerlingen en ouders kunnen doorverwijzen. Nu schatten ze in dat slechts een klein percentage van hun leerlingen gebruik maakt van buitenschools laagdrempelig aanbod, met name door onbekendheid, terwijl er een grote groep is die hier wel baat bij zou hebben.

Volgens scholen kan laagdrempelige huiswerkbegeleiding alleen bijdragen aan de kansengelijkheid als de kwaliteit die wordt geboden goed is. Het (minimale) hbo-niveau van de huiswerkbegeleiders speelt hierbij een rol. Commerciële partijen hebben vergeleken met non-profitorganisaties meestal een streepje voor als het gaat om het bieden van inhoudelijke ondersteuning – iets wat volgens scholen een belangrijk aspect is van kwalitatieve huiswerkbegeleiding. Volgens hen hebben commerciële aanbieders hiervoor meer expertise (vakkennis, kennis van didactiek) in huis. Deze expertise weegt volgens hen zwaarder als het gaat om bovenbouwleerlingen en vwo-leerlingen.

Ouders

Ouders zijn doorgaans tevreden over het buitenschoolse aanbod. Begeleiders helpen, nemen initiatief, bieden ook begeleiding rond stress en bij de voorbereiding op de toetsweek. Ze zijn breder betrokken, ondersteunen bij lastige situaties in de klas, helpen ook bij studiekeuze en geven uitleg over zaken als hoe de aanmelding voor een studie plaatsvindt. Zoals een ouder het verwoordt: *“Het is echt dat bruggetje dat ik niet kan meegeven. Dat bruggetje krijgt mijn dochter wel bij deze begeleiders.”*

Aanbieders

Sommige aanbieders menen dat er in Den Haag voldoende buitenschoolse begeleiding geboden wordt, anderen twijfelen daarover. Het contact tussen aanbieders onderling kan sowieso beter; ze zijn lang niet altijd van elkaars bestaan en aanbod op de hoogte. Door goed onderling contact kunnen jongeren bij gebrek aan plek worden doorverwezen en daarnaast kan kennisuitwisseling de kwaliteit van de geboden begeleiding verhogen.

Volgens enkele aanbieders laat het niveau en de motivatie van hun eigen begeleiders te wensen over. Ze wijten dit aan het feit dat ze geen (fatsoenlijke) vergoeding kunnen bieden. Anderen vinden de kwaliteit van hun begeleiders goed, zij zijn bijvoorbeeld (oud-) docent of worden intern goed begeleid.

Behalve door kennisuitwisseling kan de kwaliteit volgens aanbieders ook verbeterd worden door begeleiders te professionaliseren. Sommige organisaties bieden hiervoor intervisie aan, maar lang niet elke aanbieder ziet mogelijkheden tot professionalisering.

4.2.7 Samenwerking school, ouders en buitenschoolse laagdrempelige begeleiders

Er is niet veel contact tussen scholen en buitenschoolse aanbieders van huiswerkbegeleiding. Aan beide kanten is er wel behoefte aan contact. Sommige aanbieders horen graag van school welke stof leerlingen moeten kennen. Ouders vinden het een goed idee als docenten begeleiders informeren waar een leerling precies hulp bij kan gebruiken. Alle scholen willen op de hoogte zijn van waar begeleiding geboden wordt, zodat ze leerlingen gericht kunnen doorverwijzen. Over uitgebreider contact met buitenschoolse aanbieders verschillen de scholen van mening. Sommige scholen hebben graag zicht op de aanwezigheid van leerlingen bij de buitenschoolse begeleiding, of vinden informatie welkom, over werkhouding, gedrag, problemen met lesstof en vorderingen. Andere scholen hebben hier geen behoefte aan, omdat ze geen tijd hebben om er iets mee te doen. Ook vinden ze dat de buitenschoolse begeleiders zelfstandig moeten kunnen handelen, dus zonder een beroep te doen op de school.

Scholen

Tussen de scholen die deelnamen aan gesprekken voor dit onderzoek en buitenschoolse huiswerkbegeleiders is niet veel contact. Sommige scholen wijzen leerlingen en ouders op het buitenschoolse laagdrempelig aanbod, voor zover ze hier bekend mee zijn. Dat doen ze op de website, met nieuwsbrieven, ouderbrieven en in direct contact met ouders en leerlingen. Met het oog op de doorverwijzing krijgen scholen graag meer zicht op het buitenschoolse aanbod, en op de spreiding ervan.

In de gesprekken kwamen meer mogelijkheden naar voren om het buitenschoolse laagdrempelige aanbod onder de aandacht te brengen: een medewerker van de organisatie kan op school iets komen vertellen over het aanbod, of de organisatie kan een informatief filmpje maken voor ouders.

Over de wenselijkheid van meer contact en samenwerking zijn scholen verdeeld. Hier volgen eerst de argumenten van voorstanders, daarna die van tegenstanders.

Voorstanders van meer contact

Het is fijn voor de huiswerkbegeleider om te begrijpen wat er op school van leerlingen wordt verwacht. Ook is het belangrijk dat begeleiders niet het wiel zelf opnieuw uitvinden als het gaat om ondersteuningsbehoeften van leerlingen, en dat begeleiders aanvullend materiaal kunnen opvragen als het huiswerk de leerling niet voldoende grip op de stof biedt.

Andersom is het ook voor vakdocenten nuttig om te kunnen zien of een leerling aanwezig was bij begeleiding. Sommige scholen horen daarnaast graag per e-mail van de externe huiswerkbegeleider bij welke onderdelen een leerling vastloopt, of hij serieus aan het werk is bij de begeleiding. Een wekelijkse update zou te veel zijn, en begeleiders zouden leerlingen ook moeten stimuleren om bij inhoudelijke vragen zoveel mogelijk zelf op docenten af te stappen. Behalve voor de vakdocent is het ook voor de mentor of het zorgteam goed om op de hoogte te zijn van de huiswerkbegeleiding die een leerling krijgt en hoe dat verloopt, of een leerling bijzonder gedrag vertoont of veel stress ervaart. In geval dat het een leerling een andere vorm van onderwijs nodig heeft, zoals speciaal onderwijs, moet de school opgeven welke begeleiding is geboden en aan welke doelen is gewerkt. Huiswerkbegeleiding is hier een belangrijk onderdeel van.

Tegenstanders van meer contact

Scholen wijzen erop dat de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) gedetailleerde informatie-uitwisseling over leerlingen bemoeilijkt of zelfs onmogelijk maakt. Daarnaast kost het contact met buitenschoolse aanbieders, zeker verschillende aanbieders, scholen veel tijd, terwijl ze die tijd niet hebben. Medewerkers zitten daar niet op te wachten. Zelfs als informatie van huiswerkbegeleiders over leerlingen *an sich* waardevol is voor docenten, is de ervaring dat de tijd en ruimte ontbreekt om als docent ook daadwerkelijk iets met die informatie te doen.

Scholen vinden verder dat huiswerkbegeleiders “zelfstandig” moeten kunnen opereren, d.w.z. de competenties in huis moeten hebben om iemand die geen huiswerk wil maken wel aan het werk te krijgen. Ze moeten daarvoor niet leunen op de mentor.

Ouders

Ouders hebben doorgaans goed contact met de aanbieders. Dit contact is niet altijd inhoudelijk, maar dat vinden veel ouders ook niet nodig omdat ze vertrouwen hebben in de aanbieders. Anderen krijgen wel graag een update wat er behandeld is en wat de vorderingen zijn.

Sommige ouders pleiten voor e-mailcontact tussen externe begeleiders en docenten van de school, zodat de docent de begeleider kan adviseren waar hij een leerling mee moet helpen.

Aanbieders

Sommige aanbieders hebben helemaal geen contact met scholen, andere wel. Indien er wel contact is, betreft het scholen in de eigen wijk. Scholen benaderen de organisaties als hun leerlingen behoefte hebben aan begeleiding maar ouders daar geen geld voor hebben. En andersom nemen aanbieders contact op met scholen om hun aanbod bekend te maken, of om te vragen welke stof leerlingen moeten kennen. Contact over leerlingen is lastig in verband met de AVG en kan alleen met toestemming van de leerling en diens ouders. Soms gaat het om een concrete hulpvraag bij studiekeuze of bij een conflict met een docent of mentor, en doen ouders vanwege hun eigen taalbarrière een beroep op de aanbieder om met school contact te leggen. Een enkele aanbieder heeft uit principe geen contact met de school over individuele leerlingen. Wel begeleiden alle aanbieders leerlingen bij het zelf benaderen van hun docent.

4.2.8 Samenwerking buitenschoolse huiswerkbegeleiders met andere organisaties

Vanuit de vo-scholen wordt geopperd dat contact tussen huiswerkbegeleiders en het Centrum voor Jeugd en Gezin, jeugdzorg en de leerplichtambtenaar wenselijk is, aangezien die instanties te maken hebben met leerlingen die vaak baat hebben bij huiswerkbegeleiding, bijvoorbeeld doordat de thuissituatie te wensen overlaat. Deze instanties zouden leerlingen ook moeten kunnen aanmelden voor begeleiding.

4.2.9 Ondersteuning van buitenschoolse laagdrempelige huiswerkbegeleiding door de gemeente

Scholen, ouders en aanbieders staan positief tegenover ondersteuning van buitenschoolse laagdrempelige huiswerkbegeleiding door de gemeente. Financiële ondersteuning vinden alle drie de groepen welkom, zodat er voldoende aanbod is en het aanbod voor iedereen toegankelijk is. Daarnaast kunnen organisaties met financiële ondersteuning hun begeleiders een redelijke vergoeding bieden en hiermee meer kwaliteit aantrekken. Bij ondersteuning wordt verder gedacht aan het bieden van een goed overzicht van alle aanbieders en voor individuele aanbieders het beschikbaar stellen van een ruimte met voldoende laptops of tablets.

Scholen zien een taak voor de gemeente, omdat zij zelf niet voldoende capaciteit hebben en omdat ze het onwenselijk vinden dat voor begeleiding commerciële partijen (ook door scholen) worden ingehuurd. Bij aanbieders is grote behoefte aan facilitering door de gemeente van meer samenwerking en kennisuitwisseling tussen laagdrempelige aanbieders onderling.

Scholen

Scholen staan positief tegenover gemeentelijke ondersteuning van laagdrempelige buitenschoolse huiswerkbegeleiding. Zij geven hier verschillende redenen voor. Ten eerste geven ze aan dat ze als school niet alles kunnen oplossen voor de groep leerlingen die thuis niet rustig huiswerk kan maken. Ten tweede zien zij het ondersteunen van leerlingen die thuis ondersteuning missen deels als een taak voor gemeente, en niet enkel als een opdracht voor de school. School is volgens hen voornamelijk verantwoordelijk voor de cognitieve ondersteuning van leerlingen, en in het geval van huiswerkbegeleiding gaat het om bredere ondersteuning die vanuit huis mist. Ook zijn er scholen die belemmeringen zien om huiswerkbegeleiding goed te organiseren, ook als er extra geoormerkt geld voor beschikbaar is. Er bestaat volgens hen de kans dat huiswerkbegeleiding op school bij iemand *'op het bureau komt te liggen'* die daar geen prioriteit aan geeft. De kans bestaat dat scholen door deze beperkingen kiezen voor de *'makkelijke weg'*: het inhuren van een commerciële aanbieder, waardoor er slechts voor een deel van de leerlingen plek is. Dit zagen zij onder andere gebeuren met de inzet van NP Onderwijsgelden.

Volgens scholen zou het beter zijn om de laagdrempelige huiswerkbegeleiding gemeentelijk en zonder winstoogmerk te organiseren, in plaats van deze uit te besteden aan commerciële partijen (direct of via scholen). Commerciële partijen zijn volgens hen kwalitatief erg goed, maar zij vinden het zonde dat er zo veel geld heengaat. Enkele scholen zien liever dat de gemeente zelf kennis opbouwt op het gebied van huiswerkbegeleiding, bijvoorbeeld over wat qua begeleiding werkt en hoe je de juiste begeleiders aantrekt.

Ondersteuning vanuit de gemeente kan volgens de scholen betekenen:

- Scholen en ouders goed informeren over het laagdrempelige aanbod.
- Een ruimte beschikbaar stellen, met voldoende computers of tablets. Het is van belang goed gebruik te maken van bestaande ruimte, bijvoorbeeld theaters die overdag niet gebruikt worden. Sommige scholen geven aan dat een deel van hun gebouw na schooltijd gebruikt zouden kunnen worden.
- Regelen dat het aanbod kosteloos is, in elk geval voor de minst draagkrachtige groep.
- Zorgen voor gekwalificeerde begeleiders en voorzien in redelijke vergoedingen. In de ideale situatie zorgt de gemeente ervoor dat de begeleiders ook vakinhoudelijke ondersteuning kunnen bieden. Het zou wenselijk zijn om op elke groep leerlingen een betaalde opgeleide kracht aan te stellen, eventueel naast vrijwilligers. Scholen realiseren zich dat dit vanwege personeelstekorten geen eenvoudige opgave is en benadrukken bovendien dat geschikte krachten in de eerste plaats op scholen aan de slag moeten gaan. Sommige scholen kunnen zich voorstellen dat voor de begeleiding een beroep wordt gedaan op gepensioneerde leerkrachten, of op mensen die geen lesbevoegdheid bezitten, maar welk bekwaam zijn. Te denken valt aan inwoners met een buitenlandse lesbevoegdheid, of werknemers in het bedrijfsleven die graag een deel van hun werkweek een maatschappelijke bijdrage leveren.

Ouders

Ouders zien graag dat de gemeente een overzicht biedt van alle initiatieven en de hier onderzochte vorm van huiswerkbegeleiding financieel steunt, zodat er voldoende plekken zijn en dus geen wachtlijsten. Het zou volgens hen mooi zijn al de gemeente ook zorgt voor goede begeleiders die verstand hebben van

pubers en tevens inhoudelijke ondersteuning kunnen bieden. Een deel van de ouders is bereid in dat geval een geringe vergoeding te betalen.

Aanbieders

Er is behoefte aan steun vanuit de gemeente op de volgende gebieden:

- Financiële ondersteuning; nu zijn begeleiders soms meer geld kwijt aan vervoer naar de locatie en parkeerkosten dan ze ontvangen aan vrijwilligersvergoeding.
- Soepeler regels m.b.t subsidie; nu is subsidie soms gebonden aan een bepaald stadsdeel en moeten aanbieders leerlingen uit andere stadsdelen weigeren.
- Duidelijkheid van de gemeente over het type organisatie waar huiswerkbegeleiders precies toe gerekend worden. Sommige aanbieders krijgen geen subsidie doordat ze geen welzijnsorganisatie zijn en ook geen onderwijsorganisatie. Dat roept vragen op, aangezien andere aanbieders die dezelfde vorm van begeleiding bieden wel subsidie ontvangen.
- Professionalisering van medewerkers. Trainingen zijn wenselijk, net als uitjes die de motivatie van begeleiders kunnen verhogen.
- Laptops of tablets voor de leerlingen. Vaste computers zijn vaak niet handig, omdat de ruimtes ook voor andere activiteiten worden gebruikt.
- Facilitering van de onderlinge samenwerking en kennisuitwisseling tussen aanbieders, bijvoorbeeld door een bijeenkomst, website of netwerk/platform. Men is graag op de hoogte van het aanbod per wijk, en van expertise die op verschillende locaties aanwezig is, met name wat kennis van een bepaald schoolvak betreft.
- Een hulplijn voor leerlingen, ouders, scholen en aanbieders als het gaat om laagdrempelige huiswerkbegeleiding.

5. Resultaten fase 3: perspectiefsessie

In hoofdstuk 5 zoomen we in op de handelingsperspectieven die er voor de gemeente Den Haag zijn. Om te beginnen schetsen we in paragraaf 5.1 de perspectieven die we in fase 1 en 2 hebben opgehaald van onderzoekers/wetenschappers, professionals van vo-scholen, leerlingen in het vo, ouders van deze leerlingen, aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding en de gemeente. Daarna werken we op basis van deze meervoudige perspectieven in paragraaf 5.2 een aantal toekomstgerichte scenario's uit. Deze scenario's zijn onderworpen aan een perspectiefsessie met diverse vertegenwoordigers van de gemeente, vo-scholen en aanbieders en in interactie gecompliceerd. Vervolgens zijn de scenario's geconfronteerd met een SWOT-analyse, de opbrengsten daarvan staan in paragraaf 5.3.

5.1 Meervoudige perspectieven

Hieronder wordt op hoofdlijnen de meervoudige perspectieven geschetst, zoals opgehaald in fase 1 en 2 van dit oriënterende onderzoek. Voor meer details verwijzen we naar de voorafgaande hoofdstukken. Het is duidelijk dat er veel verschillende kanten aan het bieden van laagdrempelige huiswerkbegeleiding zitten.

Tabel 5.1: Perspectieven op laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor leerlingen in het vo en rol gemeente daarbij

Perspectief	Korte typering
Onderzoek/wetenschap	<ul style="list-style-type: none">• In principe moet de school er voor zorgen dat vo-leerlingen op school en onder reguliere schooltijden hun schoolwerk moeten kunnen maken en dat er binnen de schoolmuren na schooltijd ruimte is voor het maken van huiswerk – als dat thuis lastig is.• Een alternatief is om not-for-profit organisaties als bibliotheken of buurt- en jongerenwerk te ondersteunen bij het bieden van laagdrempelige huiswerkfaciliteiten. Dit draagt bij aan kansengelijkheid.• De promotie en inzet van commerciële (betaalde) huiswerkbegeleiding (door vo-scholen) is slecht voor het bieden van gelijke kansen. Dit zorgt voor uitholling van onderwijs en onwenselijke dynamiek binnen school.• Er schuilen risico's aan het bieden van buitenschoolse huiswerkbegeleiding: regie en zeggenschap van het onderwijs en afgeleid huiswerk behoort aan de school en haar docenten.• Versterking van de kwaliteit van onderwijs (ook personeelstekort en werkdruk) kan vraag naar/behoefte aan (buitenschoolse) huiswerkbegeleiding grotendeels wegnemen.• Het effect van huiswerk maken zijn positief voor de onderwijsprestaties van vo-leerlingen. Effecten van huiswerkbegeleiding na schooltijd zijn minder duidelijk. Er is nagenoeg geen Nederlands onderzoek beschikbaar. Kwaliteit en continuïteit van huiswerkbegeleiding zijn belangrijk voor het rendement.

Vo-scholen	<ul style="list-style-type: none"> • Er is veel variatie in het aanbod op scholen. Een deel van de scholen ervaart veel werkdruk en een groot personeelstekort. Er is op school vaak geen (extra) personeel om huiswerkbegeleiding te kunnen geven. Desondanks zijn er scholen die huiswerkbegeleiding zelf in de hand willen houden, omdat het hun eer te na is om dit aan externen uit te besteden. • Er zitten voor- en nadelen aan zowel huiswerkbegeleiding op als buiten school. • Het is belangrijk dat de kwaliteit van huiswerkbegeleiding op orde is en voorziet in de noden van de doelgroep. • De (tijdelijke) NP Onderwijsmiddelen zorgen ervoor dat er momenteel op veel scholen aan huiswerkbegeleiding wordt gedaan, vaak met behulp van een commerciële aanbieder. Dat maakt huiswerkbegeleiding kwetsbaar. Wat gebeurt er als de NP Onderwijsmiddelen stoppen (1 januari 2025)? • Er wordt niet op grote schaal samengewerkt en afgestemd tussen onderwijs en aanbieders van huiswerkbegeleiding. Commerciële aanbieders hebben een goed imago, ze kunnen door hun resources vaak meer bieden dan de scholen zelf. Bekendheid met aanbieders van laagdrempelige aanbieders kan worden versterkt. • Een deel van de vo-scholen verwacht dat de gemeente helpt bij het faciliteren van laagdrempelige huiswerkbegeleiding. Ze vinden dit niet alleen de verantwoordelijkheid van de school.
Leerlingen	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens scholen, ouders en aanbieders is veel vraag naar laagdrempelige huiswerkbegeleiding, vooral onder vmbo-leerlingen maar ook onder andere groepen. • Een deel van de leerlingen in het vo heeft baat bij huiswerkbegeleiding na schooltijd. Thuis hebben ze bijvoorbeeld geen stille werkplek. Buitenschoolse huiswerkbegeleiding biedt een rustige ruimte en noodzakelijke faciliteiten. • School is niet altijd de 'place to be' voor leerlingen om huiswerk te maken (immers, daar gaat het schoolse leren juist minder goed). Dan is een plek buiten school (op neutraal terrein) fijner. • Er kunnen ook schaduwkanten aan buitenschoolse huiswerkbegeleiding kleven: de werkhouding en motivatie onder schooltijd kan bij leerlingen afnemen. Instructie en oplossingsstrategieën van huiswerkbegeleiders kunnen afwijken van die van de reguliere docent. Vakinhoudelijke begeleiding wordt gemist, waardoor leerlingen minder goed kunnen worden geholpen.
Ouders	<ul style="list-style-type: none"> • Niet alle ouders zijn in staat hun kinderen te helpen bij schoolwerk in de thuissituatie. Huiswerkbegeleiders kunnen hun kinderen helpen om het beter op school te doen. • Sommige ouders hebben weinig vertrouwen in de school en zoeken extra ondersteuning voor hun kind. • Buitenschoolse huiswerkbegeleiding is voor sommige leerlingen fijner dan op school. De school is niet voor alle leerlingen een fijne

	<p>plek om te zijn. Het begeleidingsaanbod op school past ook niet iedereen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ouders geven aan tevreden te zijn over het aanbod en contact met de aanbieders. • Ouders zien graag betrokkenheid van de gemeente bij het bieden van laagdrempelige huiswerkbegeleiding.
Aanbieders	<ul style="list-style-type: none"> • Laagdrempelige huiswerkbegeleiding buiten school is een goed alternatief voor leerlingen die thuis of op school – om wat voor reden dan ook – moeilijk tot huiswerk maken komen. • De indruk bestaat dat commerciële aanbieders een hogere kwaliteit van huiswerkbegeleiding (kunnen) bieden dan not-for-profit aanbieders. Dit komt deels door de specifieke insteek (vakgerichte bijles en examentraining), maar ook door de inzet van betaalde krachten, selectie personeel, hoger opleidingsniveau en/of kwalificaties, meer expertise, vakinhoudelijke kennis e.d.. • Huiswerkbegeleiding is in de praktijk moeilijk te scheiden van bijles en aandacht voor persoonlijke ontwikkeling. • Aanbieders zien graag een actieve gemeente (coördinatie, financiële ondersteuning, soepele subsidieregels, steun bij professionalisering, digitale leermiddelen voor leerlingen e.d.) om hen te helpen bij het organiseren van een laagdrempelig aanbod. • Er is niet onderzocht of het huidige aanbod van huiswerkbegeleiding tegemoet komt aan de vraag vanuit de leerlingen.
Gemeente	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeente Den Haag financiert nu hoofdzakelijk haar eigen bibliotheken om aan huiswerkbegeleiding te doen. Andere gemeenten (zie enkele praktijkvoorbeelden) kiezen (ook) andere strategieën. • De gemeente Den Haag worstelt met haar rol. Het is belangrijk dat de gemeente stelling neemt. Doel, perspectief en verwachtingen zullen gecommuniceerd moeten worden naar het onderwijsveld, ouders van vo-leerlingen en aanbieders. Enerzijds ziet de gemeente (naschoolse) huiswerkbegeleiding als taak van de vo-scholen zelf, maar er zijn twijfels of alle scholen dit wel als hun primaire taak zien. De wetgever laat de vo-scholen hierin vrij en er is geen inspectietoezicht op. Ook zijn hierbij belemmeringen als capaciteit en werkdruk. De gemeente kan met vo-scholen in gesprek gaan om dit overal naar behoefte voor elkaar te krijgen. • De gemeente overweegt vanuit het gelijke kansen-streven huiswerkbegeleiding te bieden aan vo-leerlingen die dit vanuit thuis niet krijgen (sociaal zwakkere wijken, scholen met complexe doelgroep). Tegelijk erkent de gemeente dat ze samen met not-for-profit organisaties niet op kan bieden tegen wat commerciële aanbieders kunnen: vakinhoudelijke huiswerkbegeleiding door betaalde en goede opgeleide professionals. Uit de contacten met andere gemeenten blijkt dat andere gemeenten aarzelen of ze een stevige(r) regierol moeten pakken op dit dossier.

5.2 Toekomstgerichte scenario's

Op basis van de bovenstaande perspectieven en in combinatie met de input van de interactieve perspectiefsessie schetsen we een zevental scenario's voor de toekomst van het organiseren van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen in de gemeente Den Haag.

Tabel 5.2: Zes scenario's voor vormgeving van laagdrempelige huiswerkbegeleiding in het vo

Scenario	Korte typering
Scenario 0: 'scholen verzorgen zelf huiswerkbegeleiding, zonder gemeentesteun'	<p>De gemeente laat het aanbieden van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen volledig over aan 'de markt' van vraag vanuit de ouders van leerlingen en scholen voor voortgezet onderwijs en aanbod vanuit de aanbieders van deze vorm van huiswerkbegeleiding.</p> <p>De gemeente moedigt de vo-scholen aan om op basis van de vraag en behoeften van de eigen schoolpopulatie zelf aan huiswerkbegeleiding op school te doen (na schooltijd of vanuit het onderwijskundig concept van 'huiswerkvrije' scholen), maar pakt geen actieve rol om laagdrempelige huiswerkbegeleiding buiten school te faciliteren.</p> <p>De gemeente stelt zich hierbij op het standpunt (in overeenstemming met de landelijke lijn) dat de scholen zelf de regie houden bij het onderwijsaanbod en bieden van (naschoolse) huiswerkbegeleiding – indien nodig en gewenst – en dat vo-scholen niet in zee gaan met commerciële aanbieders.</p> <p>De gemeente heeft verder geen actieve rol.</p>
Scenario 1: 'aparte subsidieregeling voor vo-scholen'	De gemeente ontwerpt een aparte, doelgerichte subsidieregeling die alle vo-scholen kunnen aanvragen waarmee het mogelijk wordt om laagdrempelige huiswerkbegeleiding (door not-for-profit aanbieders) in of rondom de school te verzorgen.
Scenario 2: 'gericht stimuleren van scholen'	<p>De gemeente helpt alleen een welgekozen selectie van scholen voor voortgezet onderwijs (bijv. scholen in bepaalde aandachtwijken, scholen met de meest praktische onderwijsniveaus en/of scholen met aanzienlijke concentraties van leerlingen met lage sociaaleconomische status/ migratieachtergrond) bij het verzorgen van algemeen toegankelijke laagdrempelige huiswerkbegeleiding na schooltijd (in of nabij de school).</p> <p>Hierbij zoekt ze actief de samenwerking en afstemming met not-for-profit aanbieders die ze hierbij (mede) faciliteert (met financiën of in natura).</p>
Scenario 3: 'stadsbrede uitrol via vo-scholen'	<p>De gemeente helpt alle leerlingen en alle scholen (die dat willen) voor voortgezet onderwijs bij het verzorgen van (algemeen toegankelijke) laagdrempelige huiswerkbegeleiding na schooltijd (in of nabij de school).</p> <p>Dit suggereert een stadsbrede aanpak en dekkend aanbod in samenwerking en afstemming met (bestaande en eventueel nieuwe) aanbieders van huiswerkbegeleiding zonder winstoogmerk.</p>
Scenario 4: 'gericht stimuleren en ondersteunen van aanbieders' (a. smal of b. breed)	<p>De gemeente helpt een welgekozen aantal niet-commerciële (publieke) initiatieven en aanbieders (als de bibliotheek en/of andere not-for-profit organisaties van binnen en/of buiten de stad) die (algemeen toegankelijke) laagdrempelige huiswerkbegeleiding verzorgen na schooltijd (in of nabij de school).</p> <p>Dit kan a. smal (doelgericht in en rondom bepaalde scholen of bepaalde wijken) of b. (stads)breed (in principe in alle wijken, op alle scholen en voor alle</p>

	<p>leerlingen). Zaak is dat aanbieders ook naar elkaar doorverwijzen bij capaciteitsgebrek en/of wachtlijsten. De gemeente neemt hierin een faciliterende rol en maakt het aanbod inzichtelijk via een website.</p>
<p>Scenario 5: 'individuele subsidieregeling voor doelgroep'</p>	<p>De gemeente treft een directe individuele (subsidie)regeling voor ouders van leerlingen in het vo uit kwetsbare maatschappelijke posities (bijv. doelgroep met laag inkomen, migratieachtergrond, nieuwkomers, lagere onderwijssoorten, postcodebeleid), waarmee ouders naar behoefte zelf huiswerkbegeleiding kunnen 'inkopen' bij voorgeselecteerde en aangewezen (niet-commerciële) aanbieders die hiervoor ondersteuning krijgen vanuit de gemeente. Deze regeling zou ook kunnen worden ondergebracht binnen staand armoedebeleid of gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid/kansengelijkheid.</p>
<p>Scenario 6: 'wijkgericht aanbod voor alle Haagse burgers'</p>	<p>De gemeente richt, geïnspireerd naar voorbeeld van 'Haags Ontmoeten' en aansluitend bij de 'sociale kaart' van Den Haag, een platform (met website, menskracht en promotie t.b.v. naamsbekendheid en zichtbaarheid) op, waarbinnen alle initiatieven en aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding worden gebundeld, inhoudelijk beschreven en zichtbaar gemaakt. Hierbij is een coördinerende taak weggelegd voor de gemeente. De insteek is dat er stadsbreed, in alle wijken (8) en voor alle kinderen en jongeren, een laagdrempelig hwb-aanbod komt in een zorgvuldig gekozen fysieke locatie (een 'hot spot', goed bereikbaar, laagdrempelig, bekend bij kinderen en jongeren, maar met een openbaar/neutral karakter). Een soort wijkgebonden 'studiehuis' of 'centrum voor levenslang leren en ontwikkelen', niet alleen voor 12-18 jarigen maar alle Haagse inwoners die zich verder willen bekwamen. Dit impliceert een herstructurering van het huidige aanbod en aanbieders, waarbij er denkbaar meer aanbieders dan alleen de Bibliotheek Den Haag financiële steun ontvangt. Financiële steun is nodig voor stabiliteit, continuïteit, capaciteit, personeel/vrijwilligers en deskundigheid(sbevordering). De kwaliteit van personeel/vrijwilligers maakt het verschil. Daarom zou er actief kunnen worden geworven onder nieuwe doelgroepen zoals hoogopgeleide pensionado's, oud-docenten met passie voor onderwijs en leerlingen. Ook kunnen er samenwerkingsrelaties worden aangegaan met relevante (hbo- en wo-)opleidingen als de pabo, lerarenopleiding, pedagogiek e.d. die stagiaires kunnen leveren. Hierdoor wordt het eenvoudiger om meer vakgerichte ondersteuning (vakinhoudelijke bijles) te bieden, waar nu vooral de commerciële aanbieders een patent op hebben en zich in positieve zin mee onderscheiden. Ook ROC's en andere publieke aanbieders die een naschools aanbod kunnen verzorgen voor 18+ zijn hierbij interessant. Mogelijk kan hierbij ook laagdrempelige huiswerkbegeleiding van leerlingen uit de groepen 7 en 8 van het primair onderwijs worden geregeld, om zo de transitie tussen po en vo te vergemakkelijken. Dit is een gevoelig en ingrijpend 'schakelmoment' voor leerlingen (uit kwetsbare maatschappelijke groepen). Nodig hierbij is dat er vanuit de gemeente en in samenspraak met de aanbieders ook (minimum)eisen aan kwaliteit worden gesteld, wat betere garanties op impact voor de deelnemers biedt. Om die reden hoeft huiswerkbegeleiding niet altijd en per definitie kosteloos te zijn, het mag wat kosten (een symbolisch bedrag of een inleg die na afloop/een</p>

zekere deelnameperiode wordt teruggestort) en er mag een (financiële) prikkel zijn om op te komen dagen. Zo wordt ongewenste 'no show' ingedamd.
--

De scenario's kunnen ook (op onderdelen) in combinatie worden uitgevoerd, zodat een op maat gesneden voorkeursscenario kan worden gebouwd. De indruk bestaat dat vooral de combinatie van scenario 2 en 4b en (op langere termijn) scenario 6 op waardering van het veld kan rekenen, afgaande op de geluiden van de perspectiefsessie.

5.3 SWOT-analyse van de scenario's

In een interactieve en reflecterende perspectiefsessie met de gemeente, vo-scholen en aanbieders zijn de scenario's tegen het licht gehouden en gecompleteerd. Hierna is een dieper gaande SWOT-analyse uitgevoerd. Hieronder worden kernachtig de resultaten weergegeven. Omwille van de overzichtelijkheid wordt een niet-uitputtend overzicht van de punten gepresenteerd.

Tabel 5.3: SWOT-analyse met betrekking tot scenario 0 'scholen verzorgen zelf huiswerkbegeleiding, zonder gemeentesteun'

	Doel	
Organisatie	Behulpzaam	Schadelijk
Intern	<p>Sterktes</p> <ul style="list-style-type: none"> De school houdt de regie over eigen onderwijs en behoeften van de eigen leerlingen op het gebied van huiswerkbegeleiding. Versterken van (maatwerk en flexibiliteit in) aanbod en kwaliteit van het eigen onderwijs kan behoefte aan huiswerkbegeleiding van hun leerlingen doen verminderen. 	<p>Zwaktes</p> <ul style="list-style-type: none"> Niet alle leerlingen komen in het onderwijs tot hun recht en hebben juist ondersteuning en/of begeleiding van buiten het onderwijs en niet-docenten nodig. Groeiende kansenongelijkheid. Dit treft met name leerlingen die thuis geen rustige plek hebben om huiswerk te maken en geen betaalde bijles krijgen. Werkdrukvermeerdering voor docenten op scholen.
Extern	<p>Kansen</p> <ul style="list-style-type: none"> Er zijn (landelijke en lokale, maar tijdelijke) budgetten (NP Onderwijs, School en Omgeving, leerplus-arrangementen, Subsidierегeling verbetering basisvaardigheden) die door vo-scholen kunnen worden aangewend t.b.v. versterking van eigen onderwijsaanbod en/of huiswerkbegeleiding. 	<p>Bedreigingen</p> <ul style="list-style-type: none"> Niet alle scholen kunnen het op eigen kracht, ze worden geplaagd door lerarentekort, personele wisselingen en werkdruk, hebben hulp nodig, vooral de scholen en leerlingen in lastige, kwetsbare (gezins)situaties. Het bieden van schoolinterne huiswerkbegeleiding kan concurrentiemiddel worden.

Tabel 5.4: SWOT-analyse met betrekking tot scenario 1 ‘aparte subsidieregeling voor vo-scholen’

	Doel	
Organisatie	Behulpzaam	Schadelijk
Intern	<p>Sterktes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vergroten van toegankelijkheid van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor leerlingen. • School heeft de regie en kan op basis van wensen en behoeften van docenten, leerlingen en/of ouders gerichte ondersteuning en/of begeleiding inkopen bij niet-commerciële aanbieders. • Ontlasting van docententeam. 	<p>Zwaktes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reallocatie van gemeentelijke middelen (mogelijk minder budget voor Bibliotheek Den Haag). • Uitbesteding van een belangrijke taak bij externe partij(en) levert geen bijdrage aan ‘de basis op orde brengen’ van de vo-scholen. • Leerlingen van vo-scholen die geen subsidie aanvragen krijgen ook geen laagdrempelige huiswerkbegeleiding via de school.
Extern	<p>Kansen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dit biedt een (groei)markt voor (niet-commerciële) aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding. • Versterking van de samenwerking tussen vo-scholen en aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding. • Vergroting van de kansengelijkheid voor leerlingen uit diverse milieus. 	<p>Bedreigingen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Scholen zijn afhankelijkheid van beschikbaarheid, capaciteit, aanbod en kwaliteit van externe partijen. • Minder betrokkenheid van ouders (de school regelt het wel voor ons).

Tabel 5.5: SWOT-analyse met betrekking tot scenario 2 ‘gericht stimuleren van scholen’

	Doel	
Organisatie	Behulpzaam	Schadelijk
Intern	<p>Sterktes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doelmatige aanpak, efficiënte besteding van schaarse financiële middelen. 	<p>Zwaktes</p> <ul style="list-style-type: none"> • De behoefte aan huiswerkbegeleiding beperkt zich niet alleen tot een select aantal scholen (bijv. vmbo) of leerlingen met bepaalde kenmerken (bijv. lage SES), alle leerlingen op alle scholen en niveaus en met alle achtergrondkenmerken kunnen op enig moment (tijdelijk) ondersteuning en begeleiding gebruiken. • Aanpak mist een groep leerlingen met bepaalde kenmerken (bijv. lage SES, eerste generatie havo/vwo) die naar andere scholen gaan.

		<ul style="list-style-type: none"> Sommige leerlingen hebben juist baat bij aanbod buiten school.
Extern	Kansen <ul style="list-style-type: none"> Scholen en hun leerlingen worden gericht geholpen door de gemeente met financiën. 	Bedreigingen <ul style="list-style-type: none"> Stigmatisering en etikettering van de scholen en leerlingen die in aanmerking komen voor laagdrempelige huiswerkbegeleiding.

Tabel 5.6: SWOT-analyse met betrekking tot scenario 3 'stadsbrede uitrol via scholen'

	Doel	
Organisatie	Behulpzaam	Schadelijk
Intern	Sterktes <ul style="list-style-type: none"> Op basis van de concrete en specifieke vraag uit het onderwijsveld wordt het aanbod van laagdrempelige huiswerkbegeleiding samengesteld. 	Zwaktes <ul style="list-style-type: none"> Scholen die hier geen behoefte aan hebben sluiten hierbij hun leerlingen (die er wel behoefte aan kunnen hebben) uit van laagdrempelige huiswerkbegeleiding. Sommige leerlingen hebben juist baat bij aanbod buiten school.
Extern	Kansen <ul style="list-style-type: none"> Versterken, uitbreiden en intensiveren van de samenwerking van het bestaande aanbod van aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding met vo-scholen. 	Bedreigingen <ul style="list-style-type: none"> Scholen die meer naar binnen zijn gekeerd en/of niet zo actief (kunnen) zijn in de netwerkrelaties kunnen buiten de boot vallen (en dan krijgen hun leerlingen minder kans op laagdrempelige huiswerkbegeleiding). Versnippering van aanbod, onoverzichtelijkheid.

Tabel 5.7: SWOT-analyse met betrekking tot scenario 4 'gericht stimuleren en ondersteunen van aanbieders' (a. smal of b. breed)

	Doel	
Organisatie	Behulpzaam	Schadelijk
Intern	Sterktes <ul style="list-style-type: none"> Versterken van de positie, aanbod, capaciteit, dekkingsgraad, doelgroepbereik en kwaliteit van de not-for-profit aanbieders. (Smal: doelgerichte inzet van schaarse financiële middelen). 	Zwaktes <ul style="list-style-type: none"> Geen duidelijke samenwerking en afstemming met de vo-scholen over aanbod. (Smal: sommige leerlingen die wel behoefte hebben vallen buiten de boot.)
Extern	Kansen <ul style="list-style-type: none"> Mobiliseren van maatschappelijk verantwoord ondernemerschap. 	Bedreigingen <ul style="list-style-type: none"> Afhankelijkheid van continuïteit en stabiliteit van aanbieders.

	<ul style="list-style-type: none"> • Bestaande initiatieven en krachten van de netwerkpartners beter benutten. 	
--	---	--

Tabel 5.8: SWOT-analyse met betrekking tot scenario 5 ‘individuele subsidieregeling voor doelgroep’

	Doel	
Organisatie	<i>Behulpzaam</i>	<i>Schadelijk</i>
Intern	Sterktes <ul style="list-style-type: none"> • Initiatief, keuzevrijheid en regie ligt bij de ouders van leerlingen zelf (zelfregie en eigenaarschap). 	Zwaktes <ul style="list-style-type: none"> • Selectie van, criteria voor de ouders van leerlingen is nodig, terwijl er mogelijk buiten deze doelgroep om ook (grote groepen) leerlingen zijn die laagdrempelige huiswerkbegeleiding kunnen gebruiken. • Niet-gebruik van ouders van leerlingen die wel behoefte kunnen hebben aan laagdrempelige huiswerkbegeleiding. • Nieuwe bureaucratische drempels voor ouders en leerlingen.
Extern	Kansen <ul style="list-style-type: none"> • Doelgerichte inzet van schaarse financiële middelen. 	Bedreigingen <ul style="list-style-type: none"> • Stigmatisering, etikettering van een bepaalde doelgroep (die aan de criteria voldoet).

Tabel 5.9: SWOT-analyse met betrekking tot scenario 6 ‘wijkgericht aanbod voor alle Haagse burgers’

	Doel	
Organisatie	<i>Behulpzaam</i>	<i>Schadelijk</i>
Intern	Sterktes <ul style="list-style-type: none"> • Draagvlak bij groot deel partijen. • Krachtig centraal verzamelpunt met herkenbaar imago in de wijk. 	Zwaktes <ul style="list-style-type: none"> • Heroriëntatie en -positionering van de huidige positie (aanbieder) van de Bibliotheek Den Haag op het gebied van laagdrempelige huiswerkbegeleiding.
Extern	Kansen <ul style="list-style-type: none"> • Bestaande initiatieven en krachten van de netwerkpartners beter benutten. • Minder versnippering (één centraal punt per wijk). • Verbreding van doelgroep naar 10-99 jaar mogelijk (‘levenslang leren en ontwikkelen’). 	Bedreigingen <ul style="list-style-type: none"> • Nieuwe bureaucratie. • Grote(re) coördinerende rol voor de gemeente (of Bibliotheek Den Haag) die (extra) personele inzet vereist. • Hoge(re), moeilijk te becijferen uitvoeringskosten, ook bij de gemeente. • Grote afhankelijkheid van alle partijen die in theorie kunnen bijdragen (maar willen en kunnen zij dit ook?). • Beschikbaarheid van geschikte (gemeentelijke) locaties/ruimten.

6. Conclusies en aanbevelingen

In dit laatste hoofdstuk formuleren we de belangrijkste conclusies van dit verkennende onderzoek naar laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen uit de gemeente Den Haag (paragraaf 6.1). In paragraaf 6.2 formuleren we enkele aanbevelingen voor het komen tot nieuw beleid en praktijk van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen in Den Haag.

6.1 Conclusies

Conclusie 1: er is belang in het veld bij laagdrempelige huiswerkbegeleiding

In de gemeente Den Haag hechten diverse stakeholders een belang aan het organiseren van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen die dat nodig hebben. Er wordt een belang gehecht aan een buitenschoolse vorm van laagdrempelige huiswerkbegeleiding, enerzijds omdat leerlingen er baat bij hebben om na schooltijd in een andere omgeving (buiten school of thuis) aan schoolwerk te kunnen werken en anderzijds omdat vo-scholen vaak geen (extra) personeel (over) hebben om dit zelf te organiseren. Bovendien is een deel van de ouders niet in staat om hun kinderen bij te staan in het maken van huiswerk en heeft een deel zorgen over de basiskwaliteit van het onderwijs. Met een vorm van laagdrempelige huiswerkbegeleiding kan het onderwijs (maar ook ouders) worden ontlast. Er is een goed samenhangend en samenwerkend netwerk van (not-for-profit) aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding nodig om dit mogelijk te maken. De bezwaren die vanuit landelijk beleid en wetenschap worden geformuleerd bij het verzorgen van laagdrempelige huiswerkbegeleiding na schooltijd door externe partijen zijn bekend, maar de nood is groot. Wel is er (grote) terughoudendheid ten aanzien van het betrekken van commerciële aanbieders, dat ziet men liever niet.

Conclusie 2: er is behoefte aan samenwerking en ontschotting

De stakeholders, met name de aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding, zijn enthousiast over verdere samenwerking. Zij werken nu geïsoleerd van elkaar en hebben weinig contact, terwijl zij een meerwaarde zien in het samen neerzetten van een dekkend aanbod in de stad. Leerlingen die anders op een wachtlijst zouden staan of die beter geholpen zouden zijn door een andere aanbieder (bijvoorbeeld om de locatie of het type begeleiding dat wordt geboden) willen zij graag doorverwijzen. Ook scholen zouden graag leerlingen willen kunnen verwijzen. Hiervoor is het nodig dat ze op de hoogte zijn van de mogelijkheden in de stad. Stakeholders merken hiernaast op dat huiswerkbegeleiding in de praktijk lastig te scheiden is van bijles en andere vormen van ondersteuning als hulp bij persoonlijke ontwikkeling. Hiernaast zien ze kansen in de koppeling met zorg. Dit terwijl er in aanbod en subsidie vaak een streng onderscheid wordt gemaakt tussen verschillende vormen van ondersteuning, en organisaties buiten de bibliotheek niet gesubsidieerd worden voor huiswerkbegeleiding (maar wel voor onderwijs en voor zorg). Stakeholders zijn daarmee geïnteresseerd in ontschotting van subsidie en aanpak.

Conclusie 3: er is behoefte om het over een andere boeg te gooien

Uit de bevindingen en signalen uit de afrondende perspectiefsessie kan worden opgemaakt dat de huidige organisatie van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen in Den Haag aan verandering toe is. Kort en goed: er is een nieuwe formule nodig, waarbij wordt gestreefd naar een stadsbrede en wijkgerichte aanpak, met één duidelijk zichtbare ruimte/locatie per wijk. Ook wordt er gepleit voor een verbreding in leeftijd van de doelgroep: de leerlingen uit de bovenbouwgroepen 7 en 8 van het primair onderwijs zouden ook in aanmerking moeten kunnen komen voor laagdrempelige huiswerkbegeleiding. Nu verloopt de overgang van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs voor een deel van de leerlingen (uit minder stimulerende en schoolondersteunende gezinnen) moeizaam, mede omdat er een groter beroep op zelforganisatie, planning en huiswerk maken wordt gedaan. Daar zou in de bovenbouw van de basisschool meer tijd en aandacht voor gevraagd kunnen worden, bijvoorbeeld door middel van laagdrempelige huiswerkbegeleiding.

Mogelijk kunnen er ook initiatieven voor volwassenen op het gebied van 'levenslang leren en ontwikkelen' worden aangeboden, in samenspraak met andere aanbieders van opleidingen en (na-, bij- en op)scholing. Tegelijk zou de pool van huiswerkbegeleiders kunnen worden verruimd met bijvoorbeeld stagiaires van geschikte hbo-opleidingen in Den Haag en (hoogopgeleide) pensionado's met een passend arbeidsverleden. Dit kan ook meer vakgerichte huiswerkbegeleiding opleveren, iets wat nu nog wordt gemist. Bovendien zouden andere aanbieders dan de bibliotheek alleen door de gemeente kunnen worden ondersteund in hun aanbod. De stakeholders dringen hierbij aan op het ontwikkelen van een minimum aan kwaliteitseisen met betrekking tot aanbieders en huiswerkbegeleiders. Alleen met goede kwaliteit kan er impact worden gemaakt in het schoolsucces van de kinderen en jongeren. Dit alles vraagt om een goede samenwerking, afstemming en kennisuitwisseling van alle partners uit het netwerk van laagdrempelige huiswerkbegeleiding.

Conclusie 4: de stakeholders verwachten hierbij een (blijvend) actieve rol van de gemeente

De stakeholders verwachten hierbij dat de gemeente een regisserende, coördinerende én subsidiërende rol pakt bij het anders organiseren en bre(e)d(er) toegankelijk maken van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen (en andere vormen van opleiding, scholing en continue professionalisering voor haar inwoners).

6.2 Aanbevelingen

Aanbeveling 1: ondersteun de vo-scholen in de basis

Welk scenario ook wordt gekozen, eerst en vooral is het van groot belang dat de gemeente Den Haag de Haagse vo-scholen aanmoedigt en zo nodig ondersteunt om a) de kwaliteit van het onderwijs op orde te brengen en te houden, b) het lerarentekort in te dammen (en werkdruk te verminderen) en c) zelf aan naschoolse (vakgerichte) huiswerkbegeleiding te doen (zonder de inhuur van commerciële aanbieders) voor haar eigen leerlingen, omdat dit de noodzaak en omvang van laagdrempelige huiswerkbegeleiding van vo-leerlingen buiten de school om kan verminderen. De groeiende vraag naar (commerciële) 'aanvullend onderwijs' (bijles, huiswerkbegeleiding, examentraining e.d.) wordt vaak direct gerelateerd aan de groeiende zorgen over de basiskwaliteit van het vo.

Aanbeveling 2: kies het (voorkeurs)scenario

Er zijn vanuit de diverse stakeholders verschillende ideeën over de inrichting van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor vo-leerlingen in de nabije toekomst, maar toch lijken deze verschillen samen te kunnen komen in een (voorkeurs)scenario. Een combinatie van scenario 2 en 4b (gericht scholen stimuleren en breed stimuleren aanbieders) of (op langere termijn) scenario 6 (wijkgericht aanbod voor alle Haagse burgers) kan op het grootste draagvlak rekenen. Hierbij moet worden aangetekend dat aan de perspectiefsessie slechts een smaldeel van de vo-scholen en aanbieders heeft deelgenomen. Of dit (combinatie)scenario bij de meeste vo-scholen en/of aanbieders in Den Haag de voorkeur heeft is daarmee ongewis. Dit zou nog kunnen worden gepeild (in regulier gemeentelijk overleg of in de reguliere contacten), alvorens de gemeente overgaat naar het definitief vaststellen van het voorkeursscenario. Hierbij is het nu al zaak om rekening te houden met de a) haalbaarheid, b) uitvoerbaarheid en ook c) betaalbaarheid van het scenario. Het heeft weinig zin om allerlei vergezichten en droombeelden te schetsen die achteraf volstrekt onbetaalbaar blijken omdat het veel personele inzet van de gemeente (en/of Bibliotheek Den Haag) vraagt en/of het budgettaire kader niet toereikend is.

Aanbeveling 3: werk dit scenario op een concreet niveau uit in een plan van aanpak

Nadat het voorkeursscenario is gekozen, is het verstandig om dit scenario op onderdelen op een concreter niveau uit te werken. De onderdelen die om een nadere uitwerking vragen zijn: a) organisatie, b) toegankelijkheid, c) doelgroep en bereik, d) aanbod, e) personeel/vrijwilligers, f) kwaliteit, g) samenwerking en afstemming met partijen, h) informatievoorziening en communicatie, i) werkingsduur/looptijd, j) (meerjarige) financiering/subsidiëring, k) aansturing/structuur/coördinatie en l) rol van de gemeente. Uiteindelijk zal er een plan van aanpak moeten komen waarin al deze onderdelen zijn uitgewerkt. Na overleg met de stakeholders (waaronder de vo-scholen en aanbieders, zo mogelijk ook nieuwe partijen zoals leerlingen) kan dit plan van aanpak worden aangepast en vastgesteld. Dit zal naast een ambtelijk traject ook om een politiek traject vragen teneinde 'groen licht' te krijgen voor daadwerkelijke uitvoering.

Aanbeveling 4: breng het scenario in uitvoering

Vervolgens is het zaak om het definitieve plan tot uitvoering te brengen en in de praktijk te monitoren en evalueren.

Bijlage 1: (online) vragenlijst aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding vo-leerlingen

1. *Wat is de naam van uw initiatief of organisatie?* [open]
2. *In welke wijk(en) biedt uw organisatie huiswerkplekken aan?* (Meerdere opties mogelijk)
 - Archipelbuurt en Willemspark
 - Benoordenhout
 - Bezuidenhout
 - Bohemen en Meer en Bos
 - Bomen- en Bloemenbuurt
 - Bouwlust en Vrederust
 - Centrum
 - Duindorp
 - Duinoord en Zorgvliet
 - Duttendel, Belgisch- en Van Stolkpark
 - Geuzen- en Statenkwartier
 - Kijkduin en Ockenburgh
 - Kraayenstein
 - Laakkwartier, Spoorwijk en Binckhorst
 - Leidschenveen en Forepark
 - Leyenburg
 - Loosduinen
 - Mariahoeve en Haagse Bos
 - Marlot
 - Moerwijk en Zuiderpark
 - Morgenstond
 - Norfolk
 - Regentessekwartier
 - Rustenburg en Oostbroek
 - Scheveningen Bad, Dorp en Haven
 - Schilderswijk
 - Stationsbuurt
 - Transvaal en Groente- en Fruitmarkt
 - Valkenboskwartier en Heesterbuurt
 - Vogelwijk
 - Vruchtenbuurt
 - Waldeck
 - Wateringse Veld
 - Ypenburg en Hoornwijk
 - Zeeheldenkwartier
 - Zorgvliet
 - Geen fysieke locatie, de huiswerkbegeleiding vindt enkel online plaats

Aanbod

3. *Hoe ziet het aanbod van huiswerkbegeleiding binnen uw organisatie eruit?* (Matrix: altijd, vaak, soms wel/soms niet, zelden, nooit)
- Een rustige plek om huiswerk te maken of te leren voor school
 - Leermiddelen, zoals internet, computer, printer, schoolboeken en schrijf- en schoolbenodigdheden
 - Begeleiding gericht op studievaardigheden, zoals plannen, leren leren, presentatie of verslag maken, computergebruik, brononderzoek, etc.
 - Feedback, bijvoorbeeld door overheoren, nakijken of het oefenen van presentaties
 - Vakinhoudelijke begeleiding, zoals de lesstof uitleggen en vragen over de stof beantwoorden
4. *Biedt uw organisatie hiernaast andere vormen van ondersteuning voor deelnemende leerlingen?* (Meerdere opties mogelijk)
- Vakinhoudelijke bijles
 - Een veilige sociale situatie die relatief los staat van school en thuis
 - Begeleiding gericht op de schoolloopbaan, zoals solliciteren en een motivatiebrief schrijven, meedenken over een vervolgopleiding
 - Persoonlijke begeleiding, bijvoorbeeld door een luisterend oor, coaching, positieve rolmodellen, omgaan met faalangst en stress, zelfredzaamheid, contact buiten huiswerkmomenten om
 - Bemiddelen met of doorverwijzen naar andere instanties, zoals de school, schoolmaatschappelijk werk, jeugd- en welzijnsorganisaties, stichtingen
 - Anders, namelijk: (open)
5. *Denkt u dat uw aanbod laagdrempelig is voor leerlingen en zo ja, waarom?* (Meerdere opties mogelijk)
- De plek om huiswerk te maken is 'gratis'
 - Om gebruik te maken van de plek om huiswerk te maken vragen we een symbolische vergoeding, anders dus dan bij commerciële aanbieders. Per maand is deze vergoeding ongeveer: [alleen cijfers, afgerond in hele euro's]
 - De huiswerkbegeleiding is dicht bij hun huis of school
 - De huiswerkbegeleiding is op een voor hen bekende of vertrouwde locatie (bijv. buurthuis, sportclub)
 - De huiswerkbegeleiding wordt gegeven door begeleiders waar de leerlingen zichzelf in kunnen herkennen (bijv. omdat ze uit dezelfde wijk komen, jong zijn, etc.)
 - De locatie stelt leerlingen op hun gemak (bijv. omdat er thee en limonade is, het huiselijk is)
 - Leerlingen kunnen na school altijd binnenlopen
 - Ouders zijn ook welkom
 - Anders, namelijk: (open)

* Een schatting of gemiddelde is voldoende.

Capaciteit, vraag en gebruik

6. *Hoeveel huiswerkbegeleiding biedt uw organisatie aan?*
- Aantal dagen in de week: [getal]
 - Aantal uren per week: [getal]
 - Aantal weken per jaar: [getal]

7. *Hoeveel leerlingen kunnen er per week huiswerkbegeleiding krijgen?* Een schatting is voldoende.
[getal]
8. *Welk percentage van de begeleidingsplekken is gemiddeld bezet?* Een schatting is voldoende.
[getal]
9. *Hanteert u een wachtlijst?*
 - Ja
 - Nee
10. (Als 9 = ja) *Hoeveel leerlingen staan er gemiddeld op de wachtlijst?* Een schatting is voldoende.
[getal]

Doelgroep

11. *Kunnen alle vo-leerlingen in Den Haag van uw aanbod gebruik maken?*
 - Ja
 - Nee
12. (Als 12 = nee) *Aan welke voorwaarden moeten leerlingen en/of hun ouders voldoen?* (Meerdere antwoorden mogelijk)
 - Ouders hebben een laag inkomen (bijv. leerlingen met een Ooievaarspas)
 - Ouders zijn niet bekend met het Nederlandse schoolstelsel en/of beheersen de Nederlandse taal onvoldoende
 - Ouders zijn niet of slechts beperkt geschoold
 - Leerlingen hebben thuis geen geschikte ruimte om huiswerk te maken
 - Leerlingen wonen of gaan naar school in de dezelfde wijk als de huiswerkbegeleiding
 - Leerlingen uit bepaalde leerjaren (bijv. leerlingen uit de brugklas of het examenjaar), namelijk: [open]
 - Leerlingen van bepaalde schoolsoorten/-niveaus, namelijk: [open]
 - Leerlingen zonder bepaalde extra ondersteuningsbehoeften op fysiek, verstandelijk en/of gedragsmatig vlak
 - Leerlingen die zijn aangemeld/doorverwezen door school
 - Leerlingen die zijn aangemeld/doorverwezen door andere organisatie dan school, namelijk: [open]
 - Anders, namelijk: (open)

Huiswerkbegeleiders

13. *Stelt u opleidings- of kwalificatie-eisen aan huiswerkbegeleiders?*
 - Ja
 - Nee
14. (Als 14 = ja) *Welke opleidings- of kwalificatie-eisen hanteert uw organisatie?*
 - Minimaal mbo 3 of 4 niveau
 - Minimaal hbo-niveau
 - Minimaal wo-niveau
 - Anders, namelijk: [open]
15. *Hanteert u een bepaalde leeftijdsgrens voor huiswerkbegeleiders?*
 - Nee
 - Ja, onze huiswerkbegeleiders moeten minimaal de volgende leeftijd hebben: [getal]
 - Ja, onze huiswerkbegeleiders moeten maximaal de volgende leeftijd hebben: [getal]
16. *Biedt u uw huiswerkbegeleiders een cursus of scholing?*
 - Ja, eenmalig

- Ja, regelmatig
- Nee

17. (Als 16 = ja) *Zijn huiswerkbegeleiders binnen uw organisatie verplicht om een cursus of scholing te volgen?*

- Ja
- Nee

Samenwerking met ouders, onderwijs en andere organisaties

18. *Op welke manier(en) werkt uw organisatie samen met ouder(s)/verzorger(s)?* (Meerdere antwoorden mogelijk)

- We voeren een intake voor de start van een huiswerkbegeleidingstraject
- We bieden ouders regelmatig de mogelijkheid tot contact
- We stimuleren ouders om een actieve rol te spelen in het onderwijs van hun kind, bijvoorbeeld door het samen opstellen van een huiswerkplan, samen voortgang te monitoren of door hen te vragen thuis ook huiswerkbegeleiding te doen
- We voeren een periodiek en/of afrondend evaluatiegesprek
- We steunen ouders in het contact met scholen
- We bieden ouders een plek om vragen te stellen over het onderwijssysteem, opvoeding, gedragsproblemen
- We helpen ouders met problemen en waar nodig doorverwijzing naar professionele hulp
- We bieden ouders een plek om te zijn
- Anders, namelijk: (open)
- We hebben geen contact met ouders

19. *Werkt uw organisatie samen met een of meerdere scholen voor voortgezet onderwijs?*

- Nee
- Ja, op incidentele basis
- Ja, op structurele basis

20. *Werkt uw organisatie samen met andere organisaties?*

- Nee
- Ja

21. (20 = ja) *Welke organisatie(s) of type(n) organisaties zijn dat?* (Meerdere opties mogelijk)

- Bibliotheek
- Jongeren informatiepunt (JIP)
- Wijkcentra, sociale wijkteam of buurtteam (bijv. Wijkz, vroeger Zebra, Mooi en Voor Welzijn)
- Jeugdgezondheidszorg en jeugdhulp (bijv. Centrum Jeugd en Gezin Den Haag, Jeugdformaat)
- Burgerinitiatieven, stichtingen of religieuze organisaties
- Buurthuizen of ontmoetingscentra
- Leerplicht
- Veilig Thuis
- Schoolmaatschappelijk werk
- Kunst en cultuur
- Sport
- Jongerenwerk
- Andere aanbieders van huiswerkplekken en/of huiswerkbegeleiding
- Anders, namelijk: (open)

Financiering

22. *Op welke manier(en) worden de huiswerkplekken en –begeleiding binnen uw organisatie gefinancierd?* (Meerdere antwoorden mogelijk)

- Wij gebruiken hiervoor de eigen (kleine) bijdrage van de leerlingen/ouders
- Wij gebruiken onze eigen middelen hiervoor
- Wij ontvangen hiervoor middelen van de gemeente
- Wij ontvangen particuliere giften
- Wij worden ondersteund door een externe organisatie, namelijk: (open)
- Anders, namelijk: (open)

23. *Wie heeft het initiatief genomen tot het aanbieden van huiswerkbegeleiding door jullie organisatie?*

- Wijzelf
- Wijzelf met een of meerdere andere organisaties, namelijk:
- Op verzoek van een andere (maatschappelijke) organisatie (bijv. gemeente), namelijk: (open)
- Op verzoek van ouders
- Anders, namelijk: (open)

24. *Zet uw organisatie betaalde begeleiders in?* Onder begeleiders verstaan we ook medewerkers die alleen fysiek toezicht houden op de huiswerkplek.

- Nee
- Nee, wij zetten vrijwilligers in die een vrijwilligersvergoeding* krijgen
- Ja, wij zetten betaalde huiswerkbegeleiders in

** Een vrijwilligersvergoeding is volgens de Belastingdienst maximaal € 5 per uur, tot een maximum van € 180 per maand en € 1.800 per jaar in 2022.*

Vervolg

25. *We streven ernaar een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de laagdrempelige huiswerkplekken in Den Haag. Kent u nog andere organisaties of initiatieven die buiten school kosteloze of laagdrempelige huiswerkplekken aan vo-leerlingen aanbieden? Zo ja, welke?* (open)

26. *We gaan graag met enkele aanbieders in gesprek om een vollediger beeld te krijgen van de laagdrempelige buitenschoolse huiswerkplekken in Den Haag: wat gaat goed, wat zijn knelpunten en waar liggen behoeften? Wilt u deelnemen aan zo'n gesprek?*

- Ja, e-mailadres: (open)
- Nee

27. *Wilt u nog iets anders meegeven over laagdrempelige huiswerkplekken en begeleiding in Den Haag?* (open)

Bijlage 2: overzicht onderwerpen en vragen fase 2

Vragen onderzoekers/wetenschappers

1.	Wat is er uit onderzoek bekend over de (on)bedoelde effecten van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor leerlingen uit het voortgezet onderwijs?
2.	Onder welke condities en voor wie heeft deze vorm van huiswerkbegeleiding effect?
3.	Wat zijn werkzame factoren/effectieve kenmerken van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor leerlingen in het voortgezet onderwijs met impact?
4.	Vindt u dat laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor leerlingen in het voortgezet onderwijs aan kwaliteitseisen moet voldoen? Zo ja, welke? Denk aan kwaliteitseisen voor aanbieders en huiswerkbegeleiders.
5.	Wat vindt u ervan om (door gemeente ondersteunde) huiswerkbegeleiding te beperken tot plek plus begeleiding bij leren leren/computergebruik etc., ook met oog op nagestreefde doelen?
6.	Vindt u dat de gemeente een rol en verantwoordelijkheid heeft bij het ondersteunen/organiseren van laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor leerlingen in het voortgezet onderwijs? Zo ja, wat kunnen gemeenten op dit vlak doen? Wat kunnen ze beter niet doen?
7.	Kent u goede praktijken van laagdrempelige huiswerkbegeleiding in Nederland voor leerlingen in het voortgezet onderwijs? Welke gemeenten? Zo ja, wat maakt deze praktijken in uw ogen zo goed? Wat kan de gemeente Den Haag hiervan leren?
8.	Heeft u nog suggesties voor publicaties, praktijkproducten e.d. die we kunnen meenemen in ons onderzoek?

Onderwerpen en vragen beleidsmedewerkers

Onderwerp	Vragen
Initiatief	Hoe is het idee van, de behoefte aan laagdrempelige huiswerkbegeleiding ontstaan? Is er gekeken naar goede voorbeelden uit andere gemeenten? Wie heeft daartoe het initiatief genomen? Gemeente, (maatschappelijke) organisaties, gezamenlijk?
Startdatum	Sinds wanneer is er in de gemeente laagdrempelige huiswerkbegeleiding?
Rol gemeente	Welke rol heeft de gemeente bij het ondersteunen/organiseren van laagdrempelige huiswerkbegeleiding? Hoe kijken het voortgezet onderwijs en andere organisaties aan tegen de rol en taken van de gemeente? Wordt tegemoet gekomen aan wensen, behoefte en verwachtingen van voortgezet onderwijs en andere organisaties?
Doel(en)	Welk(e) doel(en) streeft de gemeente na met het ondersteunen/verzorgen van laagdrempelig huiswerkbegeleiding voor leerlingen in het vo? Worden deze doelen bereikt?
Toegankelijkheid en bereik	Op welke manier(en) is de toegankelijkheid van laagdrempelige huiswerkbegeleiding geregeld? (financieel en fysiek) Wat is er bekend over het bereik van de leerlingen? Is hier tevredenheid over? Lukt het ook om moeilijk bereikbare leerlingen (en hun ouders) te bereiken met het aanbod? Wat zijn hierbij de faal- en succesfactoren?
Toeleiding	Hoe is de toeleiding tot het aanbod geregeld? Welke partijen zijn hierbij betrokken, wat zijn hun rol en taken?
Informatievoorziening en communicatie	Is er informatievoorziening en communicatie voor aanbieders en gebruikers (leerlingen en hun ouders)? Zo ja, in welke vorm en hoe wordt dit verspreid?
Aanbod	Hoe ziet het aanbod van laagdrempelige huiswerkbegeleiding er in de gemeente uit? Gaaf het om een huiswerkplek (met toezicht), begeleiding bij leren leren, hulp bij vakken, materiaal (bijvoorbeeld computers met internet)? Welke overwegingen liggen hieraan ten grondslag? Is er voldoende capaciteit? Is vraag en aanbod op elkaar afgestemd? Zijn er wachtlijsten?

Aanbieders	Hoe zorgt de gemeente ervoor dat kwaliteit van het aanbod op orde is? Stelt de gemeente kwaliteitseisen aan a) aanbieders en/of b) huiswerkbegeleiders?
Vraag/Behoeft	Is de vraag/behoefte onder vo-leerlingen (van henzelf of op voorspraak van de school) in de gemeente gemeten en zo ja, hoe?
Deelnemers/leerlingen	Wie zijn de deelnemers/leerlingen die gebruik maken van het aanbod? Hanteert de gemeente in- of uitsluitingscriteria voor wie er gebruik mogen maken van het aanbod? Denk aan inkomen, NT2/anderstaligheid, extra ondersteuningsbehoefte, veelvoorkomende stoornis, onderwijsniveau e.d.
Ouders	Op welke wijze(n) worden ouders van leerlingen betrokken bij de laagdrempelige huiswerkbegeleiding?
Samenwerking	Met welke partijen werkt de gemeente samen om dit laagdrempelig aanbod te faciliteren? In hoeverre zijn de vo-scholen hierbij betrokken? Andere organisaties?
Subsidiëring en financiering	Hoe kunnen (potentiële) aanbieders in aanmerking komen voor subsidie vanuit de gemeente? Waarvoor krijgen de aanbieders subsidie? Welke subsidiecriteria zijn van kracht? Gaat het om incidentele (project)subsidie of om een (meerjarige) structurele vorm van financiering? Zo ja, wat is de subsidieduur? Uit wordt financiële middelen wordt laagdrempelige huiswerkbegeleiding bekostigd?
Borging/duurzaamheid	Op welke wijze(n) is de laagdrempelige huiswerkbegeleiding in de gemeente geborgd?

Bijlage 3: checklists met onderwerpen en vragen groepsgesprekken en interviews binnen Den Haag

Aanbieders

Onderwerp	Vraag
Opstarten	
Achtergrond	<p>Wilt u zich voorstellen en kort iets vertellen over uw organisatie, initiatief, ontstaansgeschiedenis, zodat we weten met wie we aan tafel zitten?</p> <p>NB1. Uiteraard grijpen we in het gesprek ook terug op de informatie uit de ingevulde vragenlijsten.</p> <p>NB2. In het groepsgesprek wordt doorggevraagd door de onderzoeker, worden informanten gevraagd om op elkaar te reageren, een voorbeeld te geven, om aan te vullen of te verduidelijken, andere kant van het verhaal te belichten, ander perspectief in te brengen enzovoorts.</p>
Thema 1: Doelgroepen	
Werving en toeleiding	<p>Hoe weten ouders en hun kinderen jullie aanbod te vinden?</p> <p>Op welke wijze(n) vindt de werving en toeleiding van kinderen naar uw aanbod van laagdrempelige huiswerkbegeleiding plaats?</p> <p>Wordt deze doelgroep met jullie aanpak van werving en toeleiding goed bereikt?</p>
Doelgroepen	<p>Zijn er moeilijk bereikbare doelgroepen? Wat zijn hun kenmerken?</p> <p>Wat zijn tips and tricks om deze moeilijk bereikbare doelgroepen ook binnen te halen? Wat werkt, wat niet?</p>
Thema 2: Aanbod	
Definitie	<p>Wat is volgens u een 'laagdrempelige vorm' van huiswerkbegeleiding?</p> <p>Aan welke voorwaarden en criteria voldoet dit?</p>
Vraag en aanbod	<p>Wat vindt u van het huidige aanbod aan laagdrempelige huiswerkbegeleiding in de stad? Zijn er verschillen tussen wijken?</p> <p>Is er volgens u sprake van een dekkend aanbod in de stad? (spreiding over wijken en capaciteit)? Zo nee, waar is er sprake van een frictie tussen vraag en aanbod?</p> <p>Hoe kan vraag en aanbod beter met elkaar in balans worden gebracht?</p> <p>Hoe ziet huiswerkbegeleiding er in de ideale wereld volgens u uit? Op school onder schooltijd, op school na schooltijd, buiten school, begeleiding + bijles of alleen begeleiding, online, in groepsverband of 1-op-1, begeleiding moet leiden tot ... etc.</p>
Kwaliteit	<p>Wat is uw indruk van de kwaliteit van het aanbod van laagdrempelige huiswerkbegeleiding in de stad?</p> <p>Aan welke (kwaliteits)eisen voldoet het wel, welke niet? Hoe kan de kwaliteit worden verbeterd?</p> <p>Zouden er gemeentebrede (kwaliteits)eisen moet zijn?</p>
Thema 3: Organisatie	
Factoren	<p>Wat zijn de belemmerende en bevorderlijke factoren bij het aanbieden van laagdrempelige huiswerkbegeleiding?</p>
Knelpunten en oplossingen	<p>Tegen welke knelpunten loopt u aan bij de uitvoering, en welke oplossingen worden hierbij gekozen?</p>
Financiering	<p>Is de financiering toereikend? Zijn er verschillen tussen aanbieders?</p>
Bestaanszekerheid	<p>In hoeverre is jullie aanbod (beleidsmatig, organisatorisch en financieel) geborgd?</p> <p>Is er sprake van bestaanszekerheid? Zo ja, voor welke duur?</p> <p>Hoe hebben jullie dit aangepakt, wat is hiervoor nodig?</p>
Thema 4: Samenwerken	
Samenwerking en afstemming met scholen	<p>Heeft u contact met vo-scholen in Den Haag? Zo nee, waarom niet? Zou u dit wel willen?</p> <p>Indien ja, op welke manier(en) werkt u samen en stemt u af met de vo-scholen?</p> <p>Wat zijn de belangrijkste vraagstukken in het overleg met de vo-scholen?</p>

	Hoe kan de samenwerking tussen vo-scholen en aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding worden verbeterd?
Samenwerking en afstemming met andere organisaties	Heeft u contact met andere organisaties? Zo ja, welk type organisaties, met welk doel? Zo nee, is hier wel behoefte aan, met welk doel?
Thema 5: Ondersteuningsbehoefte	
Ondersteuningsbehoefte	Heeft u behoefte aan ondersteuning vanuit de gemeente of andere relevante organisatie? Zo ja, bij welke taken, activiteiten? Op welke manier(en) kan de gemeente of een andere organisatie u ondersteunen? Waar zou u mee geholpen zijn?
Slotvragen	
	Waar zijn jullie trots op, en waar liggen nog kansen om laagdrempelige huiswerkbegeleiding in Den Haag te verbeteren? Kunt u een voorbeeld geven van een situatie rondom een kind/gezin dat u of een van uw medewerkers met een gevoel van trots vult?

Ouders van leerlingen die gebruik maken van laagdrempelige huiswerkbegeleiding buiten school

Onderwerp	Vraag
Opstarten	
Achtergrond	Starten met een associatieve opdracht: kies een plaatje uit dat past bij uw kind of gezin. Stel aan de hand van dit plaatje uw kind en gezin voor. (Doorvragen naar leerjaar, school en woonwijk is al bekend.)
Thema 1: Redenen keuze voor huiswerkbegeleiding	
Motief	Waarom maakt uw kind gebruik van laagdrempelige huiswerkbegeleiding?
Keuze	Hoe bent u tot de keuze gekomen voor deze aanbieder? In hoeverre heeft uw kind inspraak gehad bij de keuze? Welke afweging(en) heeft u gemaakt, en wat gaf hierbij de doorslag? Was het eenvoudig om een aanbieder te vinden en geplaatst te krijgen? Hoe verliep de aanmelding, intake bij de aanbieder?
Definitie	Wanneer is er volgens u sprake van een 'laagdrempelige' vorm van huiswerkbegeleiding? Aan welke voorwaarden en criteria voldoet dit?
Thema 2: Aanbod	
Aanbod	Hoe ziet de huiswerkbegeleiding van uw kind eruit? Welke activiteiten, hoe vaak, hoe lang, door wie e.d.?
Kwaliteit en ervaringen	Wat vindt uw kind van de huiswerkbegeleiding? Is uw kind tevreden over de kwaliteit? Zo ja, waarover bestaat tevredenheid? Wat zou er beter kunnen?
Resultaten	Heeft uw kind baat bij huiswerkbegeleiding? Wat zijn de belangrijkste resultaten? Wat zijn volgens u (negatieve en positieve) factoren die bijdragen aan deze resultaten?
Kosten	Wat zijn de kosten (per week of maand) die u heeft aan de huiswerkbegeleiding van uw kind? Wat vindt u hiervan? Vindt u dit goedkoop, duur, precies goed?
Thema 3: Samenwerken	
Betrokkenheid vanuit van school	Is de vo-school van uw kind op een of andere manier betrokken bij de huiswerkbegeleiding van uw kind? Zo ja, hoe? Vindt u het belangrijk dat de school betrokken is?
Ouderbetrokkenheid	In hoeverre bent u betrokken bij de huiswerkbegeleiding? Heeft u contact met de aanbieder? Zo ja, hoe vaak en waarover? Bij wie ligt meestal het initiatief tot contact?
Thema 4: Meedenken over de toekomst	
Tips and tricks	Heeft u tips and tricks om ouders met kinderen uit het vo, die baat zouden hebben bij huiswerkbegeleiding, maar hier geen gebruik van maken, te bereiken? Wat werkt, wat niet?
Rol gemeente	Vindt u dat de gemeente een rol zou moeten hebben bij het ondersteunen van aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding? Zo ja, op welke manier(en) kan de gemeente aanbieders helpen? Vindt u dat de gemeente ook iets zou moeten doen voor de ouders en/of kind die (mogelijk) gebruik (willen) maken van laagdrempelige huiswerkbegeleiding? Zo ja, wat zou de gemeente kunnen doen?
Wensen en behoeften	Hoe zou u willen dat het aanbod van huiswerkbegeleiding in uw wijk/gemeente Den Haag er over 5 jaar uit ziet?

Ouders van leerlingen die (nog) geen gebruik maken van laagdrempelige huiswerkbegeleiding buiten school

Onderwerp	Vraag
Opstarten	
Achtergrond	Starten met een associatieve opdracht: kies een plaatje uit die past bij uw kind of gezin. Stel aan de hand van dit plaatje uw kind en gezin voor. (Doelvragen naar leerjaar, school en woonwijk is al bekend.)
Thema 1: Eigen overwegingen	
Bekendheid	Bent u op de hoogte van het bestaan van laagdrempelige huiswerkbegeleiding in de stad? Zo ja, hoe bent u hiervan op de hoogte geraakt?
Overwegingen 1	Heeft u wel eens overwogen om voor uw kind gebruik te maken van deze laagdrempelige huiswerkbegeleiding? Zo nee, waarom niet? Zo ja, waarom? Heeft u hier weleens over gesproken met uw kind? Wat vindt hij/zij hier van? Wat heeft uiteindelijk de doorslag gegeven om het (vooralsnog) niet te doen?
Overwegingen 2	Wat zou er moeten veranderen om wél de keuze te maken voor gebruikmaking van laagdrempelige huiswerkbegeleiding? Wat is hierin voor u belangrijk?
Thema 2: Ideale vorm en inhoud van huiswerkbegeleiding	
Aanbod	Heeft u en/of uw kind wensen en behoeften op het gebied van laagdrempelige huiswerkbegeleiding? Zo ja, welke? Hoe ziet voor u en/of uw kind de ideale vorm van huiswerkbegeleiding eruit, mocht u er in de toekomst gebruik van willen maken? Waar, wanneer, welke activiteiten, hoe vaak, hoe lang, door wie e.d.? Vindt u dat het aanbod aan (kwaliteits)eisen moet voldoen? Zo ja, welke?
Kosten	Wat vindt u redelijke kosten (per week of maand) bij gebruikmaking van lage/laagdrempelige huiswerkbegeleiding van uw kind? Bij welke kosten (plafond) zou u hier geen gebruik van willen/kunnen maken?
Resultaten	Waar zou volgens u of uw kind de deelname aan laagdrempelige huiswerkbegeleiding aan moeten bijdragen? Welke resultaten zouden moeten worden nagestreefd?
Rol van school en andere organisaties	Vindt u dat de vo-school van uw kind op een of andere manier betrokken moet zijn bij laagdrempelige huiswerkbegeleiding van uw kind? Zo ja, hoe? Zijn er andere organisaties buiten school die hier een bijdrage aan kunnen leveren? Zo ja, welke organisatie(s), op welke manier?
Ouderbetrokkenheid	In hoeverre zou u betrokken willen zijn bij de voortgang en resultaten van de laagdrempelige huiswerkbegeleiding van uw kind? Zou u contact willen hebben met de aanbieder? Zo ja, hoe vaak, hoe en waarover?
Thema 3: meedenken over de toekomst	
Bereiken van ouders en kinderen	Organisaties vragen zich af hoe ze ouders en kinderen het beste kunnen bereiken voor laagdrempelige huiswerkbegeleiding. Heeft u tips and tricks om ouders met kinderen uit het vo, die baat zouden hebben bij huiswerkbegeleiding, maar hier geen gebruik van maken, te bereiken? Wat werkt, wat niet? Wat zou u zelf prettig vinden, en wat juist niet?
Rol gemeente	Vindt u dat de gemeente een rol zou moeten hebben bij het ondersteunen van aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding? Zo ja, op welke manier(en) kan de gemeente aanbieders helpen? Vindt u dat de gemeente ook iets zou moeten doen voor de ouders en/of kind die mogelijk gebruik willen gaan maken van laagdrempelige huiswerkbegeleiding? Zo ja, wat zou de gemeente kunnen doen?

Professionals van vo-scholen

Onderwerp	Vraag
Opstarten	
Achtergrond	Kunt u iets vertellen over uw achtergrond (functie en taken) en de achtergrond van uw school (schoolgrootte, schoolpopulatie, denominatie, schooltype, wijk, problematiek)? (Uiteraard grijpen we in het gesprek ook terug op de informatie uit de ingevulde vragenlijsten.)
Thema 1: Behoeft	

Definitie	Wat is volgens u een 'laagdrempelige vorm' van huiswerkbegeleiding? Wat zijn volgens u voorwaarden en criteria voor 'laagdrempelig'?
Wensen en behoeften	Heeft u zicht op de wensen en behoeften van kinderen en ouders op het gebied van laagdrempelige huiswerkbegeleiding? Zo ja, welke wensen en behoeften hebben zij? Los van de status quo: waar zijn vo-leerlingen volgens u het meest bij gebaat? Wel/geen huiswerk, onder schooltijd, na school, op school of daarbuiten, begeleiding + bijles of alleen begeleiding, individueel of in groepsverband, fysiek of online, etc. Waarom?
Thema 2: Aanbod	
Aanbod buiten de school	Is uw school bekend met aanbod/aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding in de stad? Wat is uw indruk van dit aanbod? Maken kinderen van uw school gebruik van dit aanbod? Op welke schaal, welke kinderen, doelgroep?
Resultaten	Zijn er kinderen en ouders voor wie laagdrempelige huiswerkbegeleiding buiten school kan helpen? Wat kan laagdrempelige huiswerkbegeleiding voor hun betekenen? Welke resultaten zouden moeten worden nagestreefd?
Bereiken van ouders en kinderen	Zijn er moeilijk bereikbare doelgroepen? Wat zijn hun kenmerken? Wat zijn tips and tricks om deze moeilijk bereikbare doelgroepen ook te bereiken met laagdrempelige huiswerkbegeleiding? Wat werkt, wat niet?
Thema 3: Samenwerken	
Samenwerking en afstemming	Heeft uw school contact met aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding? Zo ja, hoe vaak en waarover? Heeft uw school een rol in de werving en toeleiding van kinderen naar dit aanbod? Zo nee, zou uw school dit wel willen? Waarom is dit er nog niet van gekomen? Hoe kan de samenwerking tussen vo-scholen en aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding worden verbeterd?
Thema 4: Gemeente	
Rol gemeente	Vindt u dat de gemeente een rol zou moeten hebben bij het ondersteunen van aanbieders van laagdrempelige huiswerkbegeleiding? Zo ja, op welke manier(en) kan de gemeente aanbieders helpen? Vindt u dat de gemeente ook iets zou moeten doen voor de ouders en/of kind die (mogelijk) gebruik (willen) maken van laagdrempelige huiswerkbegeleiding? Zo ja, wat zou de gemeente kunnen doen?

Bijlage 4: overzicht van de deelnemers aan de groepsgesprekken en interviews

Vo-scholen

- Christelijk College De Populier
- College St. Paul
- Gymnasium Haganum
- Maris Statenkwartier (Maris College)
- Pleysier College Westerbeek
- Roemer Visscher College
- Yuverta Madestein

Aanbieders van laagdrempelige buitenschoolse huiswerkbegeleiding

- Afro-Euro Foundation
- Centrale Bibliotheek Den Haag
- Stek Den Haag - JONG Transvaal
- Stichting Jeugdwerk
- Welzijn Scheveningen
- Wijkz (in Bouwlust, Vrederust en Wateringseveld)

Bijlage 5: lijst met deelnemende organisaties aan de perspectiefsessie

- Gemeente Den Haag
- Gemeente Den Haag - Bibliotheek Den Haag
- Pleysier College Westerbeek
- College St. Paul
- Wijkz/Xtra
- Stek Den Haag - JONG Transvaal

Colofon

Titel	Huiswerkbegeleiding voor alle leerlingen uit het vo?
Auteur	IJsbrand Jepma, Carlijn Waaijer, Jordi Vermeulen & Robin Wisse
Versie	Definitief
Datum	7-7-2023
Project	SAR1991 Huiswerkbegeleiding voor alle jongeren – gemeente Den Haag

Sardes

Postbus 2357
3500 GJ Utrecht

Lange Viestraat 371
3511 BK Utrecht

(030) 232 62 00
secretariaat@sardes.nl
www.sardes.nl

Sardes is onderdeel van Stichting CAOP